

MOTIVERINGAR

TILLÄGG TILL PSALMBOKEN FÖR DEN
EVANGELISK-LUTHERSKA KYRKAN I FINLAND

KYRKOSTYRELSEN

1. Bakgrund	2
1.1 Uppdraget	2
1.2 Psalmbokstillägget i förhållande till psalmboken	4
1.3 Psalmens kontext i Finland av idag: finländarens värderingar, kyrklighet och trosliv	5
1.4 Psalmens utveckling i ett internationellt perspektiv	6
2. Psalmdefinitioner	8
2.1 Vad menas med psalm?	8
2.2 Psalmen som församlingssång	8
2.3 Stärkt delaktighet och handling genom gemensam sång	9
3. Texternas teologiska linjedragningar	11
3.1 Psalmbokstillägget som bönbok	11
3.2 Allmänna principer för psalmtexternas innehåll	13
3.3 Avgränsningar	14
3.4 Det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget: avdelningar, teman och tyngdpunkter	15
3.5 Det svenskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget: avdelningar, teman och tyngdpunkter	16
4. Musikaliska linjedragningar	18
4.1 Musikens teologi	18
4.2 Musikstilar	19
4.3 Att passa ihop text och melodi: struktur och innehåll.	20
4.4 Mångkulturalism i psalmerna	20
5. Språkliga överväganden	22
5.1 [Språkliga överväganden i det finskspråkiga förslaget:] Suomenkielisen lisävihkon yleistavoitteena normitettu yleiskieli	22
5.2 Förhållandet mellan psalmens ordbruk, textinnehåll och sammanhanget där den används	23
5.3 Översättningar, flerspråkighet och parallella språk	23
5.4 Språkliga överväganden i det svenskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget	24
6. Arbetsprocessen i arbetsgrupperna	25
6.1 Möten, arbete i mindre grupper och enskilt arbete	25
6.2 Det genomgångna materialet	26
6.3 Text- och kompositionsseminarierna	26
6.4 I dialog med psalmbokstilläggens blivande användare	28
6.5 Presentationer och feedback	29
7. De enskilda psalmernas urvalskriterier	31
7.1 Allmänna urvalskriterier	31
7.2 [Motiveringar till de enskilda psalmvalen i det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget:] Yksittäisten virsien valintaperusteet suomenkielisessä lisävihkossa	31
7.3 Motiveringar till de enskilda psalmvalen i det svenskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget	47
Bilaga 1: Översikt över psalmböckernas historia i Finland	77
Bilaga 2: Psalmboksförnyelse i Norden, Europa och Nordamerika	79
Bilaga 3a: Statistikdiagram över det finskspråkiga tilläggsförslagets psalmer	81
Bilaga 3b: Statistikdiagram över det svenskspråkiga tilläggsförslagets psalmer	84
Noter	86

1. Bakgrund

1.1 Uppdraget

- ❖ **Arbetet med psalmbokstillägget har sin utgångspunkt i det uppdrag som kyrkomötet gett; att finna psalmer med ny språkdräkt och i nya stilar som tillfredsställer nutidens behov.**
- ❖ **I uppdraget betonas psalmernas missionära möjligheter: psalmer kan föra människor närmare varandra och nya psalmer kan nå även sådana personer som inte känner sig hemma i kyrkans traditionella språk eller med kyrkans traditionella musikaliska uttryck.**
- ❖ **I uppdraget fanns ett önskemål om att man för tillägget skulle producera nya psalmer som berör teman som hittills fattats eller det funnits för lite av.**
- ❖ **För att utföra arbetet med tilläggen tillsattes en styrgrupp och två arbetsgrupper, en för det finskspråkiga arbetet och en för det svenskspråkiga. Tilläggen blir två självständiga opus.**

Under sin höstsession år 2010 beslöt kyrkomötet att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utarbeta ett tilläggshäfte till psalmboken.¹ Som utgångspunkt hade man önskemål från församlingarna, att det skulle finnas en större stilistisk bredd och fler valmöjligheter i den gemensamma sången. Biskop Björn Vikström skriver för handboksutskottet den 9.11.2010:

I initiativet [från den 4.5.2010] konstateras att det vid sidan av den nuvarande psalmboken, som funnits i snart 25 år, vore önskvärt med psalmer vilkas tema och språk ansluter till dagens behov. Församlingarna frågar efter nya psalmer, till exempel psalmer som anknyter till olika tidpunkter under kyrkoåret, har ett internationellt tema eller stöder kristen fostran och faderskap. I initiativet framhålls också att en språklig och stilmässig uppdatering av psalmerna efterfrågas.²

I uppdraget och i det föregående initiativet tar man fasta på behovet av psalmer för människan av idag. Världen förändras i en allt snabbare takt. Man behöver fler psalmer som knyter an till kyrkoåret, fler som stöder kristen fostran och därtill en breddad horisont i fråga om internationellt samarbete.³ Man efterlyser också språklig och stilmässig breddning av psalmskatten. Handboksutskottet fortsätter:

I Finland skapas hela tiden nya andliga sånger och nya samlingar sammanställs. Projektet med tilläggshäftet till psalmboken utgör ett led i denna process genom att ta fram de sånger som lämpar sig för psalmboken. Uppmärksamheten fästs då på sångernas innehåll och stil, samt på hur bra de lämpar sig för allsång. Den grundläggande principen är att en psalm är en på Bibeln grundad sång där innehållet, melodin och versformen förmedlar kyrkans tro och människans upplevelse. Utöver detta bör nya psalmer med sådana teman som nu saknas skapas för tilläggshäftet. [...] Psalmer för tilläggshäftet kan också hittas bland internationellt sångmaterial.⁴

Uttalandet som handboksutskottet genom biskop Björn gör, ger för handen att *kyrkans tro* och *människans upplevelse* skall stå i fokus i de nya psalmer som skall sällas fram antingen genom nyproduktion (som här gärna stöds) eller genom att ta in inhemskt eller internationellt redan befintligt sångmaterial. Kyrkans tro är alltså det som är oföränderligt i den kristna tron. Den sammanhållande varpen i väven är budskapet i Bibeln. Den

andra delen av uttalandet handlar om mottagandet av budskapet, dvs. människans upplevelse. Det betyder nutid. Hur uttrycks eller återspeglas den moderna människans upplevelse av kristendomen idag?

Handboksutskottet understryker att det är viktigt att föra det kristna budskapet vidare till nya generationer. Då man söker dessa nya generationer är det också viktigt att komma ihåg sådana personer som inte är del av traditionen.

Med hjälp av psalmerna kan man förstärka kontakten mellan människor och nå ut även till dem som upplever det traditionella religiösa språket och musiken som främmande. Ett tillägg till psalmboken stöder denna missionära ambition.⁵

Att ge ut ett psalmbokstillägg ses som ett steg på vägen mot en psalmboksrevision. Man önskar att processen skall bli modern och tillräckligt lätt i hantering och beslutsprocess. Man önskar ett arbete som tar fasta på moderna möjligheter med informationsspridning och dialog över nätet, särskilt mellan psalmförfattare och psalmsångare.

För att kunna genomföra kyrkomötets beslut om ett nytt psalmbokstillägg, beslöt kyrkostyrelsens plenum den 17.8.2011 att tillsätta en styrgrupp och två arbetsgrupper för de nya tilläggen, en svensk- och en finskspråkig.⁶ Till ordförande för styrgruppen valdes ecklesiastikråd Pekka Huokuna och till medlemmar valdes stiftsdekan Sixten Ekstrand (Borgå), ekonomiedirektör Eero Hanni (Kanus), forskare Hanna Salomäki (KTK/Tammerfors) samt chefen för KJY: enheten för gudstjänst och samhälle inom kyrkostyrelsen. Till ordförande för den finska arbetsgruppen valdes kyrkoherde Jaana Marjanen (Kuopio) och till medlemmar t.f. musiksekreterare Kaisa-Leena Harjunmaa-Hannikaisen (Esbo), professor Kaisa Häkkinen (Åbo), studerande Taru Hämäläinen (Helsingfors), FM, författare, Anna-Mari Kaskinen (Lojo), kompositör Olli Kortekangas (Esbo), ungdomsarbetsledare Pekka Kosonen (Pieksämäki), MuM, kompositör Pekka Nyman (Kyrkslätt), professor Erkki Tuppurainen (Kuopio) och MuM, kantor Jenni Urponen (Masku).⁷ Till ordförande för den svenska gruppen valdes kantor Rainer Holmgård (Korsholm) och till medlemmar valdes kontaraktsprosten Helene Liljeström (Sibbo), kantor Dag-Ulrik Almqvist (Helsingfors), kantor Anna Brummer (Helsingfors), fil.dr, kantor Anna Maria Böckerman (Helsingfors), ungdomsarbetsledare Patrik Frisk (Sibbo), författaren Katarina Gäddnäs (Finström) teol.dr. professor Karl-Johan Hansson (Vasa), stiftssekreterare Jan Hellberg (Karis) och musiker Mikael Svarvar (Larsmo). Katarina Gäddnäs avstod från uppgiften på hösten 2012 och i hennes ställe invaldes redaktör Karin Erlandson (Mariehamn).⁸

Arbetsgrupperna fick anställa varsin sekreterare. Som sekreterare för den finska arbetsgruppen arbetade TM, pastor Timo-Matti Haapiainen 1.2.2012 - 31.1.2013, och TM, pastor Samuli Koivuranta 1.2.2013 - 31.12.2014. Som sekreterare för den svenskspråkiga gruppen arbetade kantor Anders Forsman 1.2.2012 - 31.1.2014 och 7.8 - 31.12.2014 samt Anna Maria Böckerman 1.2 - 6.8.2014.⁹

Trots att de båda arbetsgrupperna har arbetat parallellt, har det från början stått klart att de båda tilläggen kommer att fylla olika behov. Det betyder att vare sig dess innehåll eller omfång blir lika. Styrgruppen kom att besluta att det finska tillägget får omfatta högst 80 psalmer medan det svenska tillägget skall innehålla 150 psalmer.¹⁰

Man uppskattade arbetes längd till tre år, vilket innebär att arbetsgrupperna förutsattes vara färdiga med sina förslag senast i slutet av december 2014.¹¹

1.2 Psalmbokstillägget i förhållande till psalmboken

- ❖ **Psalmbokstillägget förändrar ingenting i psalmboken (från 1986) eller i dess bilagor.**
- ❖ **Psalmbokstillägget kompletterar psalmboken.**
- ❖ **Psalmbokstillägget ger en möjlighet till att pröva nytt material.**

I den nuvarande, av kyrkomötet godkända psalmboken från år 1986 finns 632 psalmer i den finskspråkiga psalmboken och 585 psalmer i den svenskspråkiga boken. Båda böcker har under 2000-talet fått två bilagor. Det betyder att böckerna inte mer används i sin ursprungliga form.¹² Trots att sångerna och sångtexterna (utan melodier) i bilagorna till sitt innehåll, stil och användning motsvaras av psalmerna i böckerna, är de inte antagna av kyrkomötet som en del av psalmboken, utan som delar av gudstjänst- och förrättningshandböckerna. Detta är orsaken till att sångerna inte kallas psalmer utan "sånger för kyrkliga förrättningar".

Psalmbokstillägget skall enligt uppdraget brukas parallellt med psalmboken, det skall utgöra ett komplement till den. Tillägget kommer således inte att förändra något i den nuvarande psalmboken, vare sig till innehåll eller numrering. Man har inte heller velat förändra numreringen i bilagorna. Tillägget kommer alltså att utgöra en egen helhet som inte förändrar något i vare sig psalmbok eller i de till handböckerna antagna bilagorna.

Ett psalmbokstillägg är å ena sidan officiellt antaget, men det representerar å andra sidan också något övergående och tillfälligt.¹³ Sångerna i tillägget benämns som psalmer. Med detta vill man visa att tillägget är officiellt godkänt av kyrkomötet och dess status därmed är en annan än andra sångsamlingars. Samtidigt har man i kyrkomötet betonat att tillägget är ett slags mellansteg på väg mot en psalmboksrevision.¹⁴ Eftersom man tänker tillägget som ett "mellansteg" ger detta möjligheter att se mot framtiden och kyrkans kommande uttrycksmöjligheter.

Enligt de riktlinjer som kyrkomötet gett¹⁵ är det tänkt att tillägget skall svara mot behov som psalmboken inte förmår, eller ge ett materialtillskott där man anser att det funnits för lite. Man bör observera att det efter psalmbokens antagande hänt en del inom Finlands evangelisk-lutherska kyrka. År 1992 respektive år 2000 antogs nya bibelöversättningar på finska och svenska, och år 2000 en ny katekes. Även kyrkans gudstjänstliv har genomgått stora förändringar med ny handbok. Till detta kommer ännu samhällseliga förändringar under snart 30 år.

Arbetsgrupperna som arbetat med tilläggen har uppfattat uppgiften så, att man försöker göra en klar skilnad mellan psalmboken och dess bilagor å ena sidan och tillägget å den andra. Man har därför inte tagit med psalmer som har liknande innehåll som i psalmbokens psalmer. På några undantag när har man inte heller använt sig av melodier som redan finns i psalmboken. Som exempel kan ges psalmer om Kristi lidande för bruk under stilla veckan. På finskt håll har man gjort ett undantag på melodisidan i fråga om två psalmer, båda med samisk text. Orsaken till detta är att psalmerna för den samiska befolkningen är viktiga. Dessutom är det möjligt att tolka det så, att det nya i dessa fall syns i användningen i den samiska kyrkliga kulturen och bruket.¹⁶ På svenskt håll utgörs undantaget av melodin till "Den blomstertid nu kommer". Denna melodi har fått två nya texter. Man har också gjort ett undantag för en treenighetspsalm.

Psalmbokstillägget ger möjligheter till att pröva nya vägar för innehåll, språk och melodi. Eftersom det inte är fråga om en helhetsrevision behöver innehållet inte balanseras så att det täcker alla tänkbara aspekter. Det

bör däremot bilda en helhet tillsammans med psalmboken. Tillägget kan således tillåtas fylla specialbehov och föra fram nytt.

1.3 Psalmens kontext i Finland av idag: finländarens värderingar, kyrklighet och trosliv

- ❖ **Finländarens kristna liv håller en ganska låg profil. Kontakten till församlingslivet hålls främst genom de kyrkliga förrättningarna.**
- ❖ **Genom att landet blir allt mer mångkulturellt, ökar också utbudet av religiösa åskådningar. Ökar gör även det andliga sökandet.**
- ❖ **Andligheten och känslan av tillhörighet blir mer polariserad.**
- ❖ **Kristna symboler i det allmänna rummet, även psalmer, är viktiga för finländarna.**

Då arbetet med tilläggen påbörjades uttalades önskan om att ”med psalmens hjälp kunna stärka kontakten mellan människor och nå även dem för vilka det traditionella religiösa språkbruket och musiken känns främmande”.¹⁷ På grund av detta har det varit viktigt att ställa frågor kring kontexten till dagens psalmsång. Hur har människornas värderingar, förhållande till kyrkan och till sitt eget andliga liv förändrats under den tid som gått sedan 1986-års psalmbok togs i bruk?

Under de senaste åren har man ivrigt diskuterat moraliska och etiska frågor både inom kyrkan och i media. En snabb och stor förändring har skett angående Finländarnas värderingar de senaste 30 åren mot en mer liberal hållning.¹⁸ Enligt en undersökning som gjorts 2011¹⁹ kan man se att ålder, utbildning och kyrklig bakgrund är de faktorer som starkast påverkar moraluppfattningen. Bland de mest kyrkligt aktiva hade värderingarna inte förändrats på samma sätt som hos resten av befolkningen.

I Finland görs vart fjärde år en undersökning *Gallup Ecclesiastica* som har fokus på folkets tro och deltagande i kyrkliga sammanhang. Genom att studera resultaten i den rapport som framlagts år 2012 baserad på den senaste undersökningen, kan man få riktigande kunskap om finländares andliga liv. Det handlar inte enbart om kyrksamhet, utan lika mycket om finländares trosliv. Undersökningen visar att finländare varken anser sig vara starkt troende eller starkt icke-troende. Finländaren kommer i kontakt med kyrkan flest gånger genom de kyrkliga handlingarna. Varje år går 45 % av finländarna på ett dop, en vigsel eller en begravning. Förändringen från föregående undersökning var liten, bara 3 %. Annat var det med gudstjänstbesöken. För fyra år sedan hade 45 % varit på åtminstone en gudstjänst under året, nu hade andelen sjunkit till 35 %.²⁰

Av gudstjänststatistiken kunde man lätt dra slutsatsen att finländarens trosutövning drastiskt minskat. Om man tittar på talen för den privata trosutövningen kan man dock se att så inte är fallet. *Gallup Ecclesiastica* visar att 53 % av finländarna ber minst en gång om året, 21 % ber varje dag. Bibelläsning sysslade 22 % av befolkningen med minst en gång om året. Vidare har nya former för andlighet blivit vanligare: 2 % av finländarna mediterar varje dag, 3 % varje vecka och 9 % mediterar flera gånger i månaden.²¹

När man i undersökningen bad de svarande ge en benämning för sin religions- och livsåskådningsidentitet svarade över tre femtedelar att de var kristna och lutheraner.²² En fjärdedel sade sig tro på Gud enligt kristendomen. Om man räknar med sådana som sade sig vara osäkra i sin tro, uppgav 67 % av de tillfrågade år 2011 att de trodde på någonslags gud.²³ Nästan 60 % ansåg att Jesu undervisning och livshållning passar som rättesnöre även i vår tid.²⁴

Enligt kyrkans nya strategi, *Vår kyrka – gemenskap och delaktighet*, går det att se fyra viktiga orsaker till förändring: 1) Trosåskådningarna blir fler, 2) flyttrörelsen, 3) informationsteknologin förändrar livet, och 4) befolkningsstrukturerna ändrar. En av de stora trenderna är att mångfalden och individualismen ökar även inom det andliga livet. Ökningen i olika kulturer och språk syns tydligt och de individuella valen även angående trosinriktning blir mer betydelsefulla.²⁵ För en del av befolkningen gör individuella val och större frihet från traditioner och traditionella värderingar att den andliga tillhörighetskänslan försvagas. Samtidigt stärks tillhörighetskänslan och viljan att binda sig hos andra.²⁶

I Europa har under flera års tid diskussionens vågor gått höga angående trossymboler och deras synlighet. Detta har även hos oss blivit mer aktuellt. Till och med psalmen står här i medias fokus; skall man få sjunga "Den blomstertid nu kommer" på skolavslutningen? När finländarna tillfrågades, var majoriteten för att kristna symboler och kristen kultur skall få synas i det allmänna rummet. I enkäten 2011 frågade man flera frågor om synligheten. Stor acceptans fanns för undervisningen i skolorna. Fyra femtedelar av de tillfrågade ansåg t.ex. att psalmer gärna skulle få sjungas vid skolavslutningar. De tillfrågade förhöll sig också positiva till t.ex. prästers arbete i fängelser och i försvarsmakten och till gudstjänster i samband med riksdagens öppnande.²⁷

Sammanfattningsvis kan konstateras att finländaren är för kristna uttryck och kristen kultur; finländaren uppfattar sig som kristen. Finländaren tror på någon form av Gud, och ber. Finländaren är till sin natur lågmäld med sin tro, och inte särdeles kyrksam. Mest kommer han eller hon i kontakt med kyrkan genom de kyrkliga handlingarna, gudstjänstbesöken är få. Den kyrkligt aktiva minoriteten av befolkningen däremot hör ofta till en inomkyrklig väckelserörelse, så även en stor del av de kyrkligt anställda. Alla dessa ovannämnda borde nås av kyrkans sång. Uppgiften har således uppfattats så, att det bör sammanställas tillägg till psalmboken från år 1986 så att då dessa samlingar används tillsammans, kommer de att ge folket ord för *kyrkans tro* och *människans upplevelse* som känns relevanta och aktuella.

1.4 Psalmens utveckling i ett internationellt perspektiv

- ❖ **Förnyelsearbetet i Finland är del av ett internationellt arbete men nya psalmer.**
- ❖ **I ett internationellt perspektiv har psalmutbudet under senare år breddats både till stil och språk och även till musikaliska former och uttryck.**
- ❖ **Vid sidan av den traditionella psalmen med många verser, där textinnehållet är det centrala, har det kommit psalmer och sånger som upprepar en bön, har församlingsomkväde till en psaltarpsalm eller är skriven som en kanon. I dessa former kan de sjungandes deltagande och gemenskap vara centralare än textinnehållet.**

Arbetet med nya psalmer i Finland kan ses som en del i en större helhet, en diskussion och en utveckling som pågått en längre tid. Diskussionen är internationell och ekumenisk (se bilaga 2: Psalmboksförnyelse i Norden, Europa och Nordamerika, för en sammanfattning av den senaste tidens internationella psalmboksutgivning). Man kan gott säga att man i den går över gränser på många vis. Stilmässigt började psalmen förändras i och med den omfattande nyproduktion på 1960- och 70-talen som sammanfattades med uttrycket "the hymn explosion", och med uppkomsten av den ungdomsanpassade "andliga visan".²⁸ Den katolska kyrkans situation förändrades med en öppning för kyrklig allsång efter det andra vatikankonciliet (1962-1965). Vidare har under

de senaste decennierna sånger från kommuniteterna i Taizé och Iona sprit sig i olika kyrkosamfunds gudstjänstliv och därmed fått en befast ställning inom kyrkomusiken.

Idag frågar vi: vad är en psalm? Hurudan är dess form, hur skall den användas, vilken är dess funktion? Hur engagerar den oss och uttrycker evangelium bäst? Har psalmboken alls en framtid? Vad borde psalmen först och främst uttrycka, tradition eller förnyelse? Går det med båda?

Sett ur ett internationellt perspektiv är det inte nödvändigtvis så vanligt att kyrkans högsta beslutande organ godkänner eller antar en gemensam psalmbok. Till exempel i England och i Nordamerika, men också i Europa, förekommer att olika förlag ger ut och marknadsför sångsamlingar och psalmböcker för kyrkligt bruk. I de nordiska lutherska kyrkorna har man ändå brukat ge ut officiellt godkända psalmböcker och psalmbokstillägg. I en del länder har man gjort så att en psalmbok eller en del av en psalmbok har sammanställts för ekumeniskt bruk.²⁹

I de länder där man på senare tid utgett nya psalmböcker eller psalmbokstillägg, har man aktivt försökt finna nya uttryck i psalmerna, både textmässigt, musikaliskt och formmässigt. Dragen är liknande i dessa böcker. Man har också vänt sig till den världsvida kyrkan och tagit in sånger från andra kulturer, t.ex. från Sydamerika och Afrika. Dessa allt mer internationella drag syns också i det att man i samlingarna finner psalmtexter på många språk.

Vid sidan av de traditionella psalmerna i versform, har under senare tid även sånger med andra former lyfts fram. Man har försökt utvidga utbudet av sånger som följer cykliska former. Det kan vara fråga om växelsång, kanons eller bönesånger där samma korta fraser sjungs många gånger. Sångerna från den ekumeniska kommuniteten i Taizé är välkända exempel på detta. Korta sånger som man lär sig lätt är användbara förutom i liturgiska sammanhang, även i pedagogiskt syfte och som lovsånger i karismatisk tradition.³⁰

I ekumeniska sammanhang, men även inom den egna sångtraditionen, har flerspråkighet kommit för att stanna. Vid sidan av det egna huvudsakliga språket kan det förekomma sånger på landets minoritetsspråk eller på i frågavarande sångs originalspråk. Även inom det egna språket har man velat utvidga de språkliga möjligheterna genom att ta med dialektala uttryck eller äldre språkformer.³¹

Psalmen har traditionellt haft sin plats både i gudstjänstlivet och i hemmen. Detta har man försökt stöda. Sjungna bordsböner eller en vaggsång till barnens aftonbön kan vara en del av innehållet i en psalmbok. Man har dock försökt föra fram dessa sånger på ett modernt språk och kanske ur en mer urban synvinkel.³²

Då man i Finland arbetar med psalmbokstillägg tar man emot vad det internationella samfundet har att erbjuda i nya psalmer, och man ger också sina egna inlägg genom arbetet. Man kan alltså säga att de finländska tilläggen utgör ett bidrag till den nordiska och internationella psalmdiskussionen.

2. Psalmdefinitioner

2.1 Vad menas med psalm?³³

- ❖ I Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är en psalm en andlig allsång som godkänts av kyrkomötet.
- ❖ I uppdraget som kyrkomötet gett betonas att en psalm grundar sig på Bibelns budskap och på människans erfarenheter.
- ❖ Det finns ingen enhetlig och allmängiltig definition på vad en psalm är. Olika definitioner kan vara bredare eller smalare avgränsande.

Orden *virsi* och *psalm* används i dagens Finland i första hand i kyrkliga sammanhang. Ordet *virsi* är gammalt. Trots att man sedan Mikael Agricolas tider använt det i kristna sammanhang, är dess etymologiska härstamning mycket äldre än så. Ordet betydde tidigare sång eller dikt.³⁴ *Virsi* kunde tidigare, och kan än idag, betyda folkdikt som t.ex. dikterna i Kalevala.³⁵

Med *psalmbok* (*virsikirja*) menar man en sångbok som godkänts av Finlands evangelisk-lutherska kyrkas kyrkomöte. Den nuvarande psalmboken omfattar både psalmernas texter och melodier. Enligt den Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är en psalm en andlig allsång vars text, melodi och innehåll bildar en helhet.³⁶ I enlighet med detta står det i handboksutskottets betänkande (3/2010): "Den grundläggande principen är att en psalm är en på Bibeln grundad sång där innehållet, melodin och versformen förmedlar kyrkans tro och människans upplevelse."³⁷

I tidigare hymnologisk forskning har man i Finland ofta ställt psalmer och *andliga sånger* mot varandra. Reijo Pajamo har t.ex. beskrivit andliga sånger som mer subjektiva, mindre fast hörande till kyrkoåret, mer rytmiska, mer sentimentala och friare till formen än psalmer.³⁸ Oavsett att psalmboken från år 1986 redan överskred dessa gränser, verkar uppdelningen ännu inte helt ha försvunnit ur det kyrkliga tankesättet.³⁹

I samband med ett NordHymnprojekt har Straarup och Hansson definierat ordet psalm på två sätt, dels gett ordet en öppen definition, dels en snävare. Den snävare motsvaras av handboksutskottets ovan nämnda definition. Den öppna lyder: "[...] varje sång [...] som uttrycker den enskildes önskemål om ett religiöst innehåll är en psalm."⁴⁰ I det finländska psalmforskningsprojektet (Virsitutkimusprojekt) öppnade man definitionen åt samma håll: Med psalm menas vilken allsång som helst som har kontaktyta till religiös frågeställning.⁴¹

2.2 Psalmen som församlingssång

- ❖ Psalmerna är tänkta att sjungas gemensamt av församlingen, men psalmer kan också användas i det privata andaktslivet.
- ❖ Genom den gemensamma sången stärker man församlingens samhörighetskänsla och känsla av delaktighet. Man får dock inte glömma att man kan känna sig delaktig även genom ett aktivt lyssnande.
- ❖ Den gemensamma sången kan stödas med ackompanjemang, försångare eller med kör. Det är viktigt att man får lyssna till nya psalmer och öva dem många gånger. Känslan av gemenskap stärks då man är bekant med sången.

Att sjunga tillsammans är viktigt, eftersom det stärker känslan av gemenskap. De som sjunger tillsammans kan genom sången be och lovprisa, bekänna och till och med predika evangelium. Sången ger möjlighet till en förstärkt upplevelse. För många blir upplevelsen ännu djupare genom sång i stämmor.⁴² Att aktivt lyssna är också deltagande. Man behöver inte sjunga för att till fullo vara med i gemenskapen. Psalmer kan, liksom Bibeln, även läsas innantill.

Det har under årens lopp diskuterats ivrigt om psalmmelodiernas antal. Den vanliga församlingsmedlemmen förväntas kunna några tiotal melodier. Att ha många texter till samma melodi är inte en god lösning, eftersom man då inskränker på psalmernas egenart i förhållandet text–melodi. Genom att stöda församlingen i dess sång med ett gott ackompanjemang, en aktiv försångare eller med kör, underlättar man församlingen i dess inläring och känsla av delaktighet i psalmerna.

För den enskilda sångaren är det oftast betydelsefullt att man kan sången eller har hört den tidigare. Speciellt för dagens unga, men även för äldre, är det viktigt att man får lyssna till sångerna flera gånger. Detta kan ske t.ex. via radio eller inspelningar. Den andliga musiken skiljer sig inte från övrig musik i detta hänseende. Man måste höra psalmerna och sjunga dem tillräckligt många gånger innan de blir allmän egendom. För att så skall ske, behöver psalmerna finnas lätt tillgängliga. Om man vill att de nya psalmbokstilläggen skall få önskad genomslagskraft, bör de användas flitigt i kyrkorna, i media, i skolor och i hemmen. För att nå ut behövs ett målmedvetet och aktivt arbete.

2.3 Stärkt delaktighet och handling genom gemensam sång

- ❖ **Psalmer kan grovt indelas i två typer enligt sin uppbyggnad: sekventiella (innehållscentrerade) och cykliska (delaktighetscentrerade).**
- ❖ **I psalmboken är så gott som alla psalmer sekventiella, flerstrofiga. De internationellt sett ofta förekommande cykliska formerna och mellanformer av dessa ("vers och refräng") har hos oss inte hittills fått någon större plats.**
- ❖ **Olika former av psalmer behövs i gudstjänsten eftersom olika moment i gudstjänsten har olika karaktär och funktion. Genom användning av olika former berikas församlingssången. Känslan av gemenskap och delaktighet stärks.**

Ett av psalmsångens kriterier är att det är fråga om allsång.⁴³ Församlingen sjunger tillsammans. I den finländska traditionen har man kanske hittills sett ganska snävt på detta. Som tidigare konstaterats har man internationellt sett ett sångmaterial till sitt förfogande som formmässigt är bredare än det som finns i psalmböckerna här, d.v.s. enstämmiga strofiskt uppbyggda sånger. Breddning sker då kyrkorna blir allt mer internationellt inriktade och ekumeniska. Man bör också komma ihåg att sånger med församlingsomkväde och olika antifonala och responsoriala sångsätt hör till den äldsta västerländska kyrkliga traditionen, dessa former är på intet sätt nya.⁴⁴ I ett internationellt perspektiv är dessa former, som t.ex. kanons, flerstämmiga korta bönesånger, samt sånger med försångare och församlingssvar inte mer ett marginalfenomen, utan kommer på bred front i alla nya sångsamlingar.⁴⁵

De nya formerna är inte enbart ett tillskott för omväxling, utan det är fråga om en fördjupad uppfattning av vad gemensam församlingssång innebär. Professor C. Michael Hawn⁴⁶ som är hymnolog och kyrkomusiker i USA, har arbetat med olika sångformer och dess uppgifter i församlingen. Enligt honom kan man dela upp

sångerna och dess form i två huvudkategorier: sekventiella (*sequential*) och cykliska (*cyclic*). Den sekventiella formen är den vi är mest vana vid. Den är textorienterad och framskrider lineariskt. Den berättar en historia som har en början och ett slut. Här är innehållet – och att följa det – viktigt. I den cykliska formen är det viktigaste att lyssna och att kommunicera med andra. Samma korta tema upprepas och varieras. Sångarna är med i sången på ett mer helhetsmässigt sätt. Psalmens slut är öppet. Till denna grupp hör t.ex. Taizésångerna, de afrikanska korta upprepande sångerna och kanonsångerna. En mellanform bildas av sånger med en refräng som upprepas. Verserna för ”berättelsen” vidare medan refrängen är cyklisk.

I ett gudstjänstsammanhang kan man säga att de sekventiella psalmerna kommenterar det rituella skeendet, betonar textens innehåll, och rör sig mot en höjdpunkt inom själva textinnehållet. Cykliska psalmer, å andra sidan, låter sångaren *delta* i det rituella skeendet. Här betonas *deltagande och gemenskap*, själva sjungandet. Den cykliska psalmens mål och höjdpunkt finns i *sångarnas fullständiga deltagande*, och inte inom själva psalmtexten.

Enligt Hawn behöver församlingen sånger av olika form för olika behov i gudstjänstlivet. De personer som firar gudstjänst tillsammans är mer än individer som kommit till samma plats för att passivt följa med ett skeende. Det är viktigt att det i gudstjänsten sker ett möte och att det uppstår delaktighet även i psalmsjungandet.⁴⁷ I vissa moment i gudstjänsten har psalmerna med sekventiell form sin plats. Vid dessa bygger man upp församlingens gemensamma förståelse för något. Vid andra moment i gudstjänsten där huvudvikten ligger på en rituell delaktighet (t.ex. vid nattvarden eller vid förbönen) är det viktigt att sångens form stöder församlingens deltagande, att den inte tar uppmärksamheten från innehållet i det som sker. Just i dessa sammanhang stärks delaktigheten i handlingen med gemensam sång.⁴⁸

Fördelningen av musikaliska strukturer (sekventiell – mellanformer/vers-refräng – cykliska) i de båda psalmbokstilläggsförslagen framgår av bilaga 3a respektive 3b (s. 81 och 83).

3. Texternas teologiska linjedragningar

3.1 Psalmbokstillägget som bönbok

- ❖ **Psalmens utmaning är att samtidigt uttrycka kyrkans gemensamma tro och därtill människors erfarenheter och upplevelser.**
- ❖ **Utgångspunkten för psalmernas teologi är kyrkans trinitariska tro på Gud, vars kärlek spänner över alla olikheter.**
- ❖ **I arbetet med psalmbokstillägget har man särskilt poängterat att psalmerna bör möjliggöra gemensam sång i gudstjänstgemenskaper bestående av många olika slags människor.**

På de sista bladen i Bibeln beskrivs den kommande himmelska gudstjänsten och dess gemensamma sång på följande sätt:

Sedan såg jag, och se: en stor skara som ingen kunde räkna, av alla folk och stammar och länder och språk. De stod inför tronen och Lammet klädda i vita kläder med palmkvistar i sina händer. Och de ropade med hög röst: "Frälsningen finns hos vår Gud, som sitter på tronen, och hos Lammet."⁴⁹

I kyrkans tradition hör psalmerna starkt ihop med gudstjänstlivet. Samtidigt betonas enligt kyrkans självuppfattning den församlade församlingens mångfald. I den lokala församlingen, till och med i hemmens böneliv är hela Kristi kyrka närvarande. Och Kristi kyrka består av människor med väldigt många olikheter. Närvarande är inte bara olika kulturer, utan olika livserfarenheter. Och ändå bör målet, också i detta livet, vara att alla dessa olikheter får plats i församlingens gemensamma gudstjänst så som i berättelsen i citatet.

I gudstjänstlivet, och i de sjungna psalmerna befinner man sig hela tiden i ett spänningsfält mellan hela kyrkans gemensamma tro och den enskilda individens upplevelse. Den gemensamma gudstjänsten ger möjlighet till att alla olika uttrycker gemensam tro. I uppdraget som getts psalmbokstilläggsarbets-grupperna betonas just detta. Tillägget skall återspegla både kyrkans tro och människornas erfarenheter.⁵⁰ Att hela tiden vara varse detta spänningsfält har varit en av de stora utmaningarna i arbetet. Det har varit viktigt att fråga: hurudana är människorna av idag, vilka är deras viktiga frågor? Samtidigt bör man fråga: Vad är gemensamt i vår tro, vad förenar oss alla?

Tron på den treeniga Guden står som grund för gudstjänstens och psalmernas teologi. Guds kärlek är större än alla olikheter. Luther uttrycker det ungefär så här: Gud ger oss hela sin skapelse, Kristus hela sitt verk och den Helige Ande alla sina gåvor."⁵¹

I psalmerna tar man Guds skapelse och mänskligheten, samtidigt också synden och det onda, på allvar. Då församlingen sjunger psalmer prisar den Gud för alla hans gåvor och församlingen förlitar sig på Gud i all nöd och vänder sig till Gud i svåra stunder. Det går inte att genom psalmerna uttömmande förklara tron på den treenige Guden, men genom orden och tonerna förenas tro och människornas upplevelser. Till dessa upplevelser hör förutom alla sinnen och känslor även förmågan att känna igen symboler och tolka dem. Inom denna gemensamma tro finns också plats för den mänskliga verklighet där man ifrågasätter Guds existens och tvivlar på hans godhet och kärlek. Längtan efter denna eviga kärlek kan finnas där tvivlet till trots.

I kyrkans bönespråk har den treenige gudens djupaste väsen beskrivits som en dialogisk relation eller enhet i kärleken mellan personerna i gudomen. Fadern står i relation till Sonen och Anden. Sonen står i relation till

Fadern. Anden står i relation till Fadern och Sonen. Sonen föds i evigheten av Fadern och Anden utgår av Fadern (och Sonen). Detta är inte enbart fråga om en vacker beskrivning eller definition, utan den grundar sig på Guds verkliga närvaro i Kyrkan och världen. Relationen mellan Gud och människan, liksom relationen människor emellan, återspeglar den inbördes växelverkan som råder inom den treenige guden, och som får nedslag i livet i Kyrkans böneliv.⁵²

Kyrkan är en mötesplats och en plats för dialog. Alla mötens djupaste mening kommer fram i det att Gud blev människa och genom Jesu försonande gärning. Genom försoningen kan den fallna människan få se Gud ansikte mot ansikte och älska sin nästa. Gud verkar i sin kyrka genom möten. Eftersom psalmen är ett klingande Ord, och därigenom för fram evangelium, konkretiserar den just det ovan nämnda, över de mänskliga gränserna gående mötet.⁵³

På samma sätt som psalmen hör ihop med gudstjänst och bön, hör den oskiljaktligen också ihop med diakoni och mission. Genom psalmen kommer församlingens lidande och vanlottade till tals i gudstjänsten. Genom psalmernas budskap bjuder församlingen också in sin nästa, både nära och fjärran, som ännu inte har del i tron. Det är viktigt att inse att diakoni och mission inte är uppgifter endast för de för ändamålet anställda, utan denna kyrkans uppgift blir tydlig och kommer nära just i den sjungande församlingens mitt, bland dess medlemmar.

I arbetet med psalmbokstilläggen har man ansett det viktigt att gemenskapsaspekten hållits framme. När man talar om "vår kyrka" menar man hela kyrkan med alla dess medlemmar. Kyrkans uppgift är allas uppgift. Samma tanke har varit viktig också i utvecklingsarbetet i församlingarna och med gudstjänstlivet. Man har försökt komma ifrån ett tjänstemannacentrerat tänkande och arbeta mot ett gemenskaps-tänkande. Församlingen är inte ett objekt i firandet utan ett subjekt.⁵⁴

Det att församlingen består av många olika individer betyder inte nödvändigtvis att mångfalden bör beaktas genom egen speciell verksamhet eller med speciella psalmer för olika grupper. Detta har man observerat även i arbetet med att utveckla gudstjänstlivet i stort. Man har allt mer gått mot en gemensam gudstjänst för alla åldrar och alla olika intressen. På samma sätt har man gått in för att inte rikta tilläggens psalmer till någon speciell grupp, utan till hela församlingen, för dess olika behov. Det viktiga är att hela församlingen i hela sin brokighet får sjunga tillsammans.

Att psalmen omfattar alla är inte en självklarhet. Då psalmbokstilläggens arbetsgrupper har arbetat med urvalet har man varit i kontakt med många olika personer, grupper och församlingar för att få deras syn på sångerna. Samma sångtext eller bibeltext kan ge helt olika associationer hos olika personer eller i olika sammanhang. Arbetsgrupperna har försökt vara noga med att texterna inte utesluter någon. Genom kyrkans tillgänglighetsprogram har man speciellt kommit ihåg de som har speciella fysiska eller psykiska behov.

Man bör komma ihåg att uppenbarelsebokens beskrivning av den mångkulturella gudstjänsten i himlen inte bara är en beskrivning av det som skall komma. Också här i denna världen, i kyrkan i framtiden, kommer församlingen allt mer att vara internationell och mångkulturell. Grunden för psalmerna i tilläggen finns i den lutherska trosuppfattningen, men i dem finns också plats för ekumenik och olika kulturer. Man bör fråga sig på vilket sätt psalmerna återspeglar både ekumeniska möten och gästfrihet.

3.2 Allmänna principer för psalmtexternas innehåll

- ❖ **I tilläggsförslagets psalmer har man försökt ge rum för såväl tacksamhet och glädje som för livets realiteter i dagens värld.**
- ❖ **Församlingsmedlemmar i alla åldrar bör kunna sjunga psalmerna tillsammans. Människor i olika åldrar inkluderas istället för att indelas.**
- ❖ **Öppenhet i textens uttryckssätt behöver inte betyda förenkling eller förflackning.**

Den teologiska utgångspunkten i Guds utgivande kärlek genom treenighetens personer syns i tilläggets psalmtexter. En enskild psalm förmår inte och ska inte uttrycka allt, men varje psalm kan uttrycka något av människans relation till Gud och Guds relation till människan.

Församlingens grundhållning är tacksamhet inför Guds gåvor. Denna tacksamhet samt trons glädje och lovprisning har inte alltid kommit till tydligt uttryck i kyrkan, trots att det är en integrerad del av den lutherska trosuppfattningen. I tilläggsförslagen har man försökt betona en positiv bild av skapelsen. Detta kan motiveras inte enbart utgående från den första trosartikeln, även den andra och den tredje stöder tanken på att man kan glädja sig åt inte bara den osynliga utan även den synliga verkligheten i denna världen.

I arbetet med att välja ut psalmer har arbetsgrupperna försökt söka sådana texter som håller fram det värdefulla i livet här på jorden och människornas ansvar för detta. Detta kan ses i texter om kroppslighet och om ekologi, om en livsstil som respekterar naturen. Det kommer samtidigt också fram genom att man i inkarnationen, och genom Kristi död och uppståndelse, nås av budskapet att livet är omätligt värdefullt. För det tredje berör Andens gåvor inte enbart det imateriella och osynliga, utan ges genom människans sinnen kroppslighet. De blir en del av människans spiritualitet.

Tacksamheten som grundton betyder inte att livets avigsidor inte skulle komma till synes i psalmerna. Det är viktigt att människornas verklighet bemöts och berörs av psalmerna, att frågorna är äkta och ärliga och att även den svaga tron beaktas. När så sker, är det också viktigt att psalmerna förmår förmedla hopp och försmak av en evig trygghet. Det är också viktigt att individens existentiella frågor som behandlas i psalmerna öppnas genom den gemensamma tron. En psalm sjungs inte enbart av en individ, utan också av "det kollektiva jaget".

Man har i psalmbokstillägget frångått indelningen av psalmer i ålderskategoriseringar (i innehållsförteckningen). Barn och unga har inte glömts bort, utan istället har man sett dem som en del av den stora, gemensamma församlingen. Man har försökt finna psalmer för barn och unga som kan sjungas av alla. Kristen fostran ses då som ett gemensamt växande, inte som auktoritativt inlärande uppifrån.

Tilltalet i psalmerna bör vara på ett sådant språk, att människorna av idag förstår det. Detta gäller både textmässigt och musikaliskt. Det betyder inte att man innehållsmässigt behöver förenkla. Mycket har blivit mer komplicerat med tiden, t.ex. sociala sammanhang, och kontakterna allt vidare, internationella och till och med globala. Psalmerna blir allt mer rakt på sak och ärliga. Om en fråga ställs i en psalm, är det inte säkert att den besvaras i sista versen. Texterna är mer öppna än i tidigare sångsamlingar. Ofta är de också kortare.

3.3 Avgränsningar

- ❖ **Psalmens språk bör vara inkluderande på ett sådant sätt, att det inte i onödan utesluter någon individ eller någon grupp på grund av deras egenskaper.**
- ❖ **Bibeln, traditionen och dagens moderna språk ger möjligheter till ett mycket rikare språk i psalmerna än vi blivit vana vid.**

I arbetet med psalmbokstilläggen har man enligt ovanstående kapitels principer försökt uppmärksamma psalmernas textmässiga uttryck och förståelsen av dem. Frågan hör då ihop med inkarnationens teologi och med psalmens funktion som bärare av det kristna budskapet i olika kontexter. I internationella liturgiska förnyelsearbeten, också i arbeten med psalmer, har frågan om inklusivitet i språket uppmärksamats. Med det menas ett sådant språk där man inte utesluter någon genom språket. Detta har blivit också en teologisk fråga. Speciellt endel liberala teologer och feministteologer menar att genusaspekten i språket är viktig i ett inklusivt kyrkligt språk. Man kan också se andra aspekter i ett inklusivt språk, i sådant som gäller det mänskliga i allmänhet och i värderingar.⁵⁵

Till genusaspekterna hör användandet av makulina och feminina pronomen i psalmtexterna. Trots att finskan är ett genusneutralt språk och därmed inte har gett anledning till en större diskussion i frågan om genusperspektiv, har man liksom angående de svenskspråkiga psalmerna även angående de finskspråkiga psalmerna funderat på språket som bärare av innehåll. Till genusaspekterna hör också kvinnors och mäns rätt att tolka sina upplevelser. Spelar det någon roll om psalmförfattaren är man eller kvinna? I bilaga 3b (s. 83) visas att andelen kvinnliga författare och översättare i det svenskspråkiga psalmbokstillägget uppgår till 42% medan bara 18% av melodierna har komponerats av kvinnor. Dessa andelar torde ändå vara mycket höga i en jämförelse med andra psalmsamlingar.

Kommer innehållet att förstås riktigt i olika kontexter? I diskussionerna har man sett på innehåll i förhållande till olika grupper. Kan man få fram innehållet så, att formuleringarna inte utesluter eller sårar någon angående kön, specialbehov, hudfärg, ålder, sexuell läggning, religion eller etniskt ursprung ens av misstag? Vilka uttryck bör man undvika för att undvika feltolkningar?⁵⁶

I tilläggs materialet har man försökt undvika sådant språk som i onödan jämför personliga egenskaper med teologiskt negativt värderande ting. Uttryck som i sig kommer från Bibeln kan här vara problematiska. Ifall blindhet eller dövhet används som synonymer till synd, finns det risk för att det i dagens värld uppfattas som något annat än vad som från början var tanken. Om man däremot tydligt får fram att det är fråga om andlig dövhet eller blindhet och man kan skilja dessa från fysiska egenskaper, så som sker i många av Jesu liknelser, kan jämförelser av detta slag bättre motiveras. Grundtanken har dock varit den, att man undviker uttryck som ger sken av ojämlikhet mellan grupper av människor.

Till den kontextuella psalmteologin hör också att fundera på psalmens mottagande och hur budskapet når fram till olika personer med olika bakgrund. En person som drabbats av stor sorg eller är i kris behöver inte nödvändigtvis en psalm som går igenom detaljerna i det skedda (ett barns död, en olycka som invalidiserat eller en skilsmässa). Vad som mest behövs är en psalm som öppnar upp för hoppets möjligheter då de egna orden saknas.

I psalmförnyelsearbetet behandlas teman angående nytt bildspråk för dagens människor. Det kan komma upp frågor kring gamla uttryck i psalmer och äldre teologiska formuleringar och terminologi som inte öppnar sig för församlingen. Samtidigt kan man fråga sig om man bryter gammal kyrklig tradition om man inte använder

dessa uttryck. Tiina Reinikainen, som har undersökt inklusivt liturgiskt språkbruk i Finland, menar att man inte har så stor orsak till oro angående traditionen, snarare angående ensidighet i det liturgiska språket. Bibeln, traditionen och det nutida språket ger möjlighet till ett mycket rikare språkbruk än man blivit van vid.⁵⁷ Detta gäller även psalmerna.

3.4 Det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget: avdelningar, teman och tyngdpunkter

- ❖ **Det finskspråkiga tillägget är uppdelat i sex huvudkategorier.**
- ❖ **Indelningen är antydande och öppen. Tanken är att den skulle hjälpa användaren att gå över de gränser som en traditionellare ämnesindelning sätter, och därmed våga använda tilläggets psalmer på ett mångsidigare sätt.**

Det finskspråkiga psalmbokstillägget är indelat i sex kategorier som inte följer den nuvarande psalmbokens. Den nya uppställningen motiveras dels med det ringa antalet psalmer och dels av behovet att söka en indelning som tar fasta på dagens behov. Samtidigt bör sägas att uppställningen endast är riktgivande. Det bästa vore om psalmerna kunde användas i så många sammanhang som möjligt och av så många olika som möjligt.

1) Me kiitämme ja ylistämme. (Vi tackar och lovprisar). Psalmbokstillägget inleds så som många andra tidigare finländska och internationella psalmböcker med en avdelning för tacksamhet och lovprisning. På detta sätt betonas den gemensamma trons lovprisande natur och tacksamheten inför Guds gåvor. Ett av de önskemål som ofta framförts angående psalmbokstillägget är att glädje och tacksamhet skulle få tillräcklig synlighet. I denna avdelning kommer också ett positivt förhållningssätt till Guds skapelse att stå i förgrunden.

2) Me rukoilemme. (Vi ber). Den andra avdelningen i boken lyfter fram en av bokens tyngdpunkter, bönesångerna. Det har önskats enkla bönesånger som är lätta att lära sig. Man behöver dem för olika ändamål antingen som separata sånger eller i kombination med t.ex. förbön. I och med att retreatar och meditativa andakter fått allt större spridning, har sånger från kommuniteterna i Taizé och Iona blivit allt mer populära. I dessa sånger betonas lyssnandet i bönen. Bön är lika mycket att lyssna till Gud och svara honom som att be honom om något.

3) Jumala on turvamme. (Gud är vår trygghet). I den tredje avdelningen ges rum för människornas frågor, känslornas mångfald, och även för en sökande eller osäker tro. I dessa psalmer finns också något för dem som inte känner sig hemma i kyrkans traditionella uttryckssätt. Samtidigt för psalmerna fram tryggheten i Gud, och hopp. I denna avdelning finns också psalmer som på ett mer tydligt sätt tar fasta på tron, hoppet och tryggheten. Just i denna avdelning har man velat få in psalmer med ett allmänt innehåll som passar i flera olika situationer. Förhoppningen är att de skulle bli sjungna i många olika sammanhang och därmed snabbt bli inlärd.

4) Odotuksesta täyttymykseen. (Från väntan till uppfyllelse). Den fjärde avdelningen fyller de behov som finns i förhållande till kyrkoåret. Man har dock inte velat låsa psalmerna vid enskilda söndagar under året, deras användningsområde är större än så. Inkarnationen är inte enbart något för jultiden och uppståndelsen inte enbart för påsken, utan sådana sånger kan användas under hela året. Det har även framkommit önskemål om fler sånger för olika tider på kyrkoåret. Detta behov har arbetsgruppen försökt tillgodose.

5) Osallisuus, yhteys ja vastuu. (Delaktighet, gemenskap och ansvar). Den femte avdelningen betonar gudstjänstlivets plats i församlingens gemenskap och gudstjänsten som utgångspunkt för det kristna livet. Församlingen är både samlande och sändande. I denna avdelning lyfts vikten av delaktighet, engagemang och gästfrihet fram. Församlingen och dess medlemmar är subjekt, inte kunder, som någon ibland felaktigt har sagt. I denna avdelning kommer även församlingens diakonala och missionära uppgifter till synes.

6) Nyt ja aina. (Nu och alltid). I den sista avdelningen går man igenom några av människans vardagsteman. Psalmerna kan sjungas i hemmen, men också då församlingen samlas. De sista psalmerna ser framåt mot det kommande i det kristna hoppets ljus.

3.5 Det svenskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget: avdelningar, teman och tyngdpunkter

- ❖ **Det svenska psalmbokstillägget delas in i tre huvudkategorier med underrubriker.**
- ❖ **Vi är Guds skapade människor i Guds skapade värld. Också Guds kyrka finns i Guds värld. livsvandring och framtid är här och nu i Guds värld, men framtiden finns också i löftet om Guds nya värld bortom tid och rum.**

Psalmbokstillägget har fått arbetsnamnet *Sång i Guds värld* och rubriken uttrycker uppfattningen att världen vi lever i är Guds. Som människor, skapade av Gud, får vi sjunga Guds lov, tillbe treenig Gude som är skaparen, frälsaren och livgivaren, förundras av livets mysterium och bäras av den trygghet som ges oss som Guds barn. Livet är Guds gåva till oss och vi söker uttryck för glädjen och lyckan som Gud ger oss. Dessa uttryck kan ibland innebära att sången och rytmen fyller hela människan. Särskilt när det gäller psalmer för de minsta är det viktigt också rörelsen finns med i sången. I Guds värld finns det mycket som vi inte förstår. Inför Gud får vi komma med alla våra frågor, vår oro, ångest och sorg. I de utmaningar som livet ställer oss inför behöver vi både ledning och hjälp men också mod och kraft att kämpa för det som är sant, rätt och gott. Guds kyrka här på jorden har ett speciellt uppdrag i Guds värld, att sprida den kärlek som kommer från Gud och förverkliga sitt diakonala uppdrag och missionsansvar.

Sångboken inleds med en avdelning kring Trons mysterium. Gud är större än vi kan förstå och förklara. Ändå får vi närma oss Gud och i lovsång och förundran upptäcka Guds värld och livets mysterium inför Guds ansikte. Ödmjuka inför det oförklarliga uttrycker vi genom psalmerna tacksamheten över att Gud kommer till oss som skaparen, frälsaren och livgivaren.

I Guds värld finns Guds kyrka som ett hem för Guds barn här på jorden. I avdelning två med rubriken Guds kyrka finns psalmer som tematiskt passar in i kyrkoåret och gudstjänstlivet. Indelningen i Guds värld och Guds kyrka skall alltså inte förstås som om dessa skulle utgöra motsatser. Guds kyrka med gudstjänstlivets rikedom är en kraftkälla, en oas för Guds folk på livsvandringen.

Det tredje huvudkapitlet bär rubriken Guds värld. Detta inleds med teman kring kärlekens utmaningar i världen. Ansvar för medmänniskor, miljö, fred och rättvisa hör till kärlekens utmaningar i Guds värld. Det finns rum för tvivel men också för tillit och vardera får komma till uttryck i den gemensamma psalmsången. Psalmer som kan sätta ord på svåra upplevelser och ge tröst vid kriser och katastrofer har fått en egen avdelning. Sådana har efterlysts under de senaste åren, även om man i samband med kriser ofta huvudsakligen känner att man behöver psalmer som förmedlar gudsnärhet och trygghet. I de psalmer som samlats under rubriken Tider och stunder finns psalmer för olika årstider och tider under dagen. I förslaget har beaktats att psalmerna

skall beskriva de olika årstiderna i positiv anda, också när det gäller t.ex. vintern. Följande underavdelning i förslaget är Pilgrimsvandring. Detta tema har fått en egen rubrik därför att pilgrimsvandringen har återupptäckts inom kristenheten under de senaste decennierna, samtidigt som pilgrimstemat inte alls enbart handlar om den konkreta vandringen utan också enligt gammal kristen tradition uttrycker människans villkor under livsvandringen och längtan till målet för vandringen, himlens värld. Boken avslutas med en avdelning kring temat Framtid och hopp. Här finns psalmer som berör både en framtid här och nu i Guds värld, men också den framtid som finns i löftet om Guds nya värld bortom tid och rum.

4. Musikaliska linjedragningar

4.1 Musikens teologi

- ❖ **Psalmen är en helhet som bildas av dess innehåll, text och melodi. Dess yttre, det som kan höras med öronen, bär inom sig Guds gåvor, och är därmed "det klingande Ordet".**
- ❖ **Den lutherska musikteologin gör i princip inte skillnad på sakral och profan musik. Det betyder att alla musikstilar kan förmedla Guds ord.**
- ❖ **Eftersom form och budskap bildar en helhet, måste dessa stå i konsonans med varandra. Melodin är alltså inte självständig i förhållande till orden.**

I handbokskommitténs betänkande, som kom innan man började arbeta med psalmbokstilläggen, framgår att psalmens innehåll, text och melodi tillsammans för fram kyrkans tro och människornas upplevelser.⁵⁸ Dessa tre trådar bildar tillsammans en väv som har en viktig uppgift då man vill nå ut med det kristna budskapet. Enbart det skrivna och innantill lästa ordet räcker inte. Evangeliet måste höras. Musiken har här en grundläggande uppgift då man för ut det kristna budskapet.

Den lutherska musikteologin utgår från att musik inte är människans påfund, utan dess källa finns hos Gud och är Guds gåva. Musiken hör till skapelsen och den verklighet som Gud själv har förbundit sig till. Det syns speciellt tydligt i inkarnationen, i det att Gud blev människa genom Jesus Kristus. Sakramenten, dopet och nattvarden, har en speciell ställning genom att de har en fysisk form. Det oändliga kan enligt luthersk tolkning innesluta det ändliga. Till denna ändliga skapelse hör också musiken, sången och musikinstrumenten.⁵⁹

Den lutherska musikteologin gör inte någon principiell skillnad mellan kyrklig och världslig musik. Det betyder att den förhåller sig positivt till allt musikaliskt uttryck och till alla stilar. Skiljelinjen mellan god och dålig musik i kyrkan går alltså inte vid stilistiska frågor. Det handlar mer om att erkänna musiken som en Guds gåva och att använda den för sin nästas bästa.⁶⁰

Den sjungna musiken, till viken församlingssången och psalmerna hör, har alltid haft företräde i den kristna gudstjänsten. Det sjungna ordet är inte enbart en berättelse om Gud och hans gåvor, utan i sig självt bär det klingande Ordet hans gåvor, det räcks i sången åt människorna. Innehåll och form bildar en enhet som inte kan skiljas åt.⁶¹

I den senaste handboksförnyelsen valde man att poängtera att den musikaliska förnyelsen skall utgå från innehållet. Kommittén menade då, att man även angående psalmerna bör följa denna princip. Med det menas att formen skall stå i konsonans med det budskap den skall förmedla. Detta kan naturligtvis ses som kulturbundet. Melodin är ur detta perspektiv inte helt självständig, så att den skulle vara obunden i förhållande till orden. "Genom sin rikedom på uttryck kan musiken stärka och tolka ordens betydelseinnehåll" sägs det i handbokskommitténs betänkande 1997 – vidare – musiken gör texten levande (Luther).⁶²

I den lutherska psalmtraditionen blir den innehållsbaserade principen lätt uppfattad så, att musiken bör vara i koralstil och från en särskild tidsepok. Den kristna sångtraditionen bär dock med sig många andra former för församlingssång som är minst lika berättigade. Dessa kan till och med vara mer ändamålsenliga i vissa situationer. Som exempel kan ges korta bönesånger och växelsånger.

4.2 Musikstilar

- ❖ Ett viktigt mål för tilläggsarbetet har varit att utöka psalmernas stilistiska mångfald och musikaliska former.
- ❖ Musikalisk mångfald innefattar psalmer med stildrag från populärmusik och konstmusik.
- ❖ Musikalisk mångfald innebär även att notbilderna ser olika ut – inte alltid traditionella.

Båda arbetsgrupperna har varit måna om att mångsidigt använda sig av olika musikaliska stilar. De nya melodierna förändrar också uppfattningen om hurudan en psalmmelodi stilistiskt bör se ut.⁶³ Arbetsgrupperna har ansett det viktigt att ha med psalmer med refräng, korta bönesånger som upprepas många gånger och kanonmelodier. Man har även efterlyst nya psalmer som bygger vidare på vår egen psalmtradition, men som uppdaterats nya och fräscha melodiska, rytmiska och harmoniska uttryck.

I 1986 års finskspråkiga psalmbok kan ungefär hälften av melodierna sägas vara traditionella psalmmelodier.⁶⁴ Till deras grundton hör en lugn stegvis melodisk rörelse. Rytmiskt representerar de olika sångsätt i psalmsångens historia. Melodier som på 1800-talet formats till utjämnad rytm (alla toner lika långa), samsas med äldre melodier som restaurerats tillbaka till sina ursprungliga omväxlande och livliga rytmer. Finska folkmelodier (22%), vilka ofta är varianter av äldre tyska och svenska koralmelodier, är melodiskt mer utsmyckade (s.k. "niekut"). De andliga sångerna (13%) blev från och med slutet av 1800-talet populära vid sidan av psalmboken. Karaktäristiskt för deras väckelsekristna sammanhang är en subjektivare känslsamhet, som framhävs av treklangsmelodik. I slutet av 1986 års psalmböckers behandlingsprocess medtogs melodier som blivit populära bland ungdomar, vilkas rytmbehandling lånats från samtidens populärmusik – till dessa har brivits brukligt att hänvisa med termerna andlig rytmisk musik och gospel på finska (i Sverige kan dessa sånger underordnas begreppet *andlig visa*).⁶⁵ I 1986 års psalmbok kom även in melodier som avviker från dur-moll-tonaliteten (bl.a. medeltida kyrkotonarter).

I psalmbokstilläggsförslagen har man velat bredda den stilistiska mångfalden. Av det finskspråkiga förslaget 83 melodier kan man kalla 13 melodier för traditionella eller fortspinnande på traditionen. Nästan lika många kan klassificeras som "andlig rytmisk musik", vilket ger en märkbart större andel än i psalmboken. Till den stilistiska mångfalden bidrar även företrädarna för ny konstmusik, vilka även bjuder på harmoniska lösningar utanför traditionell dur-moll-tonalitet. De båda tilläggsförslagen har tillsammans knappt 10 melodier med sådana karaktärsdrag. Vidare innehåller det finskspråkiga förslaget fem finska folkmelodier, medan det svenskspråkiga förslaget uppvisar ungefär lika många melodier med drag av nordisk folkmusik. "Sånger från den världsvida kyrkan", eller "global sång" – alltså psalmer från främst utomeuropeiska kristna kulturer – är 10 i det finskspråkiga förslaget och 11 i det svenskspråkiga. Dessa är flerstämmiga för församlingen när detta hör till sångstilen hos den sändande kulturen. En ny typ är kanonsånger, av vilka det finns fem stycken i vardera förslaget. Från det svenskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget, som tack vare sitt större omfång kan gå längre i diversitet än det finskspråkiga, bör ännu nämnas två nyheter (i finländsk psalmhistoria): psaltarpsalmer med församlingsomkväde⁶⁶ (varav en i finlandssvensk jazzton), samt den kanske radikalaste nyheten: psalmer där inte bara orden utan också melodin omedelbart inkluderar barn⁶⁷ (till och med barn under dagisåldern), ibland med rörelser till sången.

Melodierna bör ha vissa egenskaper för att församlingen på ett smidigt sätt skall kunna delta i sången. Melodins omfång (*ambitus*) får inte vara för stort och melodin bör hålla sig på ett område i fråga om tonhöjd, som är lätt att sjunga. Det bör vara tillräckligt lätt att lära sig både sångens melodi och rytm. Det eventuella

ackompanjemanget bör stöda församlingens deltagande. En enkel refräng gör det lätt för församlingen att bli delaktig i sången.

4.3 Att passa ihop text och melodi: struktur och innehåll.

- ❖ I tilläggsarbetet har man beaktat hur text och melodi passar ihop.
- ❖ Man har varit noga med stavelsernas mängd, beoningar och längd.
- ❖ I vissa musikstilar kan man, speciellt på finska, låta texten påverka rytmen så att stavelsernas längd inte blir ett problem.

I arbetet med psalmerna i tilläggen har arbetsgrupperna försökt betrakta texternas innehåll och melodiernas uttryck så, att de så bra som möjligt skulle understryka varandra och passa ihop. Då text och melodi är gjorda av samma person, är detta inte ett problem. Man har även försökt se till textinnehållet och melodiernas höjdpunkter, så att de skulle motsvaras av varandra.

Man har försökt se till att melodi, innehåll och musikaliskt uttryck skulle gå hand i hand. Med det menas att psalmens stil och inre logik stämmer överens hela tiden. Olika språkliga stilar kan inte blandas ihop inom samma psalm. Däremot kan olika psalmer skilja sig från varandra stilistiskt eftersom man behöver psalmer i olika sammanhang. I denna mångfald måste man hålla fast vid principer som gör den gemensamma sången möjlig. Som exempel kan ges att stavelsemängden måste hållas lika i alla verser. Även betoningarna måste hållas på samma ställen i de olika verserna för att sången skall fungera. Gör man inte det, blir det svårt att uppfatta innehållet, till och med missförstånd kan förekomma. Särskilt de psalmer som är översatta från ett germanskt språk till finska behöver extra uppmärksamhet. På finska går orden oftast inte ihop med upptakter, vilket för svenskan inte är ett problem. I de finska texterna har man velat göra översättningar som naturligtast möjligast fungerar i enlighet med den melodiska rytmen. I endel musikaliska stilar, t.ex. i den i Finland så kallade andliga rytm-musiken, och i vissa etniska musikstilar, förhåller man sig öppet till den noterade rytmen, så att textens rytm kan beaktas. I sådana fall blir korta och långa stavelser (i finskan) inte ett problem.

4.4 Mångkulturalism i psalmerna

- ❖ **Drag av olika kulturer syns i psalmerna inte bara för att få nya intryck till Finland, utan för att det finländska samhället och därmed kyrkan blir allt mer mångkulturellt.**
- ❖ **Mångkulturella psalmer är ekumeniska – de hjälper oss att bättre förstå andra. De hjälper oss också att se vår egen kultur och våra subkulturer.**

Psalmer och psalmsången har alltid rört sig över nationella och kulturella gränser. Varje psalmbok är en kulturell blandning som reflekterar sin egen tid och plats där den tillkommit. Sedan vår psalmbok från år 1986 utkom har det globala kulturutbytet blivit allt viktigare och Finland har blivit allt mer internationellt. Detta beror inte bara på att finländarna har rest mer och media låter oss ta del av händelser över allt i världen, utan också på en allt mer ökande tillströmning av nyfinländare. Dessa personers kulturer syns allt mer i kyrkans liv, inte minst i kyrkans musik.

Det är därför en självklarhet att psalmbokstilläggen skall bredda det musikkulturella fält vi har i psalmböckerna. I arbetsgruppernas förslag ingår psalmer som kommer från kyrkor på andra kontinenter.

Dessa psalmer återspeglar, både till text och musik, den kultur de uppkommit i. Endel av dessa psalmer är redan kända i vår kyrka och allmänt brukade, andra är publicerade i andra kyrkors psalmböcker eller i sångböcker för ekumeniskt bruk.

Psalmerna är valda för att öppna ny förståelse för den världsvida kristna kyrkan och för den gemensamma kristna tron. De kan hjälpa oss att förstå andra kristna bättre, på samma sätt som de kan få oss att känna oss själva bättre som kristna. Psalmsång är ekumenikens omedelbaraste verktyg.

Vi behöver också lära känna våra egna olika kyrkliga musikkulturer bättre. Vi behöver psalmer från den s.k. karismatiska lovsångsigenren, från den evangelikala *Praise and Worship* -kulturen, och från den afroamerikanska gospelmusiken. Dessa musikstilar lever starkt i många församlingar. Tillsammans med andra stilar kan dessa bredda kyrkans psalmutbud så att allt fler kan känna sig inkluderade i kyrkans sång.

Den geografiska fördelningen för psalmbokstilläggsförslagets psalmtexter och -melodier visas i bilaga 3a respektive 3b.

5. Språkliga överväganden

5.1 [Språkliga överväganden i det finskspråkiga förslaget:] Suomenkielisen lisävihkon yleistavoitteena normitettu yleiskieli

- ❖ **Lisävihkon yleisperiaattena on pyrkiä käytössä olevan virsikirjan tapaan hyvään yleiskielen käyttöön.**
- ❖ **Tänä päivänä virren kieltä voidaan myös perustellusti katsoa kielen moninaisuus huomioon ottaen väljemmin kuin 30 vuotta aiemmin. Siten tänä päivänä esimerkiksi puhekielen voidaan nähdä sopivan virren kieleksi.**
- ❖ **Virsiä ja niissä käytettyä kieltä voidaan tarkastella yksilöllisesti, ei vain yleisistä periaatteista kiinnipitäen**

Nykyisin käytössä olevaa, vuonna 1986 hyväksyttyä virsikirjaa valmistellut komitea asetti tavoitteekseen hyvän, kauniin, selkeän, kieliopillisesti moitteettoman ja yksinkertaisen, mutta samalla ilmeikkään ja monipuolisen kielen, jota nykyajan ihminen voisi ymmärtää. Tämän tavoitteen mukaisesti virsikirjan kieltä uudistettiin poistamalla äänneasultaan tai taivutukseltaan vanhahtavia tai yleiskielessä harvinaisia muotoja. Sanojen lyhentymiä ja pidentymiä karsittiin, tarpeettomaksi katsottuja persoonapronomineja ja interjektioita (*ah* ja *oi*) vähennettiin. Myös tekstien rakenteeseen, sanajärjestykseen, riimeihin tai riimittömyyteen, rytmiin, sanapainojen sijoittumiseen ja sanojen pituuteen kiinnitettiin erityistä huomiota. Sisällöllisenä tavoitteena oli pyrkiä raamatullisuuteen, opilliseen selkeyteen sekä sielunhoidolliseen ja ajatuksellisesti johdonmukaiseen kieleen. Selkeyden kustannuksella ei kuitenkaan haluttu latistaa runokielen kauneutta ja ilmeikkyyttä.

Vastaavalla tavalla on käytössä olevaan virsikirjaan tarkoitettua lisävihkoa valmisteltaessa paneuduttu nykyisin käytössä olevaan 2000-luvun kieleen ja sen käytön periaatteisiin. Kieli muuttuu koko ajan, ja se myös moninaistuu jatkuvasti. Samakin ihminen käyttää kieltä eri tavalla eri tilanteissa. Erityisen suuri muutostekijä on ollut sähköisen viestinnän nopea kehitys. Internetin ja sosiaalisen median kautta kielen moninaisuus, vaihtelu ja muutokset pääsevät esille ja leviävät nopeasti laajan kieliyhteisön tietoisuuteen. Tähän moninaisuuteen on kiinnitetty huomiota myös virsien kielen muokkaustyössä. Sama kehityssuunta on huomattu myös kansainvälisessä virsikirjojen valmistelutyössä. Esimerkiksi Norjan vuonna 2013 käyttöön otetussa uudessa virsikirjassa käytetään kahden eri kirjakielen ohella myös murteita ja vanhoja kielimuotoja. Kieli ymmärretäänkin tänä päivänä monimuotoisena käyttötarkoituksiensa mukaisesti, ei vain yhdenlaisena, tiukasti normitettuna systeeminä, jonka oppiminen edellyttää perusteellista koulutusta myös kielen syntyperäiseltä puhujalta. Laajalle yleisölle tarkoitettuna käyttökirjana myös virsikirjan lisävihkon tulee seurata kieliperiaatteissaan tätä monenlaisuutta.

Vuoden 1986 virsikirjan valmistelutyötä varten laaditut kielelliset periaatteet ovat edelleen sinänsä selkeät ja johdonmukaiset myös lisävihkoa ajatellen. Niitä on kuitenkin perusteltua katsoa kielen moninaisuuden näkökulma huomioiden väljemmin kuin 30 vuotta sitten. Vaikka hyvää, kaunista, selkeää, kieliopillisesti moitteetonta ja yksinkertaista kieltä voidaan edelleen pitää perustavoitteena, on sille asetettava myös joitain varauksia. Runokieli on perinteisesti poikennut asiaproosasta siinä suhteessa, että runoissa on sallittu poikkeuksia yleispuhekielen suuntaan. Nykykäsityksen mukaan edes kirjakielen kielioppia ei enää ajatella yksiselitteisen normatiivisena sääntökokoelmana, vaan normittamisen aste vaihtelee kielen eri osa-alueilla. Selkeimmin normitettuja ovat oikeinkirjoitus ja sanojen taivutus. Sen sijaan sanaston rajat ovat liukuvat ja ilmausten rakenteen suhteen valinnan varaa jää runsaasti. Laulujen tyylillinen kirjo on tänä päivänä huomattavasti laajempi kuin aiemmin, ja kielellinen muoto on riippuvainen tyylistä. Esimerkiksi kansanmusiikille ominaiseen musiikilliseen ilmaisuun puhtaaksi viljelty kirjakielisyyden ei yksinkertaisesti sovellu. Lauluja ja virsiä voidaankin katsoa ikään kuin kokonaisina taideteoksina, mikä edellyttää niiden tarkastelua yksilöinä – ei vain yleisistä periaatteista kiinni pitäen. Sisältö voi näin myös ajaa perustellusti muodon edelle. Näillä perusteilla on uuden lisävihkon kielessä vuoden 1986 periaatteisiin nähden enemmän joustoa.

5.2 Förhållandet mellan psalmens ordbruk, textinnehåll och sammanhanget där den används

- ❖ **I psalmbokstilläggsförslagen bejakas språklig variation.**
- ❖ **Variation uppnås både i bruket av nya språkliga bilder och symboler, och i bruket av olika poetiska stilgrepp.**
- ❖ **En målsättning har varit att undvika språkbruk som exkluderar människor, i den mån det är möjligt med hänsyn till Bibelns, trosbekännelsens och gudstjänstens språk.**

Ett varierande språk i psalmbokstilläggsförslagets psalmer har snarare eftersträfvats än försökts begränsas. T.ex. kan psalmspråket inte ses som lika bundet vid Bibelns språkbruk som tidigare. Det behövs också nya bilder och symboler för att förmedla trons budskap och göra det förståeligt. Även i bruket av poetiska stilmedel är det viktigt med variation. En orimlad psalmstrof kan fungera lika bra som en rimmad, vilket redan exempel från 1986 års psalmböcker visar.

En viktig aspekt i arbetet med psalmbokstilläggsförslagen har varit att språket i psalmerna måste vara inkluderande. Den psalmsjungande församlingens känsla av sammanhörande bör böttna i att dess mångfald får märkas på ett positivt sätt, utan att någon samtidigt känner sig utanför. Språkbruk som endast öppnar sig för en inre krets har försökt undvikas – även människor som fjärmats från församlingsgemenskapen ska kunna uppfatta psalmens centrala innehåll. Å andra sidan finns det en gräns för inkluderande språkbruk: i Bibeln, trosbekännelsernas och gudstjänstens språk finns tvivelsutan även exkluderande uttryck. Arbetsgruppernas uppgift har varit att finna en balans mellan att å ena sidan undvika att i onödan låta handikapp framstå som andliga egenskaper i psalmtexter, och å andra sidan undvika att urvattna allmänt använda bibliska uttryck och språkliga bilder.

5.3 Översättningar, flerspråkighet och parallella språk

- ❖ **Förutom svenska och finska finns många andra språk representerade i psalmbokstilläggsförslagen.**
- ❖ **En avsikt med flerspråkighet är att stöda tvåspråkiga familjers och flerspråkiga gudstjänstgemenskapers psalmsång.**
- ❖ **En annan avsikt är att ge dem som sjunger en smak av sångens ursprungliga uttryck, och visa respekt för den kristna kultur som sången lånats från.**

En målsättning har varit att psalmbokstilläggen ska representera en modern internationalism. Mest konkret tar sig detta uttryck i att förslagen även innehåller psalmtexter på andra språk än svenska och finska.⁶⁸ De här texterna på andra språk kan man använda som alternativ till svenskan och finskan, eller växla mellan dem, allt efter sångsituationen. Psalmer på engelska och "neutrala" språk som latin underlättar gemensam psalmsång vid flerspråkiga⁶⁹ tillställningar. Tvåspråkiga psalmer (svenska-finska, eller svenska och något annat språk) är till hjälp för tvåspråkiga familjer, och vid tvåspråkiga förrättningar, gudstjänster och andra samlingar, när båda språken finns i samma bok. Även psalmer på teckenspråk och med teckenstöd är ett viktigt tillskott i dessa sammanhang.

En annan orsak till att ha med främmande språk i psalmbokstillägget, är att på så sätt möjliggöra en mer autentisk uppfattning av psalmer från främmande kulturer. Det är också ett sätt att visa solidaritet med de kristna vilkas sång man sjunger, och tillför en ekumenisk aspekt. I det svenskspråkiga psalmboks-

tilläggsförslaget finns ofta en vers på psalmens ursprungsspråk med, tillsammans med den svenska översättningen.

Om man slår samman de båda psalmbokstilläggsförslagen, finns totalt hela 26 språk representerade.⁷⁰ Språkens inbördes ordningsföljd i de flerspråkiga psalmerna är i regel: svenska/finska, ursprungsspråket, finska/svenska, engelska, övriga.

5.4 Språkliga överväganden i det svenskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget

- ❖ Den övergripande principen har varit att använda en god, modern svenska.
- ❖ Poetiskt språk är levande och subjektivt, detta måste få synas i texterna.
- ❖ Man har strävat till ett språk som ger nya bilder utan att förfalla till klichéer.
- ❖ Psalmer på många språk möjliggör flerspråkiga kyrkliga handlingar. Vidare blir internationellt uppskattade psalmer en del av den finlandssvenska sångskatten.

På samma sätt som i den finska arbetsgruppen har också en del av den svenska arbetsgruppen haft som särskilt ansvarsområde att reflektera över språket i psalmerna, och språket har konsekvent varit något som framhållits och prioriterats. Det mesta som sagts ovan gäller således också för det svenska arbetet.

I psalmbokstillägget finns inte en enda psalm som inte genomgått hård språklig granskning. Med detta sagt ska framhållas att kompromisser gjorts: språk och framför allt ett poetiskt språk som det handlar om i psalmer, är inget givet och objektivt, utan något i högsta grad levande och subjektivt.

Språket måste vara korrekt. Poetiska försök täcker inte över språkliga felsteg och grammatiken har i alla lägen förutsatts. De grammatiska kraven i kombination med musikens krav på jämn rytm och antal stavelser, har inneburit att många goda försök i ett tidigt skede har strukits. Viktigt har också varit att faktiskt försöka förstå vad texten säger. Många sångtexter som under arbetets gång har genomlästs saknar linje och riktning, det är en rad med fina ord som staplats bredvid varandra. För psalmboksgruppen har det varit viktigt att förstå textens syfte: vad vill psalmen säga? Detta kan tyckas vara uppenbart, likväl är det viktigt att gå igenom alla liknelser och poetiska bilder. Vilken är symboliken bakom det som sägs, och fungerar symboliken språkligt och teologiskt? Kan framtida kyrkobesökare känna igen sig i texterna och kan de hålla med?

Klichéer har i möjligaste mån varit bannlysta. Enkelt sagt har psalmgruppen eftersträvat att det som sägs ska träffa exakt rätt, men det ska sägas på ett sätt som aldrig tidigare sagts. Undvikandet av klichéer får inte heller falla i det andra diket: obegripligheter. Gudstjänstbesökaren får gärna bli utmanad och känna identifikation med texterna, men de ska inte bli förvirrade. Många texter har fallit på att bilderna varit gamla och använda. Här ha ofta de hårdaste diskussionerna förts. Vad som känns använt för en behöver inte alltid vara slitet för en annan.

En särskilt utmaning har översättningarna inneburit. Psalmboksgruppen har valt att låta översätta psalmer från andra länder som våra kontakter i de länderna meddelat att är vanliga och uppskattade. Vi har också låtit översätta en del klassiker till ny svensk språkdräkt.

6. Arbetsprocessen i arbetsgrupperna

6.1 Möten, arbete i mindre grupper och enskilt arbete

- ❖ Den finskspråkiga och den svenskspråkiga gruppen har arbetat självständigt, men i kontakt med varandra så att man har kunna följa varandras arbete och lära av varandra.
- ❖ Arbetsgrupperna har bestått av personer som tillsammans haft en bred och mångsidig sakkunskap.
- ❖ Arbetet har bestått av gemensamt arbete i hela gruppen, men därtill av arbete i mindre grupper och av enskilt arbete.

I det följande beskrivs arbetsgruppernas arbete som en helhet. Det är bra att minnas att den svenskspråkiga och den finskspråkiga gruppen hela tiden arbetat självständigt. Under arbetets gång har man dock hela tiden haft kontakt med varandra. De olika behoven och utgångspunkterna har styrt arbetet i grupperna i något olika riktning. På samma gång har utbytet grupperna emellan fört båda grupperns arbete framåt både i fråga om innehåll och i fråga om arbetsmetoder.⁷¹

Arbetsgrupperna har under en period på nästan tre år träffats i medeltal en gång i månaden, bortsett från juli månad då medlemmarna hållit semester. De flesta mötena med gruppen har varit endagsmöten, men även en hel del tvådagsmöten har hållits. Arbetet har gjorts ideellt; mötesarvoden har inte betalats.

Den svenskspråkiga och den finskspråkiga gruppens möten har hållits på skilda dagar och orter. Kontakten mellan grupperna har uppehållits bl.a. genom att sekreterarna varit inbjudna till varandras möten. På detta sätt har informationen mellan grupperna fungerat väl, och man har kunnat få det mesta ut av varandras fynd. Två gånger under processen har arbetsgrupperna hållit gemensamma möten och tillsammans har man även anordnat ett kompositionsseminarium.

I båda elvamannagrupper har man haft representanter för olika sakkunskap: teologi och kyrkomusik, forskning och församlingsvardag, hymnologi, svenska och finska språken, barn- och ungdomsarbete, olika musikstilar, poesi och komposition. På detta sätt har man i urvalsprocessen kunnat nyttja var och en av gruppmedlemmarnas starka sidor. Vid behov har grupperna även kunnat använda sig av expertis utanför den egna gruppen.⁷²

Eftersom arbete i stora grupper tar lång tid, har man arbetat även mellan mötena. Det har främst varit fråga om smågruppsarbete. Grupperna har bestått av 2–5 personer som arbetat med någon speciell uppgift. Som exempel kan ges att en grupp har arbetat med disposition, en annan med att söka fram sånger av någon speciell typ eller med speciellt tema. En tredje grupp har haft som uppgift att granska språket i redan valda sånger.

Båda grupper har använt sig av den s.k. "ABC-metoden". De sånger som presenterats för gruppen har röstats in i grupperna A-, B- eller C. A betyder att gruppen önskat att sången i fråga kommer med i tillägget, B betyder "kanske" och C betyder att gruppen inte ansett i frågavarande sång vara lämplig för tillägget. I några fall har arbetsgruppen kunnat rösta A för endast en del av en sång, t.ex. dess melodi, ord eller tema.

Efter en tid av ABC-arbete, kom grupperna in i en fas där omröstningen måste gå mellan "ja" eller "nej". I vissa fall har omröstningarna skett som hemarbete via datorn. Sekreteraren har sedan sammanställt materialet för

följande möte. I några fall har två liknande sånger ställts mot varandra och den ena har valts. Att hitta balans i valen har varit viktigt. Balansen bör ses i förhållande till vad som redan finns i psalmboken och handboken. Balans bör även hittas i förhållande till språkliga ting, musik och tematik.

6.2 Det genomgångna materialet

- ❖ **Grupperna har gått igenom viktigt inhemskt och internationellt redan publicerat material.**
- ❖ **För att finna nytt material har grupperna varit i kontakt med varandra och nyttjat varandras sakkunskap samt varandras utländska kontakter.**

Arbetsgrupperna har haft som mål att gå igenom allt lämpligt publicerat material. I första hand har man gått igenom material på det egna språket, i andra hand på det andra inhemska språket och därefter övrigt internationellt material. En viktig källa har varit den svenska psalmboken från år 1986, som från år 2003 även finns översatt till finska. På denna punkt har arbetsgruppernas metoder inte alltid varit lika. Den finska gruppen har genomgått en samling i taget medan man i den svenska gruppen också lyssnat på enskilda sakkunniga per område och hans eller hennes materialframställning i tur och ordning.

Grupperna har följt varandras arbete och beaktat den andra gruppens fynd i det egna arbetet. På samma sätt har man använt gemensamma utländska kontakter i arbetet med att finna internationellt material.

Nedan följer viktiga samlingar som genomgåts:

Finskspråkigt material: *Ruotsin kirkon suomenkielinen virsikirja* (Den svenska psalmboken på finska), *Tuomaslauluja*, *Messulauluja*, *Uusia messulauluja*, *Nuoren seurakunnan veisukirjat* (2000, 2005, 2010), *Laulutuuli* (2003, 2011), *Lasten virsi* (2001, 2012), *Uusia virsiä* (2008, 2009, 2011, *Siionin virret*, *Siionin laulut*, *Siionin matkalaulut*, *Siionin Kannel*, *Matkalauluja*, *Laula kaikki maa*, *Cantemus* (Suomen Katolisen kirkon virsikirja).

Svenskspråkigt material: *Den svenska psalmboken* 1986 med Verbums tillägg 2003, *Psalmer i 90-talet*, *Psalmer i 2000-talet*, *Cecilia* (Katolska kyrkans svenska psalmbok 2013), *Sionsharpan*, *Sions sånger*, *Nya Barnpsalmboken*, *Kyrksång*, *Cantarellen*, *Hjulen på bussen går runt*, *Det doftar av himmel*, *Närmare än jag tror*, *Ung Psalm*, *Sånger På Helig Mark*, *Hallelujah Moments*, *Hela världen sjunger*, *I Guds vind*.

Övrigt Nordiskt material: Norska kyrkans psalmböcker och tillägg (1985, 1997, 2008, 2013), Den danska kyrkans psalmbok 2004, det isländska psalmbokstillägget (kommande), *Gehppes mátkki sávan dutnje*, *Sálbmagirji*.

Internationellt material: *Evangelical Lutheran Worship* 2006, *The New English Hymnal*, *Common Praise*, *Agape: Songs of Hope and Reconciliation* (LWF 2003), *Singing Peace* (WCC 2011), *Hallelujah!* (WCC 2013) *Colours of Grace*, *Liedboek 2013*, *Evangelisches Gesangbuch 1993-6*, *Gotteslob 2013*.

6.3 Text- och kompositionsseminarierna

- ❖ **I psalmbokstilläggens uppdragsgivning önskade man ett nyskapande arbete för tillägget, med teman som är nya. Med detta ville man stöda det kreativa arbetet med psalmer i Finland.**

- ❖ **Nyskapande arbete har gjorts på svenska i Finland genom psalmskrivarskolan *Sakralverkstad*.**
- ❖ **Nyproduktionen har fått en god start och borde stödas även efter arbetet med psalmbokstilläggen.**

Nyproduktion av kyrkomusik och psalmer är en viktig del av kyrkans andliga liv och trosutövning. Man kan till och med säga att det är en indikator på ett levande församlingssliv. En av de önskemål som uttrycktes i uppdraget då tilläggsarbetet påbörjades, var att det skulle skapas nya psalmer som skulle ta upp sådana teman som inte finns i psalmboken. I handboksutskottets betänkande önskades speciellt att tillägget skulle stöda finländska författares och kompositörers kreativa arbete. En av psalmbokstilläggets viktigaste uppgifter ligger just i det att det uppmanar den nu aktiva församlingen till att använda sina talanger och skapa nytt som talar till både denna och kommande tid genom psalmdiktning och komposition.

Nyskapande psalmarbete hade funnits redan innan arbetet med psalmbokstilläggen påbörjades. Särskilt på den svenskspråkiga sidan hade man arbetat för att få fram nytt material. Det finlandssvenska *Sakralverkstad* var en psalmskrivarskola som anordnades under en treårsperiod från år 2002 framåt. Arbetsveckoslut hölls en gång i terminen. Även efter kursens slut har deltagarna hållit ihop och fler träffar ordnats under en period på nästan tio år. Projektet startades och uppehölls av FD, kantor Anna Maria Böckerman och musikpedagog, kompositör och doktor i musik Camilla Cederholm. *Sakralverkstad* samlade personer som under en längre period ville lära sig att skriva psalmer, både text och melodi. Deltagarna utvecklades under goda lärare.⁷³ Kärntruppen i *Sakralverkstad* kom att bestå av ungefär 25 personer. Åldersmässigt var de allt från tonåringar till pensionärer. De flesta områdena i Svenskfinland var representerade, så även flera kyrkliga inriktningar. Stilmässigt hade inga gränsdragningar gjorts. *Sakralverkstad* kom att producera över 200 nya andliga sånger. Bara en bråkdel av dessa har kunnats tas med i tillägget (ca 15–20). Trots det har de haft en stor betydelse; materialet representerar egen finlandssvensk psalmproduktion på 2000-talet. De ger det nya tillägget och den gemensamma finländska psalmskatten ett tillskott som kan stå i dialog med det finska materialet och med den internationella delen av tilläggens psalmer.

Även på den finskspråkiga sidan har under tiden före tilläggsarbetet förekommit några försök att skapa nytt material. Resultaten har varit uppmuntrande. Som exempel kan nämnas beställningsverksprojektet som ordnades i samband med kyrkomusikfesten i Jyväskylä 2012, samt psalmworkshopen i Päiväkumpu. Utöver detta har man försökt uppmuntra folk att sända ännu opublicerade verk till tilläggsgrupperna. Redan från början har grupperna haft en mailadress: virsi.psalm@evl.fi till vilken man har kunnat sända in bidrag.

Arbetet med att få fram nya psalmer till tilläggen har utförts på många sätt. I början av arbetet koncentrerade grupperna sig på att kartlägga behov genom förfrågningar och genom att läsa redan förefintliga studier.⁷⁴ Materialet jämfördes med det av grupperna insamlade materialet från inhemska och internationella sångsamlingar. På detta sätt kom så småningom en bild av vad som saknades att uppstå; dels i fråga om teman och dels i fråga om stilar och former. Psalmer som uttrycker tacksamhet och glädje stod högt på önskelistan (särskilt på finskt håll).

Efter att ha fått klarhet i vilken sorts texter som saknades, ordnade den finskspråkiga gruppen ett textseminarium den 15.4.2013 i Helsingfors. Seminariet var ett endagsseminarium för inbjudna författare, och det samlade ca 30 deltagare. Bland deltagarna fanns både äldre och mer erfarna psalmdiktare och textförfattare, men också yngre författare och sådana som inte tidigare skrivit andliga texter. Programmet bestod av poeterna Pekka Kivekäs och Anna-Mari Kaskinens samt poeten och psalmkompositören Jaakko Löyttys föredrag och av Learning Café-arbete. Från de inbjudna författarna kom 252 texter att lämnas in av 19

poeter. Av dessa valde arbetsgruppen 14 sånger (text och melodi) samt 11 texter som man arbetade vidare på.

Genast efter att textseminariets material genomgått ordnades den 19.1.2014 ett kompositionsseminarium. Tanken var, att textseminariets utvalda texter, samt även några andra texter, skulle delas ut till finländska kompositörer för tonsättning. Kompositionsseminariet var på samma sätt som textseminariet för inbjudna. Denna gång var det yrkeskompositörer som är kända för att ha arbetat med andliga texter som prioriterades. Som talare vid seminariet hade inbjudits den engelska kyrkomusikkompositören Paul Inwood och Ilkka Kuusisto, som också gjort sig känd som psalmkompositör. Inwood presenterade en internationell syn på psalmens form och dess många möjligheter. Vid seminariet deltog 10 kompositörer. De fick 24 texter att arbeta med. Från de inbjudna kompositörerna kom 82 melodier att lämnas in av 16 kompositörer. Om kompositörerna ville, kunde de även lämna in material till andra texter. Av de inkomna melodierna togs 15 (av 12 kompositörer) till tilläggen. Till två av textseminariets inkomna texter beslöt den finskspråkiga gruppen att ta två melodier. Man menar, att de genom sina olikheter berikar den kommande användningen.

Alla de teman som grupperna listat upp för textseminariegruppen fick inte sådana texter som gruppen ansåg hållbara. Det betyder att det finns ämnesområden som man väl varit medveten om att skulle behöva nya texter, men som till detta tillägg inte kunde finnas. Som exempel kan ges psalmer som stöder faderskapet. Även på den musikaliska sidan hade det funnits luckor att fylla, som t.ex. fler psalmmelodier i anglikansk stil.

Från seminarierna kom det att till det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget tas in 18 nya sånger från 14 textförfattare och/eller kompositörer. Kvar blev en hel del högklassigt material som borde utnyttjas på bästa sätt. Man borde även fundera på hur denna för kyrkan viktiga skaparprocess kunde få fortsätta. Det mest önskvärda vore om psalmarbetet kunde få bli ett fortsatt projekt med siktet inställt på framtiden.

6.4 I dialog med psalmbokstilläggens blivande användare

- ❖ Enligt uppdraget har arbetsgrupperna utgått från en öppen och modern dialogbaserad process i arbetet med tilläggen.
- ❖ Önskemålen om att arbetet skulle ha kunnat ske via internet har inte kunnat tillfredsställas på grund av upphovsrättsliga orsaker.
- ❖ Arbetsgrupperna har varit i kontakt med de blivande användarna via facebook, blogg och e-post.

I det uppdrag som tilläggsgrupperna fick ingick en önskan om en modern och tillräckligt "lätt", obyrokratisk, process vilket skulle betyda att man skulle använda sig av de möjligheter nätet ger till dialog. Man önskade också att psalmmaterial skulle kunna insamlas och prövas via internet, och att det bästa sedan skulle kunna väljas ut den vägen.

Att arbeta enligt utskottets uppskissade modell visade sig inte möjligt. Orsaken till detta låg främst i upphovsrättsliga svårigheter. Man kan inte sprida texter och melodier fritt på nätet. Efter att arbetsgrupperna utrett saken, kom man till att de olika upphovsmännen skulle komma i en ojämlig ställning i urvalsprocessen. Bara de personers verk som fick publiceringslov på nätet skulle framträda synligt. Att igen söka lov för att på prov publicera material på nätet skulle ha inneburit allt annat än en "lätt" process. Bara att få det slutgiltiga, färdigt genomarbetade tilläggsförslaget publicerat på nätet skulle innebära upphovsrättsliga problem och

ekonomiska utmaningar. Då kan man tänka sig hur situationen skulle ha sett ut ifall det hade varit fråga om tusentals sånger som genomgått i urvalsprocessen.

Efter det att arbetsgrupperna insett att internet inte skulle fungera på det vis uppdragsgivningen hade hoppats, gjorde man sitt bästa för att stå i dialog med den sjungande församlingen och de kommande användarna på annat sätt. För att kunna upprätthålla en kontakt hela tiden under arbetets gång, lade man upp en Facebookgrupp och från år 2013 började grupperna skriva en blogg. (<http://uusivirsi.wordpress.com/> ja <http://nypsalm.wordpress.com/>). Tanken var att man genom dessa skulle kunna fånga upp viktiga tankar om psalmernas utformning och om vilka behov som finns. För samma ändamål satte man även upp ett e-postkonto: virsi.psalms@evl.fi, genom vilket man även kunde lämna in sina egna bidrag. På detta vis fick arbetsgrupperna in flera hundra förslag.

6.5 Presentationer och feedback

- ❖ **Arbetet med psalmbokstilläggen har presenterats på ett mångsidigt sätt i samband med inhemska och internationella konferenser och genom media.**
- ❖ **I arbetets slutskede ordnades några gudstjänster i vilka valda delar av tilläggs materialet prövades i praktiken.**
- ❖ **Arbetsgrupperna har begärt in kommentarer på materialet genom referenspersoner, både av församlingsanställda och församlingsbor.**
- ❖ **Man har även varit i dialog med kyrkans beslutande instanser.**

Förutom den diskussion som förts via internet, har arbetsgrupperna presenterat sitt arbete och sånger som funnits på arbetsborden i olika nationella och internationella sammanhang. Av de viktigaste kan nämnas IAHs internationella hymnologkonferens i Amsterdam, vid NordHymns hymnologiska dagar i Lund, vid kyrkomusikfesten i Jyväskylä, vid kantorsdagarna i Villmanstrand, vid gudstjänstlivsdagarna i Seinäjoki, och vid det finska kyrkosångsförbundets dagar i Uleåborg. I samband med evenemangen i Jyväskylä och Villmanstrand hade den finskspråkiga gruppen en enkät om psalmbehoven. Även några evenemang inom enskilda stift och församlingar har ordnats. Mot slutet av arbetsprocessen ordnades några gudstjänster i vilka man sjöng nya psalmer. Genom dessa försökte man pröva sångernas lämplighet som allsånger. Vid alla ovan nämnda evenemang samlades feedback till tilläggsgruppernas arbete.

Arbetsgrupperna har försökt hålla fram sitt arbete i både allmän och kyrklig media. Man har sammanställt pressmeddelanden samt skrivit artiklar till facktidsskrifter. Arbetsgruppernas ordförande, sekreterare och övriga medlemmar har intervjuats och man har bett dem om sakkunniguttalanden i samband med nyheter om psalmer.⁷⁵ Till detta kommer ännu att stiftskantorerna gjort ett informationsbrev åt alla kantorer om arbetet.

Arbetsgrupperna har försökt vara öppna i förhållande till beslutsfattarna inom kyrkan. Under arbetets gång har man hållit kontakt speciellt med handboksutskottet, men även med Kyrkostyrelsens plenum och med biskopsmötet. De beslutande organen har med jämna mellanrum informerats om hur arbetet framskridit och grupperna har också mottagit kommentarer från dem. Till detta kommer ännu att en broschyr om psalmbokstilläggsarbetet utarbetats för kyrkomötets behov.

Arbetsgrupperna ansåg att de utöver feedbacken från den sjungande församlingen även behövde höra utomstående experter och kommande användare. För att få in behövliga kommentarer hade båda grupperna varsin referensgrupp bestående främst av kyrkans egna medarbetare. Referenspersonerna hjälpte till med kommentarer främst i slutskedet av arbetet. Referenspersonerna var alltså inte med i urvalet, utan deras uppgift vara att ge arbetsgrupperna stöd och hjälpa till med utvärderingsarbetet. Detta arbete utfördes via e-post.⁷⁶

7. De enskilda psalmernas urvalskriterier

7.1 Allmänna urvalskriterier

Som utgångspunkt för psalmbokstilläggsarbetet har legat den uppdragsgivning i vilken man bad arbetsgrupperna hitta något nytt antingen textmässigt eller musikaliskt att komplettera de psalmer med som finns i psalmboken från 1986 med bilagor.

För det andra har man i psalmbokstilläggsförslagets psalmer försökt betona fyllandet av sådana behov som kartlagts under arbetets gång. Tacksamhet och glädje, skapelsen och människan i ett positivt ljus har varit sådana önskemål, vidare har även tystnad och mötet med det heliga, andligt sökande och gemenskap, delaktighet och gästfrihet varit teman som kommit upp.

Det tredje viktiga urvalskriteriet har varit det som redan i kyrkomötets uppdrag kommit fram, nämligen att en psalm är en andlig sång som bygger på biblisk grund och vars ord och melodi förmedlar kyrkans tro och människornas upplevelser.

Som fjärde allmänna kriterium kan nämnas psalmens funktion som allsång, dess funktion som bärare av det gemensamma uttrycket.

7.2 [Motiveringar till de enskilda psalmvalen i det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget:] Yksittäisten virsien valintaperusteet suomenkielisessä lisävihkossa

I Me kiitämme ja ylistämme

901. Luoja, Isä, sinulle (*Großer Gott, wir loben dich*)

sanat: Te Deum -hymni 400-luvulta; Ignaz Franz 1774; käännös: Pekka Kivekäs 1994, 2000; sävelmä: saksalais-itävaltalainen/ Sagan 1772/ Wien 1774

muut kielet: saksa, ruotsi, englanti, venäjä

Kansainvälisesti erittäin tunnettu ja käytetty Te Deum -virsi. Virsi löytyy vuoden 1986 Suomen ruotsinkielisestä virsikirjasta ja muiden muassa Ruotsin ja Norjan kirkon virsikirjoista. Virsi voi edesauttaa myös nykyisten Te Deum -virsien käyttöä paremmin. Virsi tunnetaan monilla kielillä.

902. Jumalamme, suuruuttasi

sanat: Leena Ravantti 2013; sävelmä: a. Sirkku Rintamäki 2014, b. Pekka Nyman 2014

Lisävihkotyön yhtenä tavoitteena on ollut etsiä uusia ja tuoreita kiitosvirsiä Pyhälle Kolminaisuudelle, messun laudamusvirren paikalle. Tämä lisävihkon teksti- ja sävellysseminaarin kautta valmistunut uusi kolminaisuusvirsi tuo käytössä olevien kolminaisuusvirsien rinnalle uutta sekä tekstisisällöllisesti että sävelkielellisesti. Kolmiyhteisen Jumalan ihmisymmärryksen ylittävä salattu olemus tuodaan esille tuoreilla, mutta vahvasti kristilliseen perinteeseen liittyvillä kielikuvilla. Tekstiin on haluttu kaksi erityylistä sävellystä, jotka laajentavat mahdollisuuksia käyttää virttä monenlaisissa tilaisuuksissa.

903. Soi virteni, kiitosta Herran

sanat: Mikko Katila 1920?; sävelmä: suomalainen kansantoisinto Kalajoelta (virrestä 256)

Herätysliikeperinteessämme yli herätysliikerajojen tunnetuksi tullut kiitosvirsi on yleiskiitosvirsi moniin eri tilanteisiin. Toivon näkökulma elämän varjoissa on vahvana läsnä. Jaakobin lailla pimeään yön keskellä kamppaileva ihminen saa luottaa Jumalan siunaukseen (1. Moos. 32: 23–33). Sävelmä nostaa esiin arvokasta suomalaista kansantoisintoperinnettä.

904. Kohotkoon ilohuuto

sanat: Jouko Ikola 2000; sävelmä: Timo-Matti Haapiainen 2010

Tässä kiitosvirressä ensimmäinen uskonkappale saa erityisen korostuksen. Ihmisen kehollisuus ja aistit nähdään Jumalan arvokkaina lahjoina, joilla on myös esteettinen arvonsa. Virsiin on toivottu tämänpuoleisuuden esille nostamista teologisesti positiivisesta näkökulmasta. Siihen tarpeeseen tämä virsi vastaa. Sävelmän tavallisesta poikkeavaa rytmisyyttä voidaan vahvistaa käyttämällä erilaisia soittimia.

905. Seppä taivaallinen ja armollinen

sanat: Kolbeinn Tumason 1208; käänös: Niilo Rauhala 2002, 2014; sävelmä: Porkell Sigurbjörnsson 1973

Pohjoismaiden vanhimmaksi tunnetuksi virsitekstiksi nimetyssä virressä arkaaiset kielikuvat tuovat yllättävänkin modernilla ja nykyihmistä puhuttelevalla tavalla Luojan ihmiselämän arjen keskelle. Inkarnaation sanoma ei koske vain joulua, vaan se voi olla läsnä kirkkovuoden erilaisissa tilanteissa. Uusvanha islantilainen kaunis ja koskettava hymni tuo yksinkertaisella ja vanhakantaisella tavalla esiin kristillistä sanomaa. Virsi on Islannin kirkon virsikirjassa.

906. Riemuita saamme (*In dir ist Freude*)

sanat: Cyriakus Schneegass 1598; käänös: Pekka Kivekäs 2014; sävelmä: Giovanni Giacomo Gastoldi 1591/Erfurt 1598

muut kielet: saksa

Tanssillinen renessanssisävelmä ja -teksti sopivat kiitos- ja ylistysvirreksi monenlaisiin tilanteisiin. Teksti ja musiikki yhdistyvät kokonaisvaltaiseksi kiitokseksi Jumalalle. Erityisesti Keski-Euroopassa tätä on yleisesti käytetty viisiäänisenä ruokavirtenä. Virsi tunnetaan monilla eri kielillä.

907. Onko suurempaa ihmettä (*Min Aynet Fikir New*)

sanat: Almaz Belhu (Etiopia) 1970; käänös: Jaakko Löytty 1983, uud. 2014; sävelmä: Almaz Belhu (Etiopia) 1970

muut kielet: amhara, englanti

Etiopialainen Jumalan rakkautta ylistävä virsi tuo kansainvälistä väriä kiitosvirsisävelmään ja sen keinuva rytmillinen elementti uutta perinteisiin kiitosvirsimelodioihin. Sanat korostavat pitkänperjantain tapahtumia, mutta virsi sopii myös joka-aikaiseen käyttöön ja moniin erilaisiin tilanteisiin. Virsi on kansainvälisesti hyvin tunnettu ja sitä lauletaan monilla kielillä. Suomalaisen lähetystyön kumppanuuskirkosta saatu virsi on osoitus siitä, että lähetystyö on vastavuoroista.

908. On yksi nimi ylitse muiden

sanat: Pekka Simojoki 2002; sävelmä: Pekka Simojoki 2002

muut kielet: englanti

Lisävihkon kiitos- ja ylistysvirsiensä valikoimaan on etsitty myös luterilaisen kirkon piirissä vaikuttavaa uudempaa ylistyslauluperinnettä. Tämä Jeesuksen nimeä ylistävä virsi on tullut tyylilajissaan lyhyessä ajassa erittäin suosituksi. Nykyisessä virsikirjassa vastaavia virsiä ei juuri ole käytettävissä. Jeesus-nimi, joka tarkoittaa ”Jumala pelastaa”, välittää keskeisellä tavalla kristinuskon keskeistä sanomaa.

909. Ole kiitetty, Herra Jeesus Kristus (*Yakanaka Vhangeri*)

sanat: Eva Norberg 1980; käänös: Pekka Kivekäs 1995; sävelmä: zimbabwelainen

muut kielet: shona

Eteläafrikkalainen esilaulaja–seurakunta-vuorotteluun perustuva virsi. Seurakuntaosuus voidaan laulaa afrikkalaiseen tyyliin moniäänisesti ja mahdollisuuksien mukaan rytmisoittimin väritettynä. Virttä voidaan kerrata useita kertoja. Yksi käyttötapa on vastaus evankeliumitekstiin. Virsi kuuluu sekä Ruotsin että Norjan nykyisiin virsikirjoihin.

910. Kiitän Herran antamista (*Giitus buot Du attáldagain*)

sanat: Nils-Aslak Valkeapää; käänös: Arto Seppänen 2014; sävelmä: suomalainen kansantoisinto Pohjois-Savosta
muut kielet: pohjoissaame, inarinsaame

Kiitosvirsi on tekstiltään Suomen saamenkielisen kulttuurin omaa uudempaa perintöä. Siinä korostuu erityisellä tavalla ihmisen ja luomakunnan välinen yhteys ja Luojan ylistys. Saamen kieli ja kulttuuri on vasta viime vuosina saanut tunnustetun aseman kirkossamme. Uuden saamenkielisen virsikirjan jumalanpalveluskaavan myötä pohjoisen alkuperäiskansan kulttuuri on tullut näkyväksi kirkossamme. On luonteva askel tuoda oma monikulttuurisuus näkyviin myös valtaväestön virsikirjassa.

911. Talven valon saamme lumen myötä

sanat: Leena Ravantti 2014; sävelmä: Tuomo Nikkola 2014

Talvea myönteisesti käsitteleviä virsiä ja hengellisiä lauluja on ollut suomalaisessa hengellisessä perinteessä yllättävän vähän, ja siksi talvivirttä on toivottu paljon. Lisävihkotyön teksti- ja säveltäjäseminaarin tuloksena valmistunut virsi vastaa tähän tarpeeseen ja toivottavasti rohkaisee sanoittajia ja säveltäjiä tekemään uusia talvivirsiä. Lennokas melodia tukee tekstin myönteistä sävyä ja tuo myös uusia värejä virsien sävelmaailmaan.

912. Minun sydämeni on levollinen

sanat: Ilona Nyman psalmin 57 pohjalta 2011; sävelmä: Ilona Nyman 2011

Psalmin 57 pohjalle sävelletty kiitosvirsi. Kansainvälisten virsikirjojen esimerkkiä noudattaen lisävihkoon on etsitty helposti opittavia lyhyitä virsiä. Virttä voidaan käyttää eri tavoin vuorotellen säkeistöjä seurakunnan, kuoron ja/tai esilaulajan välillä ja sitä voidaan kerrata tarvittaessa. Virren kahta osaa voidaan käyttää myös erillisinä esimerkiksi psalmin kertosäkeenä tai esirukouksen akklamaationa.

II Me rukoilemme

913. Minä olen Herra, Jumalasi

Sanat: Anna-Mari Kaskinen 2014; sävelmä: suomalainen runosävelmä, muod. Lasse Heikkilä

Luterilaiseen hengelliseen elämään ja kristilliseen kasvatukseen on perinteisesti kuulunut katekismuksen kohtien jatkuva opettelu ja rukousmeditaatio. Lutherin vähässä katekismuksessa kehoitetaan joka aamu ennen päivän töitä laulamaan kymmenestä käskystä. Nykyisessä virsikirjassa selkeää ja helposti opittavaa käskyvirttä ei oikeastaan ole. Tässä kymmenen käskyn virressä sävelmänä on käytetty kalevalaisesta perinteestä nousevaa kansansävelmää, joka luontevalla tavalla yhdistää oman kansanperinteemme ja pedagogisesti oivaltavan lähestymistavan. Esilaulajan ja seurakunnan väliseen vuorolauluun perustuvassa virressä seurakunta vastaa Jumalan puhutteluun. Käskyt eivät ole näin vain ulkoa opeteltavia asioita, vaan kristilliseen elämään kuuluvaa rukousta, dialogia ihmisen ja Jumalan välillä.

914. Etsi, kutsu minutkin (*Take, O take me as I am*)

sanat: John L. Bell; käänös: Pekka Kivekäs 2004; sävelmä: John L. Bell
muut kielet: englanti

Skotlantilaisen Iona-yhteisön yksinkertaiset toistettavat rukouslaulut ovat nousseet viime vuosina ranskalaisen Taizé-yhteisön laulujen ohessa suosituiksi ekumeenisiksi virsiksi. Lähes kaikissa uusimmissa eri kirkkojen virsikirjoissa on näitä virsiä. Tässä rukouksessa Jumalalta pyydetään, että hän kohtaisi rukoilijan sellaisena kuin tämä on. Rukousta toistetaan monia kertoja ja seurakunta voi laulaa sitä yksi- tai neliaanisesti. Rukousvirsi sopii esirukouksen yhteyteen tai vastausvirreksi raamatuntekstiin tai sellaisenaan seurakunnan rukoukseen. Toistettavassa rukouksessa rukoilija lepää yhteisen rukouksen varassa. Pyhä Henki saa itse tehdä työtään.

915. En tiedä, miksi kirkonpenkkiin näin

sanat: Markus Bäckman 2014; sävelmä: Pekka Nyman 2014

Rukous voi olla läsnä myös niissä elämän vaiheissa, joissa Jumalaan uskomisen ei ole helppoa. Lisävihkotyön yhtenä tärkeänä tehtävänä on ollut etsiä virsiä, joissa nykypäivän hengellinen etsintä ja kirkon jumalanpalvelusyhteydestä vieraantuneiden arat kysymykset tulisivat sanoitettua. Tässä virressä seurakunta yhdessä etsivän ihmisen kanssa sanoittaa tätä kokemusta. Vaikka usko ja rukous eivät ole kaikille itsestäänselvyksiä, voi seurakunta kantaa kaipaustakin eteenpäin.

916. Maailman kaikki rukoukset poimit

sanat: Jonas Jonson; käännös: Leena Ravantti 2014; sävelmä: Hans Olav Mørk 1985

Uudempaa ruotsalaista virsirunoutta edustava teksti on rukous kolmiyhteiselle salatulle Jumalalle, jota kohti ihmiset eri tavoin pyrkivät mutta jota kukaan ei voi käsittää. Maailman moninaisuuden keskellä ihmisen ymmärrys asettaa monenlaisia rajoja, ja tässä rukouksessa pyydämme Jumalalta itsellemme ymmärrystä ja rakkautta niitä kohtaan, jotka eivät usko siten kuin me uskomme. Oikeassa oleminen ei ole tämän virren päämäärä. Jumalan erilaiset puhuttelut nousevat Raamatun omasta kielestä. Kauniisti maalaileva norjalainen melodia antaa rukoukselle myönteisen sävyn.

917. Rukouksen liekki

sanat: Anna Eriksson (säk. 5) ja Anna-Mari Kaskinen (säk. 1–4 ja 6) 2014; käännös: Anna-Mari Kaskinen (säk. 5) 2014; sävelmä: Anna Eriksson

Kynttilänsytytysvirren on ajateltu sopivan erityisesti lasten kanssa vietettäviin pieniin hartaushetkiin, joissa kynttilä on rukouksen näkyvänä merkinä. Vuoden pimeänä aikana kynttilän valolla on erityinen merkitys. Virressä on erilaisia säkeistöjä eri tarpeisiin: Osa säkeistöistä sopii erityisesti pyhäinpäivään tai muihin vainajien muistohetkiin. Joitain säkeistöjä voidaan käyttää esirukouksen yhteydessä seurakunnan rukouslauseena ja myös niin kutsuttuja elämänkaarikynttilöitä sytytettäessä. Lisäksi on säkeistöjä kirkkovuoden juhla-aikojen erilaisiin tarpeisiin.

918. Rauha lahjoita, Herra (*Yarabba ssalami*)

sanat: palestiinalainen; käännös: Anna-Mari Kaskinen 2014; sävelmä: palestiinalainen

muut kielet: arabia, heprea (Magnus Riska 2014), ruotsi (Karin Erlandsson 2014), englanti, saksa (Jürgen Henkys 2014), ranska (Sophie-Madeleine Haapiainen 2014), venäjä

Palestiinalainen rauhanrukous kuuluu toistettavien lyhyiden rukousvirsiin joukkoon. Seurakunnan keskeisenä tehtävänä on rukoilla rauhaa sotien ja riitojen runtelemaan maailmaan. Tätä rukousvirttä voidaan laulaa seurakunnan toistamana esimerkiksi esirukouksen yhteydessä. Virsi on Norjan kirkon virsikirjassa.

919. Jeesus, Jeesus, kuule rukoukseni

Sanat: tuntematon; sävelmä: trad.

Muut kielet: englanti

Kaanon on yksinkertaisimpia moniäänisyyden muotoja, joka on viime vuosina tullut eri kirkkojen virsikirjoissa yhdeksi seurakuntalaulun muodoksi. Tässä kaanonissa seurakunnan rukous elää erityisellä tavalla, kun yhtäaikaaisesti seurakunnan laulamana rukouksessa kuuluvat Jeesuksen nimi, pyyntö kuulla rukous, pyyntö Jumalan rauhasta ja Halleluja-ylistys. Rukousta voidaan toistaa useita kertoja esimerkiksi esirukouksen yhteydessä tai ehtoollisen aikana.

920. Nyt tapahtukoon tahtosi (*Mayenziwe 'ntando yakho*)

sanat: Isä meidän -rukous; käänös: työryhmä; sävelmä: eteläafrikkalainen kansansävelmä
muut kielet: xhosa, englanti

Eteläafrikkalaisessa rukouksessa pyydetään Herran rukouksen tapaan Jumalan tahdon tapahtumista elämässämme. Virttä voidaan laulaa afrikkalaisen jumalanpalveluskäytännön mukaisesti moniäänisesti, jolloin sitä toistetaan useita kertoja. Toisto auttaa oppimista ja laulaja saa levätä yhteisen rukouksen varassa. Pyhä Henki saa tehdä työtään. Rukousvirsi sopii esimerkiksi esirukouksen yhteyteen tai vastausvirreksi raamatuntekstiin tai sellaisenaan seurakunnan rukoukseen. Virsi on tärkeä osoitus tämän päivän lähetysvaihdoista eri maanosien ja kulttuurien välillä.

921. Leipä elämän (*Jag är livets bröd*)

sanat: Joh. 6: 35 mukaan Anna-Mari Kaskinen 1999, 2014; sävelmä: Anders Gerdmar 1974
muut kielet: ruotsi

Kaanon perustuu Jeesuksen sanoihin Johanneksen evankeliumin mukaan: ”Minä olen elämän leipä” (Joh. 6: 35). Virsi sopii sellaisenaan lyhyeksi evankeliumimeditaatioksi tai vaikka vastausmusiikiksi. Sitä voidaan käyttää ruokarukouksena tai useasti toistettuna ehtoollisen aikana. Kaanon on myös Ruotsin ja Norjan kirkkojen virsikirjoissa.

922. Kuuntelen

sanat: Annika Koivula; sävelmä: Annika Koivula ja Mari Torri-Tuominen

Monien kansainvälisten esimerkkien rohkaisemana hiljaisuuden liike on saanut yhä keskeisemmin jalansijaa osana Suomen luterilaisen kirkon hengellistä elämää. Varsinkin hiljaisuuden retriittien kautta on tullut tutuksi lauluperinne, jossa keskitytään runsaiden sanojen sijasta kuuntelemaan Jumalan puhetta hiljaisuudessa. Tästä rohkaiseva esimerkki on erityisesti profeetta Elian kokemus Jumalan kohtaamisesta (1. Kun. 19: 11–13). Tämä alun perin lasten virreksi tehty yksinkertainen virsi tuo esille juuri tätä rukouksen ja kristillisen spiritualiteetin muotoa, joka sopii kaiken ikäisille. Rukousvirttä voidaan tilanteesta riippuen toistaa useita kertoja ja käyttää vaikkapa osana messun esirukousta.

III Jumala on turvamme

923. Silmäni aukaise (*Be thou my vision*)

sanat: irlantilainen 700-luvulta; Mary Elizabeth Byrne/Henrietta Eleanor Hull; käänös: Anna-Mari Kaskinen;
sävelmä: irlantilainen
muut kielet: englanti, ruotsi (Jonas Jonsson)

Kansainvälisesti erittäin tunnettu vanha irlantilais-englantilainen virsi on rukous, jossa katsotaan eteenpäin rohkeasti Jumalaan luottaen. Moneen tilanteeseen ja eri ihmisille sopivat ikiaikaisten sanat ja raikas sävelmä muodostavat kokonaisuuden, josta voi tulla uusi kaikkien tuntema ja paljon laulettu yleisvirsi. Tällaisilla virsillä on tärkeä merkityksensä, sillä niitä lauletaan läpi elämän ja ne antavat turvaa myös hädän hetkellä.

924. Edessä reitti tuntematon aukeaa

sanat: Kaija Pispa; sävelmä: Jaakko Löytty

Lisävihkohankkeessa on etsitty virsiksi sopivia hengellisiä lauluja, joissa nousee esiin nykypäivän ihmistä puhutteleva tapa kohdata pyhän Jumalan todellisuus tämän maailman keskellä. Tässä monille tutussa suomalaisessa virressä korostuu ihmisen osa olla yhtä aikaa yhtäältä tässä maailmassa, sen vaaroissa ja vaivoissa ja toisaalta taivaan kansalaisena. Vaikka ihmisen vaellus on usein epätoivon täyttämää, on kristityillä silti koko ajan iankaikkisen elämän toivo ja turva Jumalassa

925. Maa järkkyy, murtuu

sanat: Kjell Wiklund 2004; käännös: Pekka Kivekäs 2007; sävelmä: a. Jyrki Linjama 2014 b. Erkki Tuppurainen 2014
muut kielet: ruotsi

Tämän virren teksti tehtiin Ruotsissa vuoden 2004 Kaakkois-Aasian tsunamikatastrofin kriisihartauksiin. Yhteisessä surussa tarvittiin sanoitusta asioille ja tapahtumille, joita ihminen ei voi järjellään ymmärtää ja joiden äärellä viisainkin jää sanattomaksi. Tarvittiin virttä, jossa sanoma Jumalan turvasta on läsnä, vaikka uskon tuomat vastaukset eivät kriisin hetkellä kenties riitä. On vain kysymyksiä ja tuskan huutoa Jumalalle. Kahdella lisävihkohankkeen säveltäjäseminaarin kautta tuotetulla sävelmällä etsitään virren käyttökelpoisuutta erilaisissa tilanteissa, myös ns. kriisitilanteiden ulkopuolella. Olisi tärkeää, että virsi tulisi tutuksi myös sellaisina kirkkovuoden aikoina, jolloin se tekstisisältönsä puolesta voi tukea käytettäviä raamatuntekstejä. Ennalta tuttu virsi on otettavissa helpommin kriisitilanteissa. Valitut sävellykset laajentavat osaltaan vuoden 1986 virsikirjan tyylien kirjoa.

926. Piirrä Jeesus sydämeen (Čále, Jesus, iežat gova)

sanat: Thomas Kingo (säk. 1); pohjoissaameksi Lars Jakobsen Hetta (säk. 1) ja Arto Seppänen (säk. 2–4); käännös: Arto Seppänen 2014; sävelmä: Genevestä 1400-luvulta
muut kielet: pohjoissaame, inarinsaame (Ilmari Mattus 2009)

Suomen saamelaisessa kulttuurissa juuri tällä virrellä on oma, erityinen merkityksensä. Se tunnetaan laajalti ja sitä lauletaan monissa tilanteissa, jopa kuolinvuoteen äärellä. Vanhat, saamelaisen kulttuurin ulkopuolelta tulleet sanat ovat saamen kielen ja kulttuurin kautta saaneet syvällisen merkityksen, jossa poroerotuksessa käytettävä omistusta osoittava merkki yhdistyy kristillisen kasteen merkkiin. Jumalan kasteessa piirtämä merkki antaa iankaikkisen turvan ja ulottuu läpi elämän. Myös vanhalla tasatahtisella koraalisävelmällä on erityinen moodinsa saamelaisessa laulutavassa.

927. Erämaassa jyvä hiekan

sanat: Britt G. Hallqvist 1977; käännös: Anna-Mari Kaskinen 2014; sävelmä: Egil Hovland 1977

Uutta ruotsalaista virsirunoutta edustavassa laulussa sanoitetaan tämän päivän pienuuden kokemusta suuressa maailmassa miljoonien ihmisten keskellä. Raamatun ajattomat sanat (esim. Ps. 8: 4–5) yhdistyvät virren tekstissä nykyihmisen kokemusmaailmaan ja tuovat esiin ihmisen olemisen ajan ja ikuisuuden rajalla – Jumalaan turvaten.

928. Olen elänyt muita varten

sanat: Juuso Happonen 2014; sävelmä: Laura Sippola 2014

Perinteinen kristillinen kieli on toisinaan varsin poissulkevaa suhteessa ihmisiin, jotka eri syistä ovat joutuneet uhraamaan elämänsä. Kun on korostettu kristillisiä hyveitä jopa terveyden menettämisen uhalla, itseensä käpertynyt ihminen on saattanut unohtaa, että rakkaus on lahjaa myös itseä varten. Tässä virressä etsitään uutta kielellistä tapaa lähestyä Jumalaa kuitenkin vahvasti kristilliseen traditioon tukeutuen. Sävelkielessä on niin ikään uutta lähestymistapaa hengelliseen musiikkiin.

929. Nyt pelko pois

sanat: Ylva Eggehorn 1972; käännös: Pekka Turunen 1994, uud. Niilo Rauhala 1995; sävelmä: Lars Moberg 1974

Virsi on Ruotsin kirkon vuoden 1986 virsikirjan suosituimpia uusia virsiä. Se kääntää katseen tulevaisuuteen mutta ottaa todesta elämän pimeyden ja ihmisen pelot. Virsi käsittelee Raamatun ja muiden kristillisten kielikuvien kautta modernin ihmisen pohdintoja uskon ja järjen suhteesta sekä rohkaisee luottamaan Jumalaan. Virsi sopii myös kriisitilanteisiin, ja sitä käytettiin paljon Ruotsissa Estonian haaksirikon yhteydessä vuonna 1994 ja Kaakkois-Aasian tsunamin jälkeen vuonna 2004.

930. Kuka oon Sinun suunnitelmassas?

sanat: Laura Sippola 2013; sävelmä: Laura Sippola 2013

Virsi edustaa lisävihkotyön uusia, tämän päivän ihmisiä puhuttelevia virren muotoja ja sanoituksia. Lisävihkohankkeen tekstiseminaarin kautta tullee laululla on etsitty uusia, varsinkin nuoria puhuttelevia seurakuntalaulun ilmaisuja. Virsi on yhtä aikaa nuoren ihmisen arkaa kyselyä Jumalalta, mutta myös lujaa turvautumista ja luottamista Jumalan huolenpitoon. Virteen on otettu virsille epäsovinnaiseen tapaan puhekieli virsirunouden ja rukouksen kieleksi. Työryhmä kysyykin, voisiko puhekielisyys tuoda seurakunnan käyttämän rukouksen kielen lähemmäksi nuoren ihmisen elämää. Tekijä edustaa uutta virrentekijäsukupolvea. Tekstissä voidaan nähdä yhtymäkohtia psalmilauluperinteeseen, ja yksinkertainen, lähes puhelaulunomainen, meditatiivinen laulu sopii yhteislauluksi, kun se opitaan. Musiikillisesti avara virsi karttaa perinteisiä lokeroiteja tyylilajeihin. Juuri tässä virressä yhteisön kollektiivinen minä ja yksilön henkilökohtaiset kysymykset kohtaavat ainutlaatuisella tavalla.

931. Sinun edessäsi painamme päämme

sanat: Markku Perttilä 2005; sävelmä: Markku Perttilä 2005

Virsi edustaa uudempaa suomalaista hengellistä lauluperinnettä, jossa yhdistyy erityisellä tavalla luottamus Jumalaan ja uskon keskeneräisyys. Se sopii monenlaisiin tilanteisiin, esimerkiksi konfirmaatioon tai avioliittoon vihkimiseen mutta myös kaikenikäisten yhteiseen rukoukseen ja iltavirreksiin. Tarttuva kertosäe helpottaa virren oppimista.

932. Joskus sisimpäämme kasvaa ilon kukkamaa

sanat: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: Jukka Salminen

Suosittu suomalainen lastenvirsi opettaa pedagogisesti oivaltavilla kielikuvilla rukouksen ja Jumalaan luottamisen merkityksestä. Virsi on monikäyttöinen erilaisiin tilanteisiin ja siinä on helposti opittava mukaansa tempaava kertosäe. Kielikuvissa riittää pohdittavaa myös aikuisille.

933. Oi ihmeellistä armoa (Amazing Grace)

sanat: John Newton 1779; käänös: säk. 1–4 Anna-Maija Raittila, uud. ja säk. 5–6 Anna-Mari Kaskinen 2014; sävelmä: amerikkalainen/skotlantilainen sävelmä 1831
muut kielet: englantia

Kansainvälisesti ehkä tunnetuin negrospirituaali on ylistysrukousta Jumalan tuomasta armosta syntisen elämään. Suomennos on uusi ja siinä on haluttu korostaa armon ja parannuksen teon jatkuvuutta kristityn elämässä. Virsi on yleisvirsiyyppinen ja sopii monenlaisiin tilanteisiin. Mukana on alkuperäinen kuusisäkeistöinen englanninkielinen teksti, jota uusi käänös pyrkii aiempia käännöksiä uskollisemmin noudattamaan.

IV Odotuksesta täyttymykseen

934. Oi saavu jo, Immanuel (Veni, veni Immanuel)

sanat: latinankielinen teksti 1100-luvulta, John Mason Neale 1851, ruots. Anders Frostenson 1984; käänös: Niilo Rauhala 1996; sävelmä: keskiajalta

Läntisen kristikunnan yhteistä perintöä oleva keskiaikainen adventtivirus on kansainvälisesti katsoen huomattavasti tunnetumpi kuin vuoden 1986 virsikirjan liiteosan lähisukulaisensa (Vkl 756). Se laajentaa osaltaan käytössä olevien adventtivirusien valikoimaa ja kiteyttää adventin ajan keskeistä sanomaa. Virsi on Ruotsin kirkon virsikirjassa ja tunnettu adventtivirus ympäri Euroopan.

935. Profeetat aikanaan

sanat: F. Pratt Green 1970; käänös: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: Piae Cantiones 1582

Tärkeä, kansainvälisesti tunnettu, raikas Piae Cantiones -virsi nostaa esiin suomalaisten omaa keskiaikaista käyttämätöntä virsiperintöä. Sävelmä on tunnettu myös joululauluna, mutta tähän valitut sanat on tarkoitettu adventin aikaan. Virren myötä Marian odotusaika tulee erityisellä tavalla näkyväksi. Iloinen sävelmä tarttuvine kertosäkeineen tuo uusia sävyjä adventin ajan virsien valikoimaan.

936. Hetkeksi hiljene, maa

sanat: Toivo Hyyryläinen; sävelmä: Jouko Saari

Uudempaa suomalaista jouluvirsiperintöä edustava virsi tuo tarpeellisia hiljaisuuden ja ihmettelyn sävyjä jouluvirsien valikoimaan. Kuuntelun, katselun, kumartamisen ja ylistämisen kehotukset vievät seurakuntaa Jumalan ihmiseksi tulon lähteille.

937. Tulvii riemu sydämeeni

sanat: Paul Gerhardt 1653; käänös: Pekka Kivekäs 2010, 2014; sävelmä: Johann Georg Ebeling 1666

Yhtä aikaa herkkä ja riemullinen vanha virsi tuo syvällisesti esiin joulun ja Jumalan ihmiseksi tulon sanoman. Puhdasoppisuuden ajan virsi vie joulun ihmeen mietiskelyn ainutlaatuisen syviin kerroksiin. Ollessaan toisen maailmansodan aikana natsien vankina saksalainen pappi, teologi ja vastarintataistelija Dietrich Bonhoeffer kertoi kirjeissään siitä lohdusta, jota sai juuri tämän virren kautta. Tässä virressä riittää epäilemättä pohdittavaa vaikka koko kristityn elämän ajaksi.

938. Ole tervehditty täällä

sanat: Johann Georg Seidenbusch 1687 Salve Regina -hymnin mukaan/ruots. Bo Setterlind 1974, 1977, 1982; käänös: Anna-Mari Kaskinen 1996 ja Tomi Valjus 1990 (kertosäe); sävelmä: Mainz 1712

Maria-aihe on luterilaisuudessa ja myös virsiperinnössämme jäänyt tähän asti tarpeettoman ohueksi. Lisävihkoon on etsitty sellaista Maria-virttä, jossa luterilaisuuteen oleellisesti kuuluva Marian kunnioittaminen Jumalan äitinä nousisi selkeämmin esille. Marian tervehtiminen ja myös Ave Maria -rukous ovat kuuluneet luterilaisuuden perusrukouksiin, vaikka ne ovat jääneet vuosisadoiksi unohduksiin. Tässä lähes tanssillisessa keskiaikaiseen Salve Regina -hymnin tekstiin perustuvassa virressä Maria-teema kohdistaa katseen erityisellä tavalla uskon keskukseen, Kristukseen. Maria kirkon esikuvana tuo inkarnaation näkökulman kristillisen elämän ytimeen. Reipas ja rytmillisesti monipuolinen sävelmä kertosäkeineen houkuttelee myös lapsia mukaan lauluun. Virsi on Ruotsin virsikirjassa.

939. Jeesus Kristus, suuri ihme

sanat: Marty Haugen; käänös: Leena Ravantti 2014; sävelmä: Marty Haugen 1984

Edellisen virren tavoin tämä amerikkalaista uudempaa perinnettä edustava virsi nostaa esiin paastonajan erityistä merkitystä. Se ammentaa sisältönsä kristillisen mystiikan teologiasta ja katselee Kristus-yhteyden merkitystä kristillisen elämän näkökulmasta. Itsetutkiskelua ja kristillistä mietiskelyä vievät eteenpäin myös vaihtoehtoiset paastonajan eri viikkojen aiheisiin liittyvät säkeistöt. Näin virttä voidaan käyttää läpi paastonajan ja se tuo koko ajan uutta pohdittavaa. Yksittäisiä säkeistöjä voidaan halutessa käyttää esimerkiksi paastonajan vastausmusiikkeina. Kansanomainen sävelmä tuo uusia sävyjä paastonajan virsien valikoimaan.

940. Päivää neljäkymmentä

sanat: G.H.Smyttan/F. Pott; käänös: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: mahdollisesti Martin Herbst 1676

Lisävihkoon on kaivattu erityisesti sellaisia virsiä, jotka toisivat esiin paastonajan merkitystä mutta eivät vielä syventyisi hiljaisen viikon ja Kristuksen kärsimyksen teemoihin. Sellaisia ei vuoden 1986 virsikirjassa juurikaan ole. Tässä kansainvälisesti tunnetussa virressä paastonaikaa tarkastellaan Jeesuksen tehtävään valmistautumisen ja neljäkymmenen päivän paaston näkökulmasta. Paastonaika katumuksen aikana nousee erityisesti esille.

941. Ristin alla

sanat: Ilona Nyman 2013; sävelmä: Ilona Nyman 2013

Lisävihkohankkeen tekstiseminaarin kautta tullessa virressä on etsitty erityisesti lapsille sopivaa hiljaisen viikon virttä, mutta siinä riittää syvyyttä kaikenikäisten käyttöön. Sitä voidaan käyttää myös joka-aikaisena synnintunnustusvirtenä.

942. Vehnänjyvä nukkuu

sanat: John Macleod Campbell Crum 1928/ ruots. Anders Frostenson 1968; käänös: Anna-Maija Raittila 1995; sävelmä: ranskalainen kansansävelmä 1400-luvulta

Pääsiäisvirsi, jossa on tuoretta, mutta silti raamatullisiin kielikuviin perustuvaa symboliikkaa. Pääsiäisen salaisuus avautuu symbolien kautta uudella tavalla. Kansainvälisesti tunnettu vanha ranskalainen melodia tuo uutta väriä pääsiäisvirsiin. Virsi on Ruotsin kirkon virsikirjassa.

943. Aurinko tanssii, halleluja! (*Mfurahini, haleluya*)

sanat: Bernard Kyamanywa 1966; käänös: Pia Perkiö; sävelmä: tansanialainen
muut kielet: swahili

Tansanialainen riemullinen pääsiäisvirsi tuo sekä sävelmältään että sanoitukseltaan uutta raikasta ja iloista tanssillisuutta pääsiäisvirsiin valikoimaan. Afrikkalaisen perinteen mukaisesti virttä voidaan laulaa moniäänisesti ja rytmisoittimin säestettynä. Virsi kuuluu myös Ruotsin ja Norjan virsikirjoihin.

944. Sylin täydeltä kukkia kannat

sanat: Marcello Giombini 1970; käänös: Anna-Mari Kaskinen 1995, uud. 2012; sävelmä: Marcello Giombini 1970

Valoa tulviva italialainen pääsiäisvirsi, joka tuo erityislaatuisella musiikillisella muodollaan ja kerronnallaan pääsiäisen sanoman raikkaalla tavalla eläväksi. Virsi perustuu kysymys–vastaus-vuorotteluun, jossa ikään kuin haastatellaan haudalla käyneitä naisia. Vuorottelu voidaan toteuttaa eri tavoin seurakunnan ja/tai esilaululajien vuorolauluna ja kaikki voivat yhtyä kertosäkeen hallelujaan. Virsi soveltuu erityisen hyvin myös lasten kanssa vietettäviin pääsiäisen jumalanpalveluksiin. Virsi on Ruotsin kirkon virsikirjassa.

945. Kuoleman paasi liikahtaa

sanat: Jouko Ikola 2013; sävelmä: Erkki Tuppurainen 2014

Lisävihkohankkeen teksti- ja sävellysseminaarin tuottamassa virressä yhdistyvät yllättävällä tavalla yhtäältä pääsiäisen ilosanoman ja toisaalta surun todellisuuden kohtaaminen. Virsi sopii sekä pääsiäiseen että joka-aikaiseen käyttöön ja esimerkiksi hautajaisvirreksi. Maininta Emmauksen tien tapahtumista mahdollistaa virren käyttämisen myös ehtoollisvirtenä.

946. Kutsut minut maailmaan

sanat: Tytti Issakainen 1997, uud. 2014; sävelmä: Sade Bartling 2014

Pääsiäinen on kirkon ja kristityn elämän käänteentekevä keskus. Tässä virressä pääsiäisen sanoma liitetään kolmen eri raamatunhenkilön, Marian, Pietarin ja Tuomaksen kautta jokaisen ihmisen elämään. Kutsu elämään koskee kaikkia, myös epäilyksen keskellä eläviä. Kaunis ja samalla rauhallisen meditatiivinen melodia kertosaakeineen kuljettaa sanomaa eteenpäin.

947. En voi nähdä tuulta

sanat: Anders Frostenson 1958, 1973; käännös: Juhani Forsberg; sävelmä: Erhard Wikfeldt 1958

Virsikirjasta on puuttunut Pyhän Hengen työtä kuvaileva virsi. Tämä virsi avaa tuulen vertauskuvan avulla uudella tavalla Pyhän Hengen merkitystä niin lapsille kuin aikuisille.

948. Niin vähän pieni siemen kaipaa (*Ett frö behöver inte mycket*)

sanat: Lena Frilund 2006; käännös: Tytti Issakainen 2014; sävelmä: Camilla Cederholm 2006

muut kielet: ruotsi

Virsi avaa Pyhän Hengen työtä kristityn elämässä uudella maanläheisellä tavalla seuraamalla pienen siemenen kasvua. Tätä kasvua seuraten virsi välittää sanomaa Jumalan varaan jättäytymisestä. Suomenruotsalaisten uutta virsiperintöä edustava melodia myötäilee tekstin herkkää kauneutta.

949. Vuodata nyt meihin, Herra

sanat: Simo Korpela ilmeisesti Robert Robinsonin (1758) tekstin pohjalta, uud. Laula kaikki maa -toimikunta; sävelmä: suomalainen kansantointo amerikkalaisesta Nettleton-sävelmästä

Kolmiyhteinen Jumala tekee työtään Henkensä kautta sanan ja sakramenttien välityksellä. Tässä rukouksessa jumalanpalvelukseen kokoontuva seurakunta pyytää Pyhää Henkeä tulemaan keskelleen ja tekemään työtään kirkossa ja maailmassa. Yhteisöllistä jumalanpalveluskeskeistä virttä, jossa on kestävä sanoma, tarvitaan virsiemme joukkoon. Suomalaisella kansantoinnolla on juurensa angloamerikkalaisessa kauniissa ja tarttuvassa virsimelodiassa.

V Osallisuus, yhteys ja vastuu

950. Kirkko olkoon niin kuin puu (*Que esta iglesia sea un árbol*)

sanat: Pablo Sosa (Argentiina) 2009; käännös: Anna-Mari Kaskinen 2014; sävelmä: Pablo Sosa (Argentiina) 2009

muut kielet: espanja, englanti

Argentiinalainen Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksen lauluvihkossa mukana ollut virsi tuo virsivalikoimaan paitsi toivottua kansainvälistä väriä myös tuoreita uusia kielikuvia kirkosta ja sen olemuksesta. Virren sanat perustuvat profeetta Jeremian kirjan sanaan, joka on kuin ennakkokuva kirkon olemuksesta (Jer. 17: 8). Sanoituksessa korostuu seurakunnan yhteisöllinen luonne ja vieraanvaraisuus. Näitä teemoja on korostettu kirkossamme erityisesti vuosina 2011–2013 toteutetussa jumalanpalveluksen kehittämishankkeessa Tiellä – På väg.

951. Laulu kuuluu kirkkotiellä

sanat: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: suomalainen kansansävelmä

Kalevalaiseen runomittaan ja sävelmään perustuva virsi on tullut suosituksi erityisesti perhejumalanpalvelusten aloituslauluna. Suomalainen kansanperinne on ollut esillä tähän asti varsin ohuesti virsikirjassa, vaikka sillä on merkittävä osa kristillisen perinteen juurtumisessa Suomeen. Virsi-sanan alkuperä

on juuri tässä perinteessä. Laulutapa on helppo oppia ja se sallii myös vuorolaulun seurakunnan ja esilaulajan välillä. Säestys voi tapahtua esimerkiksi kanteleella.

952. Oi Jeesus, muuta minua

sanat: Eyvind Skeie 2003; käänös Pekka Kiveäs 2014; sävelmä: Dag-Ulrik Almqvist 2005

muut kielet: ruotsi

Kristuksen kaltaiseksi tuleminen on kristillisen elämän päämäärä. Kristityn on määrä toimia Kristuksena lähimmäiselleen. Tämän virren teksti on meditoiva ja sitä tukee mietiskelevä sävelmä. Monitasoinen ja syvälinen virsi avautuu laulajalleen vähitellen. Moderni sävelkieli tuo kaivattua lisää virsien tyylilajeihin.

953. Sanasi on meille leipää

sanat: Pekka Nyman 1995; sävelmä: Pekka Nyman 1995

Jumalan sanan jakamiseen liittyy niin kuultu kuin näkyvä Jumalan sana. Tässä rukouksessa pyydetään Jumalaa ohjaamaan sanallaan yhteen kokoontuvaa seurakuntaansa. Virren musiikillinen muoto ja sävelkieli tuovat kansanomaisuudellaan ja rytmisyydellään uutta väriä virsiin. Virsi voidaan haluttaessa toteuttaa niin sanottuna kaikulauluna, jolloin esilaulajan jälkeen seurakunta toistaa säkeen, tarvittaessa moniäänisesti. Kaikulaulu sopii hyvin eri-ikäisistä koostuvan seurakunnan käyttöön.

954. Herramme luo käykäämme kaikki

sanat: Fred Kaan 1972, ruots. Kerstin Anér 1975; käänös: Pekka Kiveäs 1996; sävelmä: Sri Lankasta

Messua viettävä seurakunta on Jumalan lahjoja jakava seurakunta. Ehtoollisella seurakunta ottaa vastaan Jumalan lahjat ja jakaa niitä lähimmäisille lähellä ja kaukana. Jumalan uhri annetaan eteenpäin maailmalle. Erityisesti uhrivirreksi tarkoitettussa srilankalaisessa laulussa soi maailmanlaaja kristittyjen yhteys ja kristittyjen vastuu toisistaan ja koko maailmasta. Ylistävä luonne ja tarttuva kertosäe laajentavat oleellisesti virsivalikoimaamme. Virsi on Ruotsin ja Norjan kirkkojen virsikirjoissa.

955. Lahjoillasi meitä siunaat

sanat: Jaakko Löytty 1992; sävelmä: Jaakko Löytty 1992

Kristitylle koko elämä on Jumalan lahjaa. Erityisesti jumalanpalveluksessa ihminen saa vastaanottaa kolmiyhteisen Jumalan koko työn meidän puolestamme. Jumalanpalvelus jatkuu arjen elämässä näitä lahjoja eteenpäin jakaen. Esirukoukseen tai uhrivirreksi sopivaan virteen yhteinen jakaminen ja vastuu toisesta tulevat kauniin karulla tavalla esille. Kaunis helposti opittava melodia toistuvine kertosäkeineen lienee tehnyt virrestä suoranaisten klassikon.

956. Rauhaa, ystäväni (*Peace, peace, wonderful peace*)

sanat: Botswanaassa käytetty rauhantoivotuslaulu; käänös: Anna-Mari Kaskinen 2013; sävelmä: Tuomo Nikkola 2014

muut kielet: englanti, tukiviittomat?

Tämän rauhantoivotusvirren teksti perustuu Botswanan luterilaisen kirkon Gaboronen seurakunnan käytössä olevaan lauluun, jota lauletaan ennen ehtoollista niin sanottuna rauhantoivotuslauluna. Afrikassa kuten muutenkin eri puolilla maailmaa ehtoollisen vieton yhteisöllinen luonne tulee näkyväksi erityisellä tavalla, kun rauhantoivotus ei ole vain arkaa vieruskaverin tervehtimistä, vaan halutaan tervehtiä suuri osa seurakuntaa. Monissa suomalaisissakin seurakunnissa tapa on vähitellen yleistynyt, ja virren myötä sille voidaan antaa myös enemmän aikaa. Lisäviikohankkeen säveltäjäseminaarin myötä tekstiin on saatu messusävelmistöön sopiva melodia.

957. "Tämä on...", meille luvataan

sanat: Vuokko Kortekangas 1999; sävelmä: Olli Kortekangas 1999

Uudentyyppisessä ehtoollisvirressä ehtoollista lähestytään kysellen ja ihmetellen. Tämän päivän ihmiselle uskon ja järjen suhde herättää monenlaisia kysymyksiä eikä vähiten ehtoollisen salaisuuden äärellä. Epävarma ja kyseleväkin ihminen saa luottaa lujasti ehtoollisessa läsnä olevaan Kristukseen ja hänen työhönsä meissä.

958. Pyhään salaisuuteen Jeesus meidät sulkee

sanat: Francisco F. Feliciano, ruots. Anders Salomonsson; käännös. Pekka Kivekäs 2002; sävelmä: filippiiniläinen kansanmelodia

Filippiiniläiseen kansanmelodiaan perustuva ehtoollisvirsi tuo harvinaista aasialaista väriä virsivalikoimaamme. Kaunis, hymnimäinen melodia korostaa ehtoollisen salaisuusluonnetta. Uskon kautta ehtoollisen aterialla tapahtuu ihmisen uudistuminen.

959. Leipä syö, viini juo (*Eat this bread, drink this cup*)

sanat: Jacques Berthier 1984; käännös: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: Jacques Berthier 1984
muut kielet: englanti, ruotsi, tukiviittomat?

Ranskalaisen Taizé-yhteisön toistettavat rukouslaulut ovat nousseet viime vuosina skotlantilaisen Iona-yhteisön laulujen ohessa tärkeiksi ekumeenisiksi virsiksi. Tästä osoituksena lienee, että lähes kaikissa uusimmissa kansainvälisissä kirkkojen virsikirjoissa on mukana tätä virsiperintöä. Ranskalaisen Taizé-yhteisön lauluista lisävihkoon on valikoitunut tämä Kristuksen sanoja toistava ehtoollisvirsi. Ajatus on, että virttä voidaan toistaa esimerkiksi ehtoollista vietettäessä useita kertoja – vaikka koko ehtoollisen ajan. Virttä voidaan laulaa myös moniäänisesti, kuten perinteeseen kuuluu.

960. Maksettu on velkani mun

sanat: Pekka Simojoki 1982; sävelmä: Pekka Simojoki 1982

Tunnettu ja paljon laulettu ylistyshymni, jota on laulettu erityisesti ehtoollisen yhteydessä. Tekstissä korostuu Kristuksen sovitustyö meidän puolestamme ja hänen läsnäolonsa keskellämme.

961. Laulan, koska herätit minut kuolemasta

sanat: Pekka Kivekäs 1990, uud. 2014; sävelmä: Pekka Nyman 2014

Tuttuun Tuhlaajapoika-vertaukseen liittyvässä rukouksessa toteutuvat Jeesuksen kirjoituksista lukemat sanat: ”Hän on lähettänyt minut ilmoittamaan köyhille hyvän sanoman, julistamaan vangituille vapautusta ja sokeille näkönsä saamista, päästämään sorretut vapauteen.” (Luuk. 4: 18). Virren rukoilija on herännyt kuolemasta uuteen elämään. Tekstissä korostuvat hengellisen heräämisen näkökulmat ja samanaikaisesti sairaiden, heikkojen ja vähäosaisten läsnäolo seurakunnan keskellä. Laulu sulkee sisäänsä monenlaiset tuhlaajat ja epäonnistuneet. Se ei vain puhu jostain seurakunnan ulkopuolisesta todellisuudesta, vaan todellisuudesta, joka on tässä ja nyt. Tämä ainutlaatuinen rukous sanoittaa seurakunnan olemusta uudella, sisäänsä sulkevalla tavalla. Uusi raikas sävelmä tuo virren tekstiin toiveikkaan ja tulevaisuuteen katsovan sävyn.

962. Jeesus, metsän heleydessä

sanat: Leena Ravantti 2007; sävelmä: Sheldon Ylioja 2007

Huoli luomakunnan hyvinvoinnista ja ekologinen vastuu ovat teemoja, jotka ovat nousseet viime vuosikymmeninä yhä keskeisemmiksi yhteiskunnassa ja kirkossa. Virsi näistä aiheista kuitenkin puuttuu. Virsi haastaa tyytymään vähään ja yksinkertaiseen ekologiseen elämäntapaan. Usko ihmiseksi tulleeeseen Jumalaan, Jeesukseen Kristukseen on tämän elämäntavan syvintä ydintä.

963. Herra, kutsut työhösi

sanat: Jouko Ikola 2013; sävelmä: Joonatan Rautio 2014

Kirkon elämä tulee näkyväksi seurakuntalaisissa ja heidän arjessaan. Seurakunta ei tarkoita vain hengelliseen työhön palkattuja työntekijöitä, vaan ennen kaikkea seurakuntalaisia, jotka toimittavat jumalanpalveluksen ja toimittavat arjen palvelua elämässään. Kirkko on osallisuuden yhteisö. Teksti- ja säveltäjäseminaarien kautta saadussa viisiäänisessä kaanonissa leivotaan leipää, käytetään talkoovasaraa, otetaan vastaan – rakennetaan omilla lahjoilla Kristus-ruumista. Musiikillinen muoto julistaa osaltaan seurakunnan yhteisöllistä luonnetta. Seurakunta laulaa ja hengittää yhteisessä rytmissä ja silti monenlaisena seurakuntana.

964. Jeesus, ristinpolkuasi

sanat: Leena Ravantti 2007; sävelmä: Markku Kilpiö 2007

Kaupunkilaisuutta käsitellään virsissä yllättävän vähän. Monien virsien maisemat ja kielikuvat nousevat agraariyhteiskunnasta. Tämä virsi vakuuttaa, että Jeesuksen tie ja siten kristityn vastuun tie kulkee myös suuren kaupungin kiireen ja kilpailun keskellä.

965. Vien suuren viestin

sanat: Hilaire Nkounkou 1970 (Kongo), ruots. Olof Berglund 1974; käännös: Anna-Mari Kaskinen 1995, 2002;
sävelmä: Hilaire Nkounkou 1970 (Kongo)
muut kielet: englanti

Virsisivalikoimaan on kaivattu uusia lähetysaiheisia virsiä. Tässä kongolaisessa virressä kristityn tehtävä evankeliumin viejänä tulee raikkaalla tavalla esille. Rytmii tempaa mukaansa monenikäisen seurakunnan. Virsi on Ruotsin kirkon virsikirjassa.

966. Isä nyt vie rakastamaan (*Now go in peace*)

sanat: Michael Mair 2002/2005?; käännös: Pekka Kivekäs 2014; sävelmä: karibialainen kansansävelmä
muut kielet: englanti

Karibialaiseen kansanmelodiaan perustuva kaanon on Iona-yhteisön laulumateriaalia ja on tarkoitettu erityisesti jumalanpalveluksen loppuun lähettäväksi virreksi. Seurakunta lähetetään kolmiyhteisen Jumalan nimeen ja hänen turvassaan viemään rakkauden viestiä ympäröivään maailmaan. Jumalanpalvelus jatkuu arjen elämässä. Virttä voidaan toistaa useita kertoja esimerkiksi loppukulkueessa. Kaanon on musiikillisena muotona kuin ketjuviesti, jossa soi kolmiyhteisen Jumalan läsnäolo.

VI Nyt ja aina

967. Aamu on tullut (*Morning has broken*)

sanat: Eleanor Farjeon 1931, ruots. Anders Frostenson 1976; käännös: Anna-Mari Kaskinen 1995; sävelmä: gaelinkielisen kansanlaulun sävelmä
muut kielet: englanti

Irlantilainen aamuvirsi on tunnettu monilla kielillä ympäri maailman. Virsi löytyy useista muiden maiden virsikirjoista ja sitä lauletaan kirkkojen yhteisissä rukouksissa. Iloinen, keinuva melodia kutsuu kiittämään monissa erilaisissa tilanteissa, ja virsi sopii myös vaikkapa aamujumalanpalveluksen aloitukseen.

968. Nyt nouse, kiitä Luoja (*Mu süda, ärka üles*)

sanat: Paul Gerhardt 1647; käännös: Anna-Mari Kaskinen 2014; sävelmä: a. koraali Nicolaus Selneckerin kokoelmassa 1587 b. virolainen kansantanssi
muut kielet: viro

Luterilaisuuden peruskoraaleihin kuuluva aamuvirsi on jäänyt aiheetta tuntemattomaksi suomalaisessa virsiperinteessä, vaikkakin joitain kansantoisintoja siitä on esiintynyt herätysliikkeiden laulukirjoissa. Reipas, suorastaan tanssillinen melodia ja Jumalan lahjoista kiittävät ytimekkäät sanat muodostavat laulettu perusrukouksen, joka sopii monenlaisiin tilanteisiin ympäri vuoden. Virolainen kauniisti polveileva kansantoisinto on naapurimaassamme erittäin suosittu ja siten tärkeä virsi myös moniin virolais-suomalaisiin yhteisiin tilanteisiin.

969. Päivä maillensa käy

sanat: Holger Lissner 1980; käänös: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: Erik Sommer 1980

Monille kielille käännetty tanskalainen kaunis iltavirsi katselee saapuvaa yötä ja levon aikaa myös laajemmasta näkökulmasta. Toisille ihmisille maailmassa sama hetki on aamu, kun maapallon varjopuoli kääntyy aurinkoa kohti. Koko ajan kaiken Luoja ja ikuisen turvan tuoja on läsnä tässä maailmassaan.

970. On unen aika, pieni ihminen

sanat: Eyvind Skeie 1990; käänös: Tytti Issakainen 2014; sävelmä: Sigvald Tveit 1990

Iltarukous vuoteen äärellä ennen nukahtamista on tärkeä osa lapsen kristillistä kasvatusta. Joitain tähän sopivia iltarukousvirsiä onkin jo olemassa, mutta pienelle lapselle tarkoitettu kristillinen kehtolaulu on uutuus. Norjalaisessa kehtolaulu-virressä pieni lapsi nukutetaan Jeesuksen nimeen siunaten. Virsi on Norjan virsikirjassa.

971. Maan korvessa kulkevi lapsosen tie

sanat: säk. 1–2 Immi Hellén 1884 ja säk. 3 Jaana Marjanen 2014; sävelmä: Pekka Juhani Hannikainen 1898

Suomalaisesta hengellisestä musiikkiperinnöstä tunnettu laulu on siirtynyt sukupolvelta toiselle. Sitä käytetään paljon muun muassa kastetilaisuuksissa, kriisihartauksissa ja hautajaisissa. Kaksi perinteistä säkeistöä ovat saaneet lisävihkotyössä jatkukseen uuden kolmannen säkeistön, jonka sisältö nousee Mikkelinpäivän evankeliumista (Matt. 18: 10). Jeesus muistuttaa, miten lasten enkelit saavat taivaissa joka hetki katsella Jumalan kasvoja.

972. Hiljaisessa siimeksessä

sanat: Erik Lindschöld 1688; käänös: Anna-Maija Raittila 1999; sävelmä: Timo Alakotila 2014

Vanha ruotsalainen virsiteksti on ainutlaatuinen esimerkki kristillisestä mystiikan teologiasta virsirunoudessa. Mietiskelevä yöaikaan sijoittuva rukous ulottaa kielikuvansa luontoon ja avaruuteen asti ja hakee kuvillaan myös kristillisen morsiusmystiikan ulottuvuuksia. Uusi kansanlaulupohjainen suomalainen sävelmä tukee virren mietiskelevää ja rauhoittavaa sävyä

973. Tuo siunaus nyt koteihin

sanat: J. Victor Bloch 1847; käänös: Kaija Pispala 2014; sävelmä: Thomas Tallis n. 1567/Thomas Ravenscroft 1621

Virsiä yhtenä tärkeänä tehtävänä on tukea kodin hengellistä elämää. Ateriyhteys on kodin ja perheen kristillisen elämän luonteva kohta, jolloin muistetaan myös kaikkien hyvien lahjojen antajaa. Tässä siunauskaanonissa pyydetään kolmiyhteistä Jumalaa siunaamaan koti ja ruokapöytä. Virsi on mukana Norjan uudessa virsikirjassa.

974. Saapua yhteiseen pöytään

sanat: Pirjo Vahtola 2013; sävelmä: Erkki Tuppurainen 2014

muut kielet: tukiviittomat?

Lisävihkotyöryhmä on etsinyt virsiä, joissa tulee näkyviin seurakunnan yhteisöllinen vieraanvaraisuus ja yhteisen jakamisen tehtävä. Uudessa teksti- ja säveltäjäseminaarien myötä saadussa virressä tämä näkökulma tulee erityisen hienosti esille. Ateriyhteys on kristillisen elämän syvintä yhteyttä.

975. Isästäni, Jeesus, kiittää tahtoisin

sanat: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: Pekka Kosonen 2013

Kodin ja perheen hengellisen elämän tukeminen on yksi virsien tärkeä tehtävä. Lisävihkoon on toivottu isänpäivään sopivaa virttä. Virressä rukoillaan isän, kodin ja perheen puolesta. Virren sanoihin voi sovittaa halutessaan paitsi isän myös muut perheenjäsenet ja vaikka kummin.

976. Tutulla tiellä ei eksyä saata

sanat: Kaija Pispala 2001; sävelmä: Jaakko Löytty 2001

Tavallisuus ja arkisuus jäävät usein huomaamatta, eikä niitä ole monestikaan sanoitettu virsiin ja hengellisiin lauluihin. Tavallinen arki kattaa kuitenkin ajallisesti suuren osan elämää. Virsi nostaa tavallisen elämän kiitoksen aiheeksi ja näkee siinä tärkeän arvonsa.

977. Kyyneliin kastuu köyhien maa

sanat: Jonas Jonson; käännös: Anna-Mari Kaskinen 2014; sävelmä: Anna Cederberg Orreteg

Uutta ruotsalaista virsirunoutta ja -sävelmää edustava virsi nostaa esiin uudella tavalla vanhaa symboliikkaa, joka rakentaa yhteyttä tämän maailman ja uuden maailman välille. Ruusu Kristuksen symbolina välittää kristillisen toivon läsnäoloa ajassa, jossa epätoivo maailman kärsimyksissä on kokemuksena usein vahvempi. Ruusun kärsimys yhdistyy myös luonnon kärsimykseen ja tuo vahvan ekoteologisen näkökulman virteen. Kristitty elää tässä toivossa jo tässä ajassa ja rakentaa Hengen voimassa oikeudenmukaisuutta jo nyt.

978. Pyhän kaupungin porteista saavat

sanat: Britt G. Hallqvist 1972, säk. 4 Oscar Ahlén 1984; käännös: Anna-Maija Raittila 1994; sävelmä: Egil Hovland 1976

Kristillinen toivon sanoma ulottaa katseensa siihen hetkeen, jolloin tämä aika päättyy ja koittaa uusi kirkkauden aika taivaan valtakunnassa. Silloin se, mitä tässä maailman ajassa on hetkittäin aavistettu, tulee kirkkaaksi ja todeksi. Ystävät ja rakkaat tunnistetaan, pelot ja murheet väistyvät. Ruotsissa ja Suomen ruotsinkielisessä virsikirjassa käytössä oleva virsi välittää kauniilla ja iloisella tavalla pyhäinpäivän sanomaa ja tuo siten uusia sävyjä nykyisiin suomenkielisiin virsiin. Virsi sopii myös hautaan siunaamiseen.

979. Te autuaat, te murheelliset maan

sanat: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: Pekka Kosonen 2014

Jeesuksen vuorisaarnan autuaaksijulistukset koskevat paitsi tulevaa myös tätä aikaa. Siten Jumalan valtakunta on todellisuutta jo tässä ajassa. Tässä uutta suomalaista hengellistä musiikkia edustavassa virressä kuvataan tuoreella ja tulevaisuuteen katsovalla tavalla kristillistä toivon sanomaa, joka ei perustu voimaan ja viisauteen, vaan sulkee sisäänsä myös pienet ja heikot. Tuore, mieleen jäävä sävelmä kutsuu mukaansa monenikäistä seurakuntaa.

980. Tulkoon tie sinua vastaan (*May the road rise to meet you*)

sanat: irlantilainen; käännös: Anna-Mari Kaskinen; sävelmä: irlantilainen
muut kielet: englantia, ruotsi

Vanha irlantilainen siunausvirsi tunnetaan monilla kielillä ja se sopii monenlaisiin tilanteisiin. Lyhyttä virttä voidaan käyttää vaikka onnitteluvirtenä juhlapäivänä tai jäähyväisvirtenä erottaessa. Lyhyytensä vuoksi se opitaan nopeasti ja tarvittaessa sitä voidaan toistaa useita kertoja.

7.3 Motiveringar till de enskilda psalmvalen i det svenskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget

1 TRONS MYSTERIUM

1.1 Lovsång

1 Låt vår kyrka bli ett träd

T Pablo Sosa, Argentina 2009

Ö Essi Sandell, Fi 2014

M Pablo Sosa 2009

En uttalad målsättning för arbetsgruppen har varit att välja även sånger som representerar andra kristna kulturer (Per Harlings term är *sånger från den världsvida kyrkan*). Pablo Sosa från Argentina har varit drivkraften bakom skapandet av en kontextualiserad psalmsång baserad på folkkultur i Latinamerika, och en viktig ekumenisk påverkare genom sitt arbete med global kyrkosång inom Kyrkornas Världsråd. Den här sången kommer till oss via sångboken *Hallelujah!*, som gjordes för Kyrkornas Världsråds senaste generalförsamling 2013. Sångens ord bygger utgå från ett bibelord ur profeten Jeremias bok (Jer 17:8). Refrängen ges även på spanska. Detta är ett genomgående förfarande i detta psalmbokstilläggsförslag: genom att en del av en sångs ursprungsspråk ges får den som sjunger möjligheten att komma en aning närmare de kristna från andra kulturer vars sång vi lånar.

Även i finskspråkiga tilläggsförslaget (nr 950).

2 Sjung lovsång, alla länder

T Psaltaren 117:1

M Jaques Berthier, Frankrike 1978

Lovsång kan vara stillsam och innerlig. Detta är en av sju sånger från den franska ekumeniska komuniteten i Taizé i detta psalmbokstilläggsförslag. Dessa sånger är mycket etablerade och har sjungits länge i församlingarna, men ges nu en mera befäst plats. Så gott som alla nya psalmböcker som ges ut internationellt innehåller numera någon eller några sånger från Taizé.

Taizésångerna har valts så att de kompletterar varandra, för att underlätta för den som t.ex. vill bygga en gudstjänsthelhet med sådana sånger. Taizésångerna publiceras på svenska och originalspråket (i detta fall latin), samt i de fall det är möjligt (5 av 7) även på finska. Notbilden föreslås då ha svenska och originalspråket (i den ordningen), medan finskan ges nedanför. Detta för notbildens läsbarhets skull.

3 Jag vill ge dig, o Herre, min lovsång

T & M Christer Hultgren, Sverige 1978

Svensk karismatisk lovsång i vispopstil som tack vare sin popularitet i Sverige togs med i svenska psalmbokens *Verbumtillägg* 2003.

4 Lovsjung vår Gud

T John L Bell & Graham Maule, Skottland **Ö** Leif Nahnfeldt & Tomas Boström

M Skotsk folkmelodi

En psalm från Iona- kommuniteten i Skottland med aktuella teman och nya bilder: omsorg om skapelsen och nästan, enhet och solidaritet. Föreslås med hänvisningen att den även kan sjungas till nr 107:s melodi (*Slane*; "Var du vår längtan").

5 Kom, lova vår Gud

T Jonas Jonson, Sverige 1990, ö. från portugisiskan **M** Brasiliansk folkmelodi

En sydamerikansk lovpsalm som blivit mycket spridd internationellt, bl.a. finns den i *Norsk salmebok* (2013), *Evangelical Lutheran Worship* (2006), och de svenska psalmbokstilläggen. En styrka är den enkla och lättillgängliga brasilianska folkmelodin. Psalmen är här något förkortad (fyra verser av sex i den svenska översättning som används, har oftast fem verser på andra språk).

En vers medtas på portugisiska, på samma sätt som i Norsk salmebok (jmf nr 1).

6 Allena Gud i himmelrik

T Nicolaus Decius, Ty 1522/6 **Ö** Sverige 1567 **M** Tyskland 1539/Herbert Beurle, Holland

En holländsk trestämmig kanon som använder den första frasen av den reformationstida Gloria-psalmen *Allein Gott in der Höh' sei Ehr* (psb 147), som kombinerar traditionellt innehåll med ny form. Observera att psalmen inte är avsedd att ersätta psb 147 som treenighetspsalm / Gloria och Laudamus. Däremot stärker kanonsången denna för vår kyrka historiskt viktiga psalm.

7 Glädjen i oss blir till musik

T & M Jefferson Cleveland, USA **Ö** Anna Brummer, Finland 2014

Den ena av två afroamerikanska gospelsånger i psalmbokstilläggsförslaget: se nr 16 *Vi ska jubla högt, vi ska sjunga*. Liksom sång nr 16 parafraserar den en av Psaltarens lovpsalmer (150), men den svenska översättningen har gjorts för att bättre kunna omfattas även av barn. Psalmen beskriver Gud som musikens ursprung och uttrycker musikglädjen genom instrument. *Praise Ye the Lord* har etablerats som psalm i och med att den medtagits i *Evangelical Lutheran Worship* (2006).

8 Helig, helig, helig

T & M Tore W Aas, Norge **Ö** Peter Sandwall

Den här psalmen har mässans *Sanctus* som utgångspunkt (första versen), medan andra och tredje verserna är en komprimerad parafras på *Agnus Dei*. Fjärde versen ställer människan i relation till detta. Psalmen binder således samman mycket av nattvardsfirandets tematik. Den här psalmen ur *Norsk salmebok* (2013) representerar genren Praise and Worship/karismatisk lovsång/nordisk gospel, både musikaliskt och till teologiska betoningar.

På svenska och engelska: Tore Aas har skrivit den först på engelska, sedan på norska.

9 Jubla min själ

T Luk 1:46 **M** Jaques Berthier, Frankrike

En av sju Taizésånger (se nr 2). Denna skiljer sig musikaliskt från de övriga i och med att den är en fyrstämmig kanon. Sången har även en överstämma som bör publiceras i ackompanjemangsutgåvan - den kan då byggas ut till åtta stämmor. Ändå fungerar melodin lika bra som unisont enstämmig. Texten är ur Bibelns mest kända lovsång (Luk. 1:46). På svenska och latin.

10 Som gränslösa vidder

T Martin Lönnebo, Sverige 1993 **M** Sven-Erik Bäck, Sverige

Som kontrast till avdelningens många enkla, omedelbara och intuitiva texter, är här en mer begrundande, litterär och konstfärdig lovsång, mättad på bilder.

11 Tänk att livet kostar livet

T Jørgen Gustava Brandt, Danmark 1985 **Ö** Catharina Östman, Fi 2014 **M** Ole Schmidt Danmark, 1986

Den här fina danska psalmen, som inte tidigare funnits i svensk översättning, är ett exempel på den livsbejakande teologi som betonar tacksamheten inför Guds skapelsegåva (se den allmänna förklaringsdelens kapitel 3, teologiska motiveringar).

12 Det är gott att tacka Herren

T Psaltaren 92 **M** Curt Lindström, Sverige 1985

Psaltarpsalmer i den här formen (verser och omkväde/refräng) saknas i vår psalmbok, men är vanliga i andra psalmböcker. T.ex. har de svenska och norska psalmböckerna ett urval psaltarpsalmer. Formen med omkväde har visat sig vara den kanske tacksammaste för församlingssång av direkta bibeltexter: församlingen sjunger en enkel, ofta upprepade refräng som snabbt lärs utantill, medan en övad sånggrupp sköter resten av texten och berikar sången musikaliskt.

Överlag är våra gudstjänster fattiga på psaltarsång, medan denna internationellt sett ofta är obligatorisk i många kyrkosamfunds gudstjänster. Det lilla urval psaltaromkväden med eller utan psaltarpsalmer som läggs fram i detta förslag kan ses som ett försöksmaterial, och som ett frö till framtida liturgisk förnyelse.

Denna psaltarpsalm innehåller enkel, välklingande musik som kan fungera som svar mellan läsningarna i mässan alla söndagar efter pingst. Psaltarpsalm för Johannes Döparens dag.

13 Sjung till Herrens ära

T Psaltaren 96, 47 **M** Jan Takolander, Finland

Finlandssvensk nyskriven musik i jazzton. Särskilt användbar som svar mellan läsningarna i mässan under söndagarna efter påsk. Den här psaltarpsalmen skiljer sig från den föregående och den efterföljande i och med att den är mer genomkomponerad. Även denna har dock en refräng, som omgärdar versen.

- 14 Saliga de som bor i ditt hus
T Britt G Hallqvist, Sv/Psaltaren 84 M Trond Kverno, No 1985

Se nr 12. Den här psaltarpsalmen behåller en mer poetisk psaltaröversättning gjord av Britt G Hallqvist.

- 15 Vi kommer för vår Gud
T Svein Ellingsen, Norge Ö Jan Arvid Hellström M Johannes Johansson, Sv

En lovsång med trotsig, stilla glädje, särskilt lämpad som ingångspsalm i mässan.

- 16 Min Jesus, min Herre
T & M Darlene Zschech, Australien Ö Bengt Johansson

Kanske den mest kända sången från australiensiska *Hillsong Church*. Ett bra och sångbart exempel på karismatisk lovsång (eller eng. *pentecostal song*), vilken mer och mer vinner insteg även i traditionella protestantiska kyrkor världen över. Den här sången har upptagits som psalm i åtminstone en central luthersk psalmbok, *Evangelical Lutheran Worship* (2006).

- 17 Vi ska jubla högt, vi ska sjunga
T & M Edwin Hawkins, USA Ö Karin Erlandsson och Fredrik Erlandsson, Finland 2014

En av två sånger (båda placerade i avdelningen *Lovsång*; den andra är nr 7 *Glädjen i oss blir till musik*) som musikaliskt representerar stilen afroamerikansk gospel (närmare bestämt *Contemporary Urban Gospel*). Den här musikstilen har blivit en del av den kyrkliga ljudbilden i Sverige, Norge och Svenskfinland (men inte i samma mån på finskt håll) genom alla de gospelkörer som uppstått i församlingarna sedan 1980-talet. Som församlingssång representerar sången dock ett nytänkande. Till stilen hör att melodin är starkt rytmiskt synkoperad (ordens betoningar faller inte på betonade taktdelar), vilket gör det svårare för en församling att sjunga. Arbetsgruppen har bemödat sig om att välja sånger som rytmiskt sett inte är för svåra, och som bör vara möjliga för en församling att sjunga. Sången har en refräng som är lätt att lära sig, medan versen helst sjungs av en övad grupp eller solist.

Texten parafraserar närmast verser ur de 47:e och 98:e Psaltarpsalmerna. På svenska och engelska.

- 18 Tack min Gud för öron
T Anna Brummer M Tanzania

De sånger som är tänkta att kunna omfattas av små barn (dagsåldern) är kanske det radikalaste av materialet i detta förslag. Det finns inte många exempel på liknande "barnsliga" psalmer i officiella psalmböcker (men nog skilda kyrkliga barnsångböcker). Förhoppningen är att det här psalmbokstillägget ska användas av alla åldrar. Även för vuxna finns det andliga värden i att sjunga sådana sånger tillsammans med barn. Sångtextens innehåll är helt i linje med arbetsgruppernas teologiska linjedragningar (så som de läggs

fram i den allmänna förklaringsdelen).

19 När jag klappar, klappar du med mig

T Karin och Fredrik Erlandsson, Fi 2013 **M** Fredrik Erlandsson

Jmf föregående sång. Det här är en ny, opublicerad, finlandssvensk sång. Konkret och enkelt språk om Guds all-omgivande närvaro i vardagen för familjens minsta.

20 Släpp loss spratten

T Per Harling, Sverige **M** Britta Snickars, Sverige

Den sista psalmen i avdelningen *Lovsång* glädjens och lovsångens kroppsliga uttryck, som även Psaltaren talar om (t.ex. Ps 149). Stark anknytning till pingsten: det är Anden som frigör glädjen. Från det rikssvenska psalmbokstillägget *Psalmer i 2000-talet* (875).

1.2 Mysteriet

21 Omätliga, vars hjärta rymmer världen

T Jonas Jonsson, Sverige 2005 **M** Anna Brummer, Fi 2014

En bön till den treenige dolde Guden, som människor strävar mot på olika sätt men som ingen kan förstå. I sången ber vi om förståelse för dem som inte tror på samma sätt som vi, och om ödmjukhet inför insikten om att vi inte sitter inne med alla svar. Texten var inte tidigare tonsatt. Melodin valdes bland flera som tillkom i.o.m. tonsättarseminariet (se den allmänna förklaringsdelen). Texten finns även i det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget, men melodin är en annan – det fanns inkongruenser mellan den norska melodi som den finskspråkiga arbetsgruppen fastnade för, och betoningarna i den svenska originaltexten. Istället fick vi en ny finlandssvensk melodi.

22 Ett frö behöver inte mycket

T Lena Frilund, Fi 2006 **M** Camilla Cederholm, Fi 2006

En ny, hittills opublicerad finlandssvensk psalm, tillkommen under projektet *Sakralverkstad*. På ett jordnära sätt belyses den heliga Andens verk i en människas liv med hjälp av bilden av ett frö som gror. Även i finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget (översatt till finska).

23 Så kom du då till sist, du var en främling

T Ylva Eggehorn, Sverige 1999 **M** Benny Andersson, Sverige 1999

Poetiskt mångtydig, älskad psalm, som behandlar inkarnationens mysterium här och nu. Inkarnationen är något som äger rum i ett ständigt skeende. ”En sång om en Gud som är annorlunda än de traditionella

föreställningarna om honom... Temat kan formuleras som sökandet efter den sanna gudsbilden” (Inger Selander: När tron blir sång - om psalm i text och ton, s. 141). Psalmen beställdes av Svenska kyrkan inför millennieskiftet.

24 Du är gränslös, du är nära

T Martin Lönnebo, Sverige **M** a) Anna Brummer, Fi 2014 b) Ingrid Danielson, Sverige

Ur Martin Lönnebos Frälsarkransen –material. Biskop Lönnebo har sagt att det här egentligen är det enda vi med säkerhet kan veta om Gud – Han är gränslös, nära, ljus, och vi tillhör Honom. En psalm som för oss rakt in i biskop Martin Lönnebos andliga universum. Texten har fått en ny melodi, som kan sjungas som trestämmig kanon, som resultat av Kyrkostyrelsens tonsättarseminarium 2014. Dessutom föreslås som b-melodi en enkel svensk melodi som publicerats bl.a. i sångboken *Ung Psalm*. Med teckenspråk/teckenstöd.

25 Gud, du andas genom allt

T Ylva Eggehorn, Sverige 1991 **M** Fredrik Sixten, Sverige 1991

Ylva Eggehorns psalmtexter hör till de mest uppskattade både i Sverige och i Svenskfinland. Den här publicerades i det svenska psalmbokstillägget *Psalmer i 90-talet*, och medtogs vidare i *Psalmer i 2000-talet*. Psalmtextens mångtydlighet och bildriktighet gör att den kan sjungas i många sammanhang. Bl.a. kan anknytningen till vardag och arbete lyftas fram.

26 Lätta som lekande fiskar

T Susanne Ringell, Fi 2013 **M** Carita Holmström, Fi 2013

Nyskriven finlandssvensk poetisk sommarpsalm av stark lovsångskaraktär, med nya bilder och oerhört sångbar melodi.

1.3 Skaparen – befriaren – livgivaren

27 Sjung med glädje till Guds ära

T John Bell, Graham Maule, Skottland 1987 **Ö** Jonas Jonson 1989/93 **M** John Goss England 1869

Storslagen treenighetspsalm från skotska Iona-kommuniteten, satt till en i den anglosachsiska världen mycket använd och älskad anglikansk-viktoriansk psalmmelodi. Den ståtliga anglikanska hymntraditionen är inte särskilt väl företräd i våra lutherska psalmböcker.

28 Vi tror på skaparen, Gud

T & M Per Harling, Sverige

En enklare och vardagligare treenighetspsalm eller trosbekännelsepsalm, gjord med tanke på ungdomar, som är lika tillgänglig för barn och vuxna. Med teckenspråk/teckenstöd.

29 O Gud, som skapat vind och hav

T Tore Littmarck, Sverige 1975/85

M Severus Gastorius, Tyskland ca 1675

En treenighetspsalm som är just det – en treenighetspsalm. Det bör finnas plats även för mer traditionella psalmer i psalmbokstillägget, för att balansera upp det mer experimentella. Det finns behov av fler treenighetspsalmer som kan ta Laudamus plats i gudstjänsten. Melodin, som är den ena av bara två tyska traditionella koralmelodier i psalmbokstilläggsförslaget (den andra är "Gud, för dig är allting klart" i avdelningen 3.2 Tvivel och tillit). Och det ena av två undantag till principen att inte använda melodier som finns i psalmboken (se psb 439. Det andra undantaget är de två psalmtexterna till melodin "*Den blomstertid nu kommer*").

30 Himlens timmerman

T Kolbeinn Tumason, Island 1208

Ö Jonas Jonsson

M Norsk folkmelodi

Nordens veterligen äldsta psalmtext är den isländske hövdingen och skalden Kolbeinn Tumassons bön på sin dödsbädd den 9 september 1208, *Heyr himna smiðr*. Den finns nu på alla nordiska språk. Den svenska översättningen bibehåller något av den ålderdomliga ton som originalet har för moderna öron - t.ex. har första radens "himlens smed" (Skaparen) blivit till "himlens timmerman". Av de två melodier som används har arbetsgruppen valt den enklare och mer lättsjunga, en norsk folkmelodi (som ju kan ha rötter i medeltiden), bl.a. i *Norsk salmebok*. Den finskspråkiga arbetsgruppen, som också föreslår psalmen på finska, har valt den andra melodin (en isländsk konstmusikalisk melodi från 1970-talet, som sjungs på Island). Olikheterna i språkrytmen mellan den svenska och den finska översättningen motiverar denna skillnad.

31 Du kom från bortom allt vi vet och känner

T Lars Westberg, Sv 2014

M Siegfried Fietz, Ty 1977

En alldeles ny, Jesuscentrerad text som tillkommit på arbetsgruppens begäran. Språket är nutida och bildrikt. Texten har parats ihop med en speciellt i tyskspråkiga länder mycket välkänd psalmmelodi, till vilken Dietrich Bonhoeffer's psalm *Von guten Mächten wunderbar geborgen* (jämför psalmboken 527) brukar sjungas.

32 Du glädjens ljus

T Grekisk/liturgisk

M Anders Ekenberg, Sverige

Det här är den grekiska hymnen *Fos hilaron*, en av de viktigaste fornkyrkliga hymnerna och kanske den äldsta utombibliska hymnen. Den förknippas med firande av vesper och andra kvällsgudstjänster i både östliga och västliga kyrkor. Den här versionen med musik i gregoriansk anda från vår egen tid finns i den ekumeniska *Tidegården - Kyrkans dagliga bön* (utgiven av Svenska kyrkan, Romersk-katolska kyrkan och Svenska Missionsförbundet), och i den svenska katolska psalmboken Cecilia (2013). Hymnen är väl lämpad att användas i tideböerna på kvällen.

- 33 Kom, vandra genom gatorna
T Holger Lissner Danmark Ö Per Harling M Erik Sommer Danmark

Den här sprittande danska psalmen med sitt nutida språk och urbana bilder är ett utmärkt exempel på modernt nordiskt psalmskapande. Glädje i Anden som befriar alla fjättrade! På svenska i Psalmer i 2000-talet, finns även i *Norsk salmebok* 2013.

- 34 Som vinden smeker mot min kind
T Anne-Ruth Jangaard, Norge 1992 Ö Gerd Roman Fred, Eva Åkerberg M Øystein Wang, Norge 1992

Barnperspektiv på föregående psalm (Kom, vandra genom gatorna). Konkret text om Anden. Sången är användbar både med barn, ungdomar och vuxna. I *Norsk salmebok* 2013.

2 GUDS KYRKA

2.1 Kyrkoåret

- 35 Se, din konung kommer till dig
T Sak 9, Ps 24 M Dag-Ulrik Almqvist, Fi

Se nr 12. Psaltarpsalm för första söndagen i advent (*Evangelieboken* - omkvädet är ur andra årgångens gammaltestamentliga läsning ur profeten Sakarjas bok).

- 36 Ett litet barn av Davids hus
T Britt G. Hallqvist, Sverige 1966 M Olle Widestrand, Sverige 1981

Ingen ny kyrkvisa för barn, utan tvärtom en välbekant, slitstark sång som blivit mycket använd i skolandakter och –gudstjänster i Svenskfinland under adventstiden, kanske i brist på tillräckligt många lämpliga psalmer i psalmboken. Den innehåller trots sin enkelhet flera ord och begrepp som kan vara främmande för barn, vilket inte är en nackdel utan tvärtom kan upplevas som spännande, och inbjuder till att berätta och förklara. Med teckenspråk/teckenstöd.

- 37 Här kommer en liten lucia
T Anita Bohl, Sverige M Jerker Leijon, Sverige

Luciatraditionen är mycket stark i Svenskfinland, och lever sitt eget liv till stor del utanför Kyrkans ramar. Det är en viktig uppgift för församlingarna att förankra traditionen starkare i kristen kontext, i samverkan med övriga aktörer som skolor och daghem. Luciatraditionen överbryggas klyftan mellan kyrka och sekulariserat samhälle.

I den här barnpsalmen betonas helgonet som ett föredöme som pekar vidare mot Kristus, inte som ett objekt i sig.

38 O kom, o kom, Immanuel

T Latinsk hymn **Ö** Catharina Broomé, Per Beskow, Sverige 1985 **M** Frankrike, 1400-t.

En viktig och internationellt spridd medeltida adventshymn. *Veni veni Emmanuel* är välkänd över hela världen genom att den inkorporerats i den anglikanska *Carols* –traditionen, och finns i snart sagt varje engelskspråkig psalmbok. I Sveriges och Norges psalmböcker finns textversioner med fyra verser, men här har valts en något arkaiserande språklig version från de svenska katolikernas psalmbok *Cecilia* 2013. Idén med psalmen är nämligen att var och en av de sju verserna är en parafras på *Magnificat*-antifonerna för Laudes för de sju sista dagarna innan jul. De sju antifonerna ("O-antifonerna") börjar alla med utropet "o": O Sapientia, O Adonai, O Radix Jesse, osv. Den formen har bibehållits här.

Melodin med den fyra verser långa textformen kommer att föreslås till det finskspråkiga tilläggshäftet. På finska finns nämligen redan en sju verser lång "O-version" av psalmtexten i Psalmbokens gudstjänsttillägg (nr 756), men med en tysk koralmelodi.

39 Det folk som vandrar i mörkret

T Jes 9:2 **M** Jerker Leijon, Sverige

Profeten Jesajas profetia som läses på julnatten och julmorgonen (Evangelieboken), i sjungen form. En glad, koncis bibelvisa som kan sjungas lika väl av små som stora. Bibelvisor av det här slaget saknas helt i den nuvarande psalmboken.

40 Nu i den heliga timmen

T Eyvind Skeie, Norge 1992 **Ö** Ingela Forsman, Sverige **M** Tore W Aas, Norge 1992

En av de populäraste nyare julsångerna i Norden. Norsk gospel.

41 Sjung ut i hela världen

T & M Afro-amerikansk spiritual, före 1865

De afroamerikanska spiritualerna hör till världsarvet inom kristen sång. I psalmboken finns bara en (nr 229), medan den nya norska psalmboken har hela sju stycken. Den här föreslagna spiritualen har sjungits mycket hos oss. Av alla olika versioner som finns på svenska väljs den som flera gånger funnits medtagen i Finska Missionssällskapets *De vackraste Julsångerna* -häften. På svenska, med refrängen också på engelska.

42 Herdar som på fälten vaktat

T G. R. Woodward, England 1910 **Ö** Anders Frostenson, Sverige 1984 **M** Fransk/Flamländsk

Den här glada och välkända julpsalmen ur fransk och anglikansk tradition inbjuder till växelsång mellan olika grupper, och den smittande refrängen inbjuder till stämsång.

- 43 Lilla lammet följer stjärnans glans
T & M Anna Brummer, Fi 2003

Anders Frostenson myntade begreppet *identifikationspsalm* (A. Frostenson & E. Routley: Dogmat och dikten. Om psalmskrivandets grunder), med vilket han menade en psalm som tar avstamp i vår egen situation och vår tids problematik, där vi känner igen oss själva, för att därifrån leda vidare till något som "kan ge ett meningsfullt mönster åt vårt liv". Detta i motsats till en äldre psalmdiktning som ofta riktas uppifrån, från predikstolen och dogmat, ner till "den ansiktslösa massan, kallad församlingen". Den här jul- och trettondagssången erbjuder ett ovanligt och fräscht perspektiv där små barn på barns vis kan identifiera sig med lammet, herdarna, stjärntydarna och till och med deras tre kameler, och vandra med dem fram till krubban. Även på finska: mycket användbar i tvåspråkiga sammanhang.

- 44 Barn och stjärnor
T Ylva Eggehorn, Sverige 1991 M Hans Nyberg, Sverige 1991

Psalmtextens poetiska bilder – vi bär barnet i vårt hjärta, medan ljuset bär oss – anknyter till Kyndelsmässodagens texter. Men psalmtextens poetiska öppenhet gör att användningen inte är begränsad till Kyndelsmässodagen. Det är snarare en psalm för hela jultiden och övriga helgdagar med anknytning till julen.

- 45 Stjärna över haven
T Latinsk hymn Ö Anders Frostenson, Sverige M Trond H. F. Kverno, Norge 1988

Den latinska medeltida Maria-hymnen *Ave maris stella*. Melodin bugar mot medeltida hymnmelodier, men har nutida konstmusikaliska uppdateringar. Ave maris stella -hymnen förtjänar en plats i vårt gudstjänstliv.

- 46 Du är livets träd (Tree of life)
T & M Marty Haugen, USA Ö Lena Frilund, Fi 2014

Till psalmbokstilläggen har efterlysts fastetidspsalmer som ännu inte går in på stilla veckans och Kristi lidandes tematik. Sådana saknas i praktiken i psalmboken. Den här fastetidspsalmen öser ur den kristna mystikens teologi, och betonar kristusgemenskapens betydelse för det kristna livet.

Efter de tre första verserna (som alltid sjungs) finns sex avslutande verser, varav en är allmän och de övriga fem anknyter till var sin av de fem söndagarna i fastan.

Psalmen har kommit till oss från USA. Den föreslås även till det finskspråkiga tillägget (nr 939).

- 47 Han gick den svåra vägen
T Britt G. Hallqvist, Sverige 1975 M Egil Hovland, No 1975

Berättelsen om Kristi lidande undviks lätt i barnsammanhang. Här är en barntillvänd fastetidspsalme (speciellt stilla veckan) med enkelt språk. En psalm som kärnfullt beskriver Jesu sista timmar på jorden, vänners kärlek,

vänners svek, Jesu ofattbara förlåtelse, frälsningens innersida med ställföreträdande lidande och död på Golgota. Jesus befriar och frälsar genom detta lärjungarna och oss alla. Med teckenspråk/teckenstöd.

48 Kom ihåg dem (Muista niitä)

T Anna-Mari Kaskinen, Fi **Ö** Anna Maria Böckerman, Fi 2014 **M** Pekka Simojoki, Fi

En finsk psalm som finns i många nya sångsamlingar. Bl. a. känd från Tomasmässans sångbok (*Tuomaslauluja*). Fastetiden är en tid då vi påminns om Jesu lidande och kamp. Jesus bar all nöd och allt lidande på sig. Det lidande och den nöd som vi människor bär delar han med oss. På ett oförklarligt sätt delar också vi något av Jesu lidande. I varje människa som lider möter vi Jesus. Där mänsklig nöd och smärta finns, där är han med. Vår fasta kan vara att be för dem som lider, att hjälpa nödlidande människor i vår värld. Psalmen har inte tidigare funnits på svenska. På svenska och finska.

49 Dig vi lovsjunger, ärar

T Anders Frostenson, Sverige 1975, efter Theodulf av Orléans ca 820 **M** Carl-Bertil Agnestig, Sverige 1975

Den här psalmen är en kombination av fornkyrklig hymn och modern nordisk kyrkvisa, dessutom anpassad för barn. St Teodulf av Orléans skrev sin stora palmsöndagshymn *Gloria, laus et honor* i början av 800-talet. Anders Frostenson har parafraserat den och fört över den till vår tid. Både i början och i slutet anknyts till barnen och de fattiga, dem som ingen räknat med. Melodin är glad och lättsjungen, och bidrar till feststämningen vid t.ex. palmsöndagsprocessioner.

50 "Vaka med mig!"

T Olov Hartman, Sverige 1981 **M** Sven-Erik Bäck, Sv 1969

I ytterst strama lyriska formuleringar mättade av bibliska bilder aktualiseras skärtorsdagens innebörd. Melodin är kongenial med texten i sin koncentration och kärvhet, bjuder till att börja med motstånd men visar sig vara lättsjungen. En outtömlig psalm på högsta konstnärliga nivå. Jämför psalmboken nr 430 av samma upphovsmän.

51 Kristus är sannerligen uppstånden

T Luk 24, 2 Tim 1, Heb 2 **M** Egil Hovland, Norge 1968

Se nr 12. Ett psaltaromkväde för påsktiden som spränger alla gränser och som blev stilbildande för renässansen för psaltaromkväden i hela Norden. Hämtad ur Egil Hovlands nyskapande Uppståndelsemässa från år 1968.

52 Kristus är uppstånden

T Ortodoxt påsktroparion **M** finländsk ortodox tradition

Det här är en av tre sånger i förslaget som tagits ur den ortodoxa traditionen (de andra två är 64 *Herre förbarma* dig och nr 65a *Halleluja*). Den finlandssvenska psalmboken har (till skillnad från den finska psalmboken) hittills saknat material från den ortodoxa traditionen. Detta är ett viktigt tillskott och ett klingande uttryck för ekumenisk gemenskap. Detta *påsktroparion* är centralt i den ortodoxa påsknattsliturgin (där det sjungs många gånger på många språk), och föreslås här i den form som sjungs av de svenskspråkiga ortodoxa i Finland. Fyrstämig sats hör till sångtraditionen.

På svenska, grekiska och kyrkoslaviska (translitterationer och grekiska/kyrilliska bokstäver).

- 53 En tidig söndagsmorgon
T & M Caroline Ericson-Welin, Sverige

Glad och lekfull bibelvisa i sambatakt om vad som hände på påskdagsmorgonen.

- 54 Dina händer är fulla av blommor
T & M Marcello Giombini, Italien 1970 **M** Lars Åke Lundberg 1972

Den här bibelvisan inbjuder till växelsång mellan olika grupper: varje vers är uppbyggd som fråga – svar, och alla instämmer sedan i refrängens halleluja-utrop. Psalmen finns i både den svenska och den norska psalmboken, och föreslås även till det finskspråkiga psalmbokstillägget.

- 55 Uppstått har Jesus
T Margareta Melin, Sverige 1971 **M** Lars Åke Lundberg, Sverige 1972

Denna etablerade barnpåsksång om uppståndelsens under behöver fortsättningsvis sjungas med och för barn.

- 56 Jesus har uppstått, halleluja!
T Bernard Kyamanywa, Tanzania **Ö** Leif Tullhage, Sv 2003 **M** Tanzania

Det här är en mycket viktig psalm från Tanzanias lutherska kyrka (ELCT). Bernard Kyamanywa skrev den 1966 medan han studerade vid *Luther Seminary* i Makumira, Tanzania. Psalmen spreds sedan på olika språk via Lutherska världsförbundets och Kyrkornas världsråds sångböcker från och med början av 1970-talet. Den är mycket spridd i framförallt lutherska psalmböcker över världen. Melodin kommer från Haya-folket i nordöstra Tanzania. Till uppförandep Praxis hör oackompanjerad sång (utan melodi- eller harmoniinstrument), gärna i stämmor, med trummor. En försångare eller försångargrupp sjunger verserna, som berättar om Jesu uppståndelse, segern över synd och död, änglarnas uppmaning att inte vara rädda, om att sprida detta budskap, och om den sång och glädje detta sätter igång. Församlingen svarar i refrängen med att sammanfatta detta budskap med kyrkans *halleluja*. Repetitionerna gör sången lätt att memorera och sjunga för församlingen.

På svenska finns den här psalmen i flera översättningar. Den översättning som valts, den nyaste som kommit arbetsgruppen till kännedom, har ett direkt och människonära tilltal, som ligger nära ursprungstexten på swahili.

Psalmen föreslås med en vers även på swahili. Psalmen föreslås även på finska i det finskspråkiga tilläggsförslaget.

57 Vinden känner inga gränser

T Svein Ellingsen, Norge **Ö** Lena Sjöstrand, Sverige **M** Alf Bengtsson, Sverige

Pingstpsalm som också är treenighetspsalm. Här finns också ett starkt ekumeniskt solidaritetstema, gemenskap som inte vänder sig inåt utan omfamnar hela världen: *Anden känner inga gränser... Samman med vart folk på jorden lovar vi vår skapargud* (vers 3).

58 När gravljusen brinner

T Christina Lövestam, Sverige **M** Hans Kennemark, Sverige

För allhelgonadagens parentationsgudstjänster finns ett behov av identifikationspsalmer som utgår från de sörjandes situation och upplevelser.

59 Ljuset som jag tänder

T & M Anna Eriksson, Sverige

Den här ljuständningssången uttrycker liknande tankegångar som den föregående, men ur ett barns perspektiv. Samtidigt är sången öppnare och allmännare, och kan därför med fördel användas som förbönssång. Sången har en pedagogisk intention med barn: den väcker till samtal med barnet/barnen och berättar om bönens (förbönen) kraft. Föreslås även på finska i det finskspråkiga förslaget. På svenska och finska.

60 Guds son en gång i morgonglans

T John Brownlie, Skottland 1907, efter en grekisk hymn **Ö** Anders Frostenson 1984 **M** England 1785–88

Kyrkoårets sista söndag har hos oss två namn: Domsöndag och Kristi konungaväldes söndag. Medan psalmbokens psalmer för kyrkoårets slut ansluter sig till den förra betoningen, är den här psalmen en förväntansfull lovsång till Guds Son som *en gång i morgonglans skall komma hit igen*. Texten är en parafras på en grekisk fornkyrklig hymn, som kommit till oss via engelskan.

61 Den dagen kommer

T Maj-Britt Palmgren, Fi 2004 **M** Dag-Ulrik Almqvist, Fi 2004

Psalmtextens apokalyptiska bilder är hämtade ur profeten Sakarjas 13:e och 14:e kapitel. Den här bibelcentrerade psalmen tillkom inom projektet *Sakralverkstad*.

2.2 Gudstjänstlivet

- 62 Längtan fyller varje andetag
 T & M Camilla Cederholm, Fi 2006

Placeringen för den här sången är Gudstjänsten (Gudstjänstens inledning, Samling), men det är egentligen en allmän psalm med många användningsmöjligheter. Både text- och musikmässigt är den besläktad med den karismatiska lovsångsngen. Arbetsgruppen har upplevt att det finns förväntningar på att psalmbokstillägget ska ge utrymme åt sådana sånger. Oftast importeras dessa sånger från den engelskspråkiga världen, men den här sången är finlandssvensk, tillkommen inom projektet *Sakralverkstad*. Den flerstämmiga ”extra” refrängen (II) är valfri och kan läggas till om man vill. Den innehåller mer av de synkoperade rytmer som definierar stilen, och som (kanske) upplevs svåra för en församling att sjunga. Refräng II passar ihop med den ordinarie refrängen (I), och kan sjungas samtidigt.

- 63 Vi har kommit hit för att höra om Jesus
 T & M Monica Andersson, Sverige

Den här och den följande är samlingssånger som passar att sjunga när små barn är med, av blandade åldrar. Den här sången har en speciell påsk- och söndagsanknytning (”Han lever idag!”), och kommer speciellt till sin rätt som processionssång då den uppmanar till kroppslig rörelse (”klappa i händerna”).

- 64 Tänk, att Gud är här
 T & M Pär Gunnarsson, Sverige

Se föregående sång. Den här sången uttrycker förundran över Guds närvaro. Två verser: 1) Tänk, att du är du; 2) Tänk, att Gud är här.

- 65 Herre, förbarma dig
 T Liturgisk/Kyrkohandboken **M** Ortodox tradition

Ett enkelt *Kyrie* ur den ortodoxa traditionen (en av tre i psalmbokstilläggsförslaget tillsammans med nr 52 och nr 65a). Mångsidig som bönesång. Gärna tillsammans med Halleluja- sången nr 65. Fyrstämmig sats hör till sångtraditionen.

- 66 Halleluja
 T Liturgisk/Kyrkohandboken **M** Ortodox tradition

Halleluja-sång ur den ortodoxa traditionen (en av tre sånger ur ortodox tradition i psalmbokstilläggsförslaget tillsammans med nr 52 och nr 64). Gärna tillsammans med *Kyrie*, nr 64. Fyrstämmig sats hör till sångtraditionen.

67 Halleluja

T Liturgisk/Kyrkohandboken

M Fintan O'Carroll, Irland, Christopher Walker, England

En Halleluja-sång till, motiverat av att den är i en helt annan stil än det ortodoxa Halleluja nr 63a. Den här är irländsk/keltisk folkmusik, och kommer från Iona-kommuniteten. Det melodiska flödet ger ordet Halleluja nya dimensioner.

68 Lovad vare du Herre

T Eva Norberg, Sverige 1980 /Ps 119:105

M Sydafrika

Den här sydafrikanska bibelvisan finns redan i Svenska kyrkans psalmbok (1986). Den består av en invokation som omringar psaltarversen "Ditt ord är en lykta för min fot" (Ps 119:105). Placeringen i dispositionen grundar sig på psalmens anknytning till Ordets gudstjänst. Den kan fungera som svar på textläsningarna, eller som evangelieacklamation.

Till det sydafrikanska sångsättet hör att en försångare växelsjunger med församlingen, som svarar fyrstämmigt. På svenska och shona.

69 Vi tror på Gud som skapar världen

T Olov Hartman, Sverige 1970

M Per Gunnar Petersson, Sverige

Här är en modern trosbekännelsepsalm, Olov Hartmans kärnfulla parafrasering av Credo med oerhörd språklig kraft, troligen den mest kraftfulla på svenska språket. Melodin följer textens inneboende rytm till fullo, den spränger konventionens gränser och kan sätta prägel på en hel gudstjänst.

I strofernas snarlika inledningsrader proklamerar att vi tror på en Gud som 1) skapar världen, 2) kom till världen och 3) sänt Andens eld i världen - men som också är mer än världen: "den förste och den siste", ja, "när världen störtar samman är han vårt liv".

Texten finns i Svenska kyrkans psalmbok (nr 335), men med en annan melodi som troligen gjort att psalmen inte blivit så populär som texten förtjänar.

70 Jag tror på en Gud som är helig och varm

T Christina Lövestam, Sverige 1980

M Jan Mattsson, Sverige 1983

Beskriver den Gud vi tror på, på ett vardagligt sätt för vår tids människor. Psalmen ska inte ersätta trosbekännelsen vid huvudgudstjänster, men kan kommentera och belysa trosbekännelsen.

71 Herre, hör min bön

T Ps 102:2-3

M Jaques Berthier, Frankrike 1982

En av sju Taizésånger (se nr 2). En universell bönesång ur Psaltaren 102. Med teckenspråk/teckenstöd.

72 Gud vår Far i himlen

T Tua Forsström, Fi, efter Terrye Coelho, USA 1972 **M** Terrye Coelho, USA 1972

Den här sången har sin naturligaste användning som böneomkväde i gudstjänster. Hör till gruppen kortsånger som kan fungera som utropstecken eller punkt, här bokstavligen "Amen". Ursprungligen en amerikansk evangelikal lovsång, som ofta används i familjemässor i Borgå stift. Föreslås i fyrstämmig form. Kan sjungas som trestämmig kanon.

73 Du är helig, du är hel

T & M Per Harling, Sverige 1985

Den här svenska psalmen som är ett slags *Sanctus* (den har blivit mycket använd som Sanctus-sång i gudstjänster) har blivit mycket spridd också internationellt, tack vare upphovsmannen Per Harlings arbete inom Kyrkornas Världsråd. Den kan därmed ses som en representant för "global sång". Musiken är Sydamerika-inspirerad. Psalmen finns i många sångsamlingar i Sverige, bl.a. Svenska kyrkans psalmboks s.k. Verbumbtillägg. Noteras kan att den finns i Evangelisk-lutherska kyrkans i Nordamerika (ELCA) psalmbok *Evangelical Lutheran Worship* (2006), på svenska och engelska. De två delarna (I, II) kan sjungas så de klingar samtidigt.

74 Vår Fader, du som är i himlen

T Kyrkohandboken **M** Karibien, bearb. Jan Hellberg, Fi

Det är viktigt att erbjuda möjligheten att sjunga Herrens bön i den ekumeniska versionen (Kyrkohandboken). I den här formen lånas musiken från "den världsvida kyrkan" (Per Harlings benämning), en melodi från Karibien. Formen är *Call and Response* – alla instämmer i orden "låt ditt namn bli helgat" som en refräng (som kan sjungas i stämmor om man vill).

75 Här ser vi nu Guds lamm

T John L. Bell, Skottland, efter Joh.1:29 **Ö** Victoria Rudebark **M** John L Bell, Skottland 1998

En stillsam och begrundande men ljus bönesång från Iona-kommuniteten. Den parafraserar Joh 1:29, och kan ses som *Agnus Dei* eller nattvardssång. Kyrkoårsmässigt passar den speciellt bra under fastetiden (med kulmination på skärtorsdagen och långfredagen), och på söndagen efter trettondag (Jesu dop/Dopets gåva). Fyrstämmig sats. Även på engelska.

76 Brödet är ett, brutet för alla

T Jonas Jonson, Sverige 1980 **M** Per Harling, Sverige 1980

Den här svenska psalmen har ett ovanligt rättviseperspektiv på nattvarden. Om vi ser nattvarden som en försmak av den himmelska måltiden, där vi får uppleva hur skiljemurarna mellan föraktade och berömda, fattiga och rika, har brutits ner i Kristus, kan vi redan här sjunga: "Vi smakar den framtid de fattiga hoppas, tid då murar ska falla."

77 Ät mitt bröd

T Taizé, Frankrike 1982 **M** Jaques Berthier, Frankrike 1982

En av sju Taizésånger (se nr 2). Den här nattvardssången är kanske den mest sjungna Taizésången. Föreslås även till det finskspråkiga psalmbokstillägget. Finns i de flesta nya psalmböcker. Föreslås även i det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget. På svenska, engelska och finska. Med teckenspråk/teckenstöd.

78 Nu öppnar vi våra hjärtan

T & M Panama **Ö** Per Harling, Sverige 1996

Från Sydamerika finns fyra psalmer föreslagna till psalmbokstillägget. Det här är en enkel och stark nattvardspsalms, som dessutom har en poäng i harmoniseringen: psalmen kan ackompanjeras med endast två ackord t.ex. av en konfirmand eller ett barn. Från folkmusikmässan *Misa panameña*. En vers även på spanska.

79 Tacka Herren, ty han är god

T Ps. 118:1 **M** Jaques Berthier, Frankrike

En av sju Taizésånger (se nr 2). Psalmen kan sjungas i precis varje sammanhang ("Tacka Herren, ty han är god, hans nåd varar evigt. Halleluja."), men har här placerats som en uttydning av mässans *Benedicamus*. På svenska, latin och finska.

80 Halleluja! Ditt lov vi sjunger

T & M Sydafrika Jonas Jonsson, Anders Nyberg, Sverige 1980

Sydafrikansk lovsång, inte i *Call and Response* –form, men nog i vers-refräng –form. Andra versens ord "Nu han sänder oss ut enligt Faderns beslut" gör sången till en bra avslutnings- eller utgångssång. Refrängen även på sotho.

81 Det sker ett under i världen

T Gerd Grønvold Saue, Norge **Ö** Py Bäckman **M** Kjell Mørk Karlsen, Norge

Den här fina norska doppsalmen talar om och det mirakulösa i hur Gud kommer oss som närmast i dopet. Med teckenspråk/teckenstöd.

82 Sov du lilla, sov nu gott

T Hans Anker Jørgensen, Danmark 1981/2 **Ö** Lars Åke Lundberg 1987/93 **M** Merete Wendler, Danmark 1988

Den här danska doppsalmen riktar sig direkt till det nydöpta barnet och berättar om dopets innebörd: "Du är på den gröna gren/liten knopp, Guds ögonsten".

83 Tänk att paradiset ligger

T Kerstin Hesslefors Persson, Sverige **M** Kerstin Andeby, Sverige

En lite mer fartfylld doppsalm, med verser och refräng. Texten uttrycker med sällsynt konkret bildspråk föräldrarnas förundran över barnet som Guds gåva.

84 På bröllopsdagen ber vi

T Christina Lövestam, Sverige **M** Sverige 1693

Den vigselfsalm som här föreslås svarar mot ett alldeles speciellt behov och önskemål: en vigselfsalm på nutidsmänniskors språk med en melodi som alla kan, och även kyrk-ovana kan sjunga med i. *Den blomstertid nu kommer* är en av de få melodier som kan ha den här funktionen. En bön om kärlek till Gud som är kärleken.

85 Kärlek och himmel

T & M Henrik Huldén, Fi 2014

Den här nyskrivna psalmen svarar mot ett specifikt önskemål: en psalm som på Höga visans sätt samtidigt innefattar såväl kärleken människor emellan, som kärleken mellan Gud och människor. Även ett ekumeniskt perspektiv: Gud är gemensam. Placeringen som vigselfsalm underlättar för vigselfar som behöver hitta den, men användningen är inte begränsad till vigsel. Innehållsmässigt hör den också hemma i avdelningen 1.2 Mysteriet.

3 GUDS VÄRLD

3.1 Kärlekens utmaning

86 Du som ger oss liv och lär oss hoppas

T & M Hans Anker Jørgensen, Danmark 1982 **Ö** Essi Sandell, Fi 2014

Mycket populär psalm i Danmark, som inte tidigare har funnits på svenska. Nu har den fått en finlandssvensk översättning. Hans Anker Jørgensen, som är en av Danmarks absolut främsta nutida psalmdiktare,

formulerade sig redan i början av 1980-talet på ett för psalmdiktning häpnadsväckande fördomsfritt sätt, med både humor och värme om allvarliga ting.

87 O, Jesus Krist, förvandla mig

T Eyvind Skeie, Norge **Ö** Ul-Britt Gustafsson-Pensar, Fi **M** Dag-Ulrik Almqvist, Fi

Texten till den här psalmen behandlar innehållsrikt men aforistiskt olika aspekter av efterföljelse - egen förvandling, mognad, sändning. Melodin har ett modernt konstmusikaliskt tonspråk, ändå genialiskt enkelt sångbar. Översättningen och melodin tillkom under projektet Sakralverkstad. Föreslås även på finska i de finskspråkiga tilläggsförslaget.

88 Lagg i varandras händer fred

T Fred Kaan, England **Ö** Per Harling, Sverige **M** England/Irland

Fred, omsorg om Skapelsen, därtill nattvarden, dopet, och mission. Den här engelska psalmen av en av den engelska "psalmexplosionens" förgrundsgestalter Fred Kaan innehåller många teman.

89 Dona nobis pacem

T ur Agnus Dei **M** Traditionell kanon

En mycket använd traditionell kanonsång. Liksom i Svenska kyrkans psalmbok (nr 693) föreslås den med endast latinsk text, och en förklarande översättning.

90 Fredens Gud, låt oss alla

T & M Palestinsk sång **Ö** Karin Erlandsson, Fi 2014

Den här palestinska sången är en viktig ekumenisk fredspsalms. Den är spridd internationellt på flera språk genom Kyrkornas världsråd, senast finns den i KR:s sångbok *Halleluja!* för generalsamlingen i Busan 2013. Finns på norska i *Norsk salmebok* (2013). Föreslås även i det finskspråkiga psalmbokstillägget. I båda psalmboksförslagen föreslås den på följande språk: svenska, finska, arabiska, hebreiska, engelska, tyska, franska, ryska, samt teckenspråk/teckenstöd. Den svenska, finska, hebreiska, tyska, franska, och ryska språkdräkten, samt teckenspråket, är nyskapade för psalmbokstilläggen.

91 På vägarna ute i världen

T Britt G. Hallqvist, Sverige **M** Egil Hovland, Norge

Flyktingskap är ett aktuellt tema som inte finns behandlat i psalmboken. Den här bönen för dem som förlorat sitt hem tydliggör vårt ansvar som medmänniskor även för barn som sjunger den.

92 Tar vi sten i våra händer

T Liv Nordhaug, Norge 1971

Ö Britt G Hallqvist, Sverige

M Knut Løken, Norge 1972

En norsk psalm (Norsk salmebok 709) vars text finns i översättning i den finska psalmboken (453, *Kivi onko kourassani*) till en tysk koralmelodi. Här föreslås den norska originalmelodin.

93 Hon är svart som en natt

T Sven Aasmundstveit, Norge 2000

Ö Ylva Eggehorn, Sverige

M Hans Kennemark, Sverige

Den här norska psalmen från det svenska psalmbokstillägget Psalmer i 2000-talet levandegör på ett ovanligt kraftfullt och konkret sätt och utan att försköna berättelsen om kvinnan som smorde Jesus fötter i Lukasevangeliet 7:36-50. Bibeltexten är evangelium för andra söndagen i fastan, årgång 3. Psalmen är en berättelse om upprättelse.

94 Du vet väl om att du är värdefull

T & M Ingemar Olsson, Sverige 1978

Den här i Sverige mycket sjungna psalmen (Svenska kyrkans psalmboks *Verbumbillägg* nr 791) har varit ett viktigt redskap vid andligt helande. Den sjungs också allmänt vid både dop och konfirmationer. Här är den placerad i avdelningen *Kärlekens utmaning*: att älska sig själv är en utmaning för många, att verkligen känna att jag är älskad av Gud. Med teckenspråk/teckenstöd.

95 Se här bygges Babels torn

T Olov Hartman, Sverige 1970/80

M Sven-Erik Bäck, Sverige 1970

Denna psalm kan jämföras med nr 50 "Vaka med mig" av samma upphovsmän. Tematiken är annorlunda, men ingendera uttöms vid första genomsjungningen.

96 Öppna dina knutna händer

T Joel Tobiasson, Göran Berglund, Sverige

M Göran Berglund, Sverige

En sång som sjungits mycket i barn- och ungdomsgrupper i decennier, och betytt mycket för många. I Borgå stift har sången också varit viktig inom omsorgsarbetet (Kyrkans verksamhet bland personer med kognitiva funktionshinder). Med teckenstöd.

97 Det gäller mig och det gäller dig

Refräng **T & M** Okänd

Verser **T** Karin & Fredrik Erlandsson Fi 2014 **M** Mikael Svarvar, Fi 2014

En sång om människans ansvar för Guds skapelse. Jorden är ett lån vi fått av Gud att förvalta en stund. Det här är en aktuell tematik som efterlysts, och som inte behandlas av psalmboken. En traditionell kanonsång har blivit till refräng när sången fått nyskrivna och nykomponerade verser.

98 Bara den som vandrar nära marken

T Elisabeth Nordlander, Sverige 1981

M Jan-Inge Hall, Sverige 1982

Här hittar vi barnets perspektiv på Guds skapelses under, och tanken om att värna om dem som är svagare. I Svenska kyrkans psalmboks *Verbumtillägg* (787).

99 Kristna, kom i morgonljuset

T Eyvind Skeie Norge

Ö Ull-Britt Gustafsson-Pensar, Fi

M Kaj-Erik Gustafsson, Fi 2001

Ännu ett högaktuellt tema: en psalm om förföljda kristna – ett stort och tungt tema som dock behandlas på ett upplyftande sätt, då den knyter an till ”påskjubel” och ”kyrkans segersång”. Den norska texten har fått en finlandssvensk melodi och översättning.

100 Vi sträcker våra händer fram

T Svein Ellingsen, Norge 1975

Ö Ull-Britt Gustafsson-Pensar, Fi 2009

M Trond Kverno, Norge 1975

En norsk psalm med sångbar melodi och stort innehåll (*Norsk salmebok* 678) som inte tidigare funnits på svenska har här fått en finlandssvensk översättning.

101 Sänd mig Gud

T Sydafrika/Anders Nyberg, Sverige 1979

M Sydafrika

Den här välkända sydafrikanska sången – en sändningssång och bön om Guds ledning – är mycket spridd och finns bl.a. i Svenska och Norska kyrkans psalmböcker, och i *Evangelical Lutheran Worship* (ELCA). I dessa böcker finns även texten på originalspråket zulu, vilket också föreslås här.

3.2 Tvivel och tillit

102 Gud, för dig är allting klart

T Elis Malmeström, Sverige 1936

M Georg Christoph Strattner, Tyskland 1691

Den här psalmen ur Svenska kyrkans psalmbok (nr 296) känns enligt arbetsgruppen modern trots att varken texten eller melodin är särskilt nya. Psalmen ingjuter tröst och trygghet, och har alla förutsättningar att bli älskad.

103 Glädjen växer i mitt hjärta

T Anna-Mari Kaskinen, Fi

Ö Karin Erlandsson, Fredrik Erlandsson, Fi 2014

M Jukka Salminen, Fi

Ett viktigt nytillskott: en översättning för första gången till svenska av den på finska mycket populära "Rukous on silta", som även föreslås komma med i det finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget. På svenska och finska.

- 104 Gud, jag undrar över livet
T & M Anna Eriksson, Sverige

Ett av de tematiska önskemål som uttryckts är psalmer som vågar ge plats för tvivel. Det är i sig ingenting nytt, psalmer som uttrycker tvivel finns i psalmboken (se psb 344, Jag skulle vilja våga tro). Här är en psalm som låter barnets frågor och tvivel komma till uttryck.

- 105 Länga har jag försökt
T Anna-Mari Kaskinen, Fi 1986 **Ö** Per Harling, 1996 **M** Jaakko Löytty, Fi 1986

En finsk klassiker (*Pidä minusta kiinni*, se t.ex. *Nuoren seurakunnan veisukirja* som också ger Harlings svenska text) som blivit spridd i Sverige tack vare Per Harlings översättningar, och tagits med i psalmbokens s.k. Verbumbillägg. På svenska och finska. Med teckenspråk/teckenstöd.

- 106 Se mig när jag knäpper mina händer
T & M Tomas Boström, Sverige

En barnanpassad sång som både är bön och lär ut något om bön. Ovanlig tvåstämmighet som ger en dubbelexponering av bönetemat.

- 107 Var du vår längtan
T Irländsk/(Eleanor Hull, England) **Ö** Jonas Jonson, Sverige 2011 **M** Irländsk

Be Thou My Vision är en viktig och älskad psalm i de anglosachsiska världen, med en lång och intressant historia. Ursprungligen är texten en irländsk bön från 700-talet, kanske t.o.m. 500-talet. Den översattes till engelska i början av 1900-talet, och den översättningen ligger till grund för översättningar till andra språk. Den har inte tidigare funnits som psalm i Finland eller Sverige (i Norge sedan 1985) men flera fria översättningar och parafraser existerar på svenska – ingen tillfredsställelse. Arbetsgruppen har fått ta del av en ny, opublicerad översättning av biskop Jonas Jonsson, vilken här föreslås. Föreslås även i finsk översättning till det finskspråkiga psalmbokstillägget.

- 108 Oändlig nåd
T John Newton, Eng 1773(1779) **Ö** Catharina Östman, Fi 2014 **M** Amerikansk folkhymn, 1831

En annan anglosachsisk klassiker, *Amazing Grace*, har inte varit psalm i Finland men nog i Sverige och nu också i Norge. Det här är fråga om kanske den mest sjungna psalmen i världen. Den går också över

generationsgränserna i och med att den kontinuerligt upptagits och upptas av de flesta väckelser och evangeliska rörelser sedan kombinationen text-melodi. Den slog igenom under *The Second Great Awakening* i Nordamerika i början av 1800-talet (John Newton skrev texten redan år 1772). Psalmens författare Newton redogör i psalmen för sin egen omvändelse under sin tid som slavskeppare. Psalmerna föreslås på svenska och engelska, för att möjliggöra den internationella kontaktytan. Föreslås även på finska och engelska till det finskspråkiga psalmbokstillägget.

109 Bara i dig har min själ sin ro

T Bengt Johansson, Sverige 1987, efter Ps 62 **M** Bengt Johansson, Sverige

Enkel bibelvisa baserad på Ps 62. Musikaliskt kan den kallas karismatisk lovsång. Musiken är ABA-form, och kan upprepas cykliskt om man så önskar.

110 I min Gud har jag funnit styrka

T efter Ps 130:4-6 **M** Jaques Berthier, Frankrike 1993

En av sju Taizésånger (se nr 2). Parafras på den 130:e psaltarpsalmen (v. 4-6). Glädje, tacksamhet och trygghet. På svenska och originalspråket katalanska. Med teckenspråk/teckenstöd.

111 När det stormar

T & M Okänd

Enklaste enkla sång om förtröstan i Gud i alla livsskeden. Texten anspelar på Jesus som stillar stormen. Lämpar sig för alla åldrar när tillfället är det rätta. Med teckenspråk/teckenstöd.

112 Jag har en ängel som följer mig

T Charlotte Höglund, Sverige **M** Lennart Sjöholm, Sverige

Skyddsänglar är ett av de tematiska önskemål som uttryckts, centralt för barnfamiljer, och i denna glada sång följer ängeln barnets vardag i allt barnet företar sig. Sången är allmänt spridd i Borgå stift.

113 Du vänder ditt ansikte till mig

T Christina Lövestam, Sverige 1991 **M** Jan Mattsson, Sverige 1991

Den här koncisa (kortsång – en vers) svenska psalmen från det svenska psalmbokstillägget Psalmer i 90-talet innehåller en bild som är biblisk (Jes 66:13), och som är viktig för många: Guds omsorg kan även liknas vid en mors omsorg. Denna bild sammanfogas med den aronitiska välsignelsen (4 Mos 6), och vidare med bilden av den förklarade Kristus (Matt 17:2, Upp 1:16).

3.3 Kris och katastrof

114 När marken brister

T Kjell Wiklund, Sverige **M a)** Svensk folkmelodi **M b)** Jyrki Linjama, Fi 2014

Den här psalmtexten skrevs efter tsunamikatastrofen i Asien 2004. I den kollektiva sorgen behövdes sånger om det som människan inte kan förstå eller själv sätta ord på. Psalmen föreslås få två melodier: en svensk folkmelodi (Psalmer i 2000-talet: 848), samt en nyskriven melodi av Jyrki Linjama, som tillkom i Tonsättarseminariets efterföljd. Psalmen föreslås också i finsk översättning till det finskspråkiga psalmbokstillägget, där den också har två melodier, varav Linjamas melodi är gemensam mellan tilläggen. Även på finska.

115 Herre, hur länge skall jag ropa

T Hab 1:2-3 **M** Karin Rehnqvist, Sverige

En annan psalm som kommer från det svenska psalmbokstillägget *Psalmer i 2000-talet*. Texten är direkt ur Habackuks bok ger uttryck för vanmakt och ilska – ovanliga känslolägen för en psalm. Det kristna svaret finns i Lukasevangeliet: *Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet. Musikaliskt är psalmen gjord i en modern Call- and-Response –form, och utförs med försångare.*

116 Bär mig över djupen

T Britt G. Hallqvist, Sverige **M** Mikael Svarvar, Fi 2014

En bön om att bli buren över de svårigheter som drabbat. Psalmtexten, som inte tidigare har någon spridd tonsättning, har fått en ny finlandssvensk lättillgänglig melodi.

117 Gud, i dina händer

T Anna-Mari Kaskinen, Fi 1982 **Ö** Per Harling, Sverige 1996 **M** Pekka Simojoki, Fi 1982

”Herra kädelläsi” (finska psalmboken 517) hör till den nya finska andliga visans (fi. ”gospel”) klassiker. Den här översättningen är spridd i Sverige (”Verbumbokstillägget” till svenska psalmboken 769). Psalmen sitter bra i gudstjänsten men är lika användbar vid andakter eller vid jordfästning. På svenska och finska.

118 Du omsluter mig på alla sidor

T Ps 139:5 **M** Hans-Lennart Raask, Sverige

Kort och enkel psaltarvisa, som kan vara punkt, utrop eller mantra.

3.4 Stillhet och meditation

- 119 Gud, ge mig sinnesro
T Reinhold Niebuhr, USA **Ö** Okänd **M** Britta Snickars, Sverige

Sinnesrobönen, skriven av den amerikanske teologen Reinhold Niebuhr, är mycket använd inom s.k. Tolvstegs rörelser (andliga program mot beroende och tvångsmässiga beteenden).

- 120 Möt mig nu som den jag är
T & M John L Bell, Skottland 1995 **Ö** Victoria Rudebark, Sverige 1999

En av de i Sverige och Svenskfinland mest sjungna kortsångerna från Iona, och den som stilmässigt mest närmar sig Taizé-sångerna. På svenska, engelska, och finska. Fyrstämmig.

- 121 När vi är tillsammans
T Inga Belani, Sverige **M** Anna Eriksson, Sverige

I avdelningen Stillhet och meditation representerar den här sången barnets perspektiv på detta, som också innefattar trygghet i Guds alltomfattande närvaro.

- 122 Min själ får vila ut
T Taizé, Frankrike 1991 **M** Jaques Berthier Fr 1991

En av sju Taizésånger (se nr 2). På svenska, originalspråket franska, samt finska. Med teckenspråk/teckenstöd.

- 123 Vila i mig
T Eva Nyberg-Fast, Sverige 1977 **M** Åke Edvinsson, Sverige 1975

Svensk psalm eller kyrkvisa ("Verbumtillägget " 755) som blivit mycket använd och älskad, bl.a. av konfirmander. Med teckenspråk/teckenstöd.

3.5 Tider och stunder

- 124 Tänk att få vakna
T Eleanor Farjeon, England 1931 **Ö** Ingamay Hörnberg, Sverige **M** Gaelisk folkmelodi

En mycket älskad och sjungen vårpsalm/morgonpsalm som är äldre än man kanske tror. Det finns flera översättningar till svenska, gruppen stannade för denna eftersom den är mest sjungen i Finland och efter överväganden funnen bäst. Tacksamhet och lovsång.

125 Nu lyser tusen glädjebloss

T Hans Anker Jørgensen, Danmark **Ö** Ylva Eggehorn, Sverige **M** Alf Bengtsson, Sverige

Av de danska nya psalmförfattarna är Hans Anker Jørgensen en av de främsta. Hans bildspråk är omvälvande och nytt. Han talar ofta om kristet ansvar för nästan. Även i denna sprudlande vårsalm, som handlar om kraften från Gud, om tacksamhet, liv och hopp, finns tanken på den kristna gemenskapen med.

126 När dagen fylls av fågelsång

T Frank Kaergaard, Danmark **Ö** Jan-Arvid Hellström, Sverige 1993 **M** Jan-Olof Kulander, Sverige 1993

En från början dansk text som på 1990-talet översatts till svenska och kommit in i den svenska boken psalmer i 90-talet. Nya språkliga bilder om människans litenhet och synd inför Gud och om förlåtelsen. Samtidigt handlar den om att passa in i den helhet Gud tänkt för oss. Allt detta inneslutet i sommarens bilder.

127 Nu lyser våra backar

T Göran Andersson, Fi 1989 **M** Knut Grüssner, Fi 1989

På Åland har Göran Andersson och Knut Grüssner skrivit psalmer för alla fyra årstider. Speciellt sommarpsalmen sjungs mycket på Åland, bl.a. vid skolavslutningarna. Årstidspsalmerna beskriver naturen ur ett skärgårdsperspektiv, vilket för den finlandssvenska befolkningen är viktigt och nära. Skapelsens skönhet och tryggheten i Gud som fokus.

128 Du ska inte tro det blir sommar

T Astrid Lindgren, Sverige **M** Georg Riedel, Sverige

Du ska inte tro det blir sommar har utvecklats till att bli den mest uppskattade sången för barn, i familj, skola och församling. Förundran och glädje inför vaknande natur, grönska, fåglar, smultron och "andra roliga saker" ger en levande bild av skapelsens under som visar sig på nytt varje vår när naturens lever upp. Gud nämns inte konkret, vilket har kritiserats, men i ett kristet sammanhang blir sången ändå en tydlig lovsång till skaparen och ett fint komplement till (den omdiskuterade) "Den blomstertid". Öppenheten gör att sången också kan fungera som en utmärkt utgångspunkt för samtal om naturens mystik. Psalmen ingår i Nya barnpsalmboken (Libris 2010), den är skriven för barn men kan lika väl sjungas av vuxna.

129 Över berg och dal

T & M Tore Littmarck, Sverige 1988

En mycket älskad svensk sommarpsalm (Svenska psalmbokens "Verbumbillägg" 752) från 1980-talet. Lättsjungen och positiv, talar om Guds godhet.

130 Nu stryker isen

T Göran Andersson, Fi 1996

M Knut Grüssner, Fi 1996

På Åland har Göran Andersson och Knut Grüssner skrivit psalmer för alla fyra årstider. De är mycket omtyckta för att de beskriver naturen ur ett skärgårdsperspektiv, vilket för den finlandssvenska befolkningen är viktigt och nära. Psalmen förenar bibliska bilder med skärgårdsbeskrivning på ett nytt sätt. Den passar allmänt på vintern men speciellt bra vid trettondagstid. Psalmen ingår även i svenska Psalmer i 2000-talet.

131 Att lovsjunga Guds storhet

T Elisabeth Höög och Kicki Söderström, Sverige

M Sverige 1693

En vinterpsalm med positiva förtecken, en som hittar något av det vackra i Nordens vinter, har efterlysts. Denna psalm, som sjungs på melodin "den blomstertid" lyckas fånga en sådan bild, dessutom så att den blir en modernare parallell till melodins huvudsakliga text.

132 Tack för nattens vila

T & M Margareta Othman-Sundell, Fi

Barnets/familjens tacksamhet till Gud som inbegriper allt det livsnödvändiga får här ett naturligt och enkelt uttryck. Finlandssvensk, väl insjungen barnsång. Med teckenspråk/teckenstöd.

133 Innan natten kommer

T Jonas Jonson, Sverige 1978/82

M Per Harling, Sverige 1981

En aftonpsalm från Svenska kyrkans psalmbok (nr 510) som blivit omtyckt även i Finland. Psalmen tar upp tacksamhet, bön och tillit med ett språk som känns aktuellt. Den handlar också om ansvar för miljön och för nästan. Med teckenspråk/teckenstöd.

134 Nu sjunker sol i hav

T Sigurbjörn Einarsson, Island 1980

Ö Jonas Jonson, 1992

M Thorkell Sigurbjörnsson, Island 1983

En Isländsk nyare kvällspsalm som översatts till många språk och använts mycket internationellt.

135 När aftonen kommer

T Christer Åberg, Fi

M Kaj-Erik Gustafsson, Fi

Ny finlandssvensk aftonpsalm skriven till en helhet kallad S.t Mårtens mässa. Lätt att sjunga trots taktartsbyten.

3.6 Pilgrimsvandring

136 Vi är ett folk på vandring

T Britt G. Hallqvist, Sverige 1981 **M** Egil Hovland, Norge 1981

En pilgrimssång från 1980-talet av den kända nordiska duon Hallqvist-Hovland (som även gjort Måne och sol). Melodin stöder vandringstemat i sin taktfasthet. Sången har även nattvardstema.

137 Som pilgrimer vi färdas sakta

T Jonas Jonson, Sverige **M** Anna Cederberg Orrteg, Sverige

En svensk psalm för pilgrimsvandring och meditation. Samma författar-kompositörspär har även gjort "Tårarna vattnar fattigas jord" (se nr 146 i psalmbokstilläggsförslaget). *Psalmer i 2000-talet*: 915. Det behövs en vandringssång som tar fasta på eftertänksamhet och stillhet.

138 Vandra med oss

T & M Sydafrika **Ö** Anders Nyberg och Jonas Jonson, Sverige

Sydafrikansk traditionell bibelsång vars verser baserar sig på texten om Emmausvandringen. Mycket användbar till vandring eller under kyrkoåret t.ex. fastan-påsk eller vid kvällsmässor. Går att sjunga enstämmigt eller flerstämmigt. En vers även på ursprungsspråket xhosa.

137 Ditt ord är en lykta för min fot

T Ps 119:105 **M** Dag-Ulrik Almqvist, Fi 2002

Psaltarpsalm som i likhet med "Herre, jag sätter mitt hopp till dig" är användbar i de flesta situationer. Nyskriven finlandssvensk.

140 Herre, jag sätter mitt hopp till dig

T Ps 25:1, 4-5 **M** Jan Hellberg, Fi 2011

Psaltarpsalm som kan användas till mycket. På pilgrimsvandring rent konkret, med tanke på den inre vandringen, i gudstjänsten som svarsmusik eller under nattvarden eller som svar i förbönen för att nämna några exempel. Finlandssvensk nyskriven.

3.7 Framtid och hopp

141 Jag vet att jag lever just nu

T Lars Westberg, Sverige **M** Camilla Cederholm, Fi 2005

En sång som fått god respons bland ungdomar. Texten är av rikssvenske Lars Westberg, men ändå en produkt från det finlandssvenska projektet Sakralverkstad, då han deltog där. En sång om trygghet och glädje i en livssituation där man inget vet om framtiden.

142 Blott i det öppna

T Britt G. Hallqvist, Sverige 1972, efter J Kirkegaard, Danmark 1971 **M** Olle Widestrand, Sverige 1974/80

En av Britt. G. Hallqvists visor (baserad på en Kirkegaard-text) som blivit en klassiker. Finns som nr 90 i den svenska psalmboken. Kortfattat och tydligt budskap som ständigt är aktuellt.

143 Glory to the Father

T & M Okänd

En lovsång med siktet ställt mot himlen. Mycket populär bland stiftets ungdomar, vilket referenspersoner kunnat bekräfta under urvalsarbetets gång. Sången brukar sjungas i sin engelskspråkiga version.

144 Som solen glöder

T Jonas Jonson, Sverige **M** Per Gunnar Petersson, Sverige

En svensk ny sång om det kristna hoppet och om tillit. Bildspråk från 2000-talet som väver in våra årstider på ett berörande sätt. Psalmen innehåller också verser som kunde passa i påsk- och pingsttider.

145 När livet inte blir som vi har tänkt oss

T Ylva Eggehorn, Sverige 1980 **M** Dag Ulrik Almqvist, Fi 2003

En svensk text från 1980-talet, som finns med i *Norsk salmebok* (2013). Den melodi som föreslås här är finlandssvensk från 2003, en tango. En sång med budskap som vidgar både textmässigt och musikaliskt. Att behandla negativa, för människan kvävande känslor som bitterhet, och knyta det till sinnets öppenhet och mod som Gud ger är mycket sällsynt i sångtexter. Här har vi en psalm som lyckas med det konststycket.

146 Tårarna vattnar fattigas jord

T Jonas Jonson, Sverige **M** Anna Cederberg Orrteg, Sverige

Den här psalmen förenar kristet hopp med världens problem angående miljöförstörelse och överutnyttjande av resurser för ekonomisk vinning. Den fungerar på "framtid och hopp" men lika väl som hållbar livsstil och under fastetiden. Sången är svensk, finns i psalmer i 2000-talet. Även i det finskspråkiga förslaget.

147 Kvällens tystnad

T & M Anders Bäck, Fi 2002

En sång om att mista någon kär och om tacksamhet och hopp. En sång ”i gränslandet” som mediterar över mitt förhållande till den avlidna och till Gud. Nytt finlandssvenskt material från projektet Sakralverkstad.

148 Som en flod genom tiden

T Catharina Östman, Fi 1990 **M** Rolf Löfman, Fi 1990

Hopp och framtid förankrad i frälsningshistorien. En av de få texter som också tar med det kroppsliga som bild. Finlandssvensk sång från 1990-talet. Lättsjungen psalm med flytande melodi.

149 Jag är med er alla dagar

T efter Matt 28:20 **M** Lennart Jernestad, Sverige

Svensk, allmänt sjungen bibelvisa för stora och små. Kanonsång som går att sjunga enstämmigt eller som trestämmig kanon, med eller utan ackompanjemang. Mycket användbar.

150 Må din väg gå dig till mötes

T Traditionell irländsk bön **Ö** Per Harling, Sverige 1995 **M** Irländsk

Psalmbokstilläggsförslagets sista sång, den som leder ut ur boken, är en välsignelsesång med keltisk lättsjungen melodi som fungerar vid de flesta tillfällen. Finns i den svenska psalmbokens ”Verbumbillägg” som nr 730. På svenska, engelska och finska. Med teckenspråk/teckenstöd.

Bilaga 1: Översikt över psalmböckernas historia i Finland

Finlands tvåspråkiga psalmhistoria är starkt länkad till landets historiska skeden.⁷⁷ De två första psalmböckerna på finska som fick något som liknar officiell ställning⁷⁸ är Jaakko Finnos psalmbok (1583) och Hemmiki Maskulainens psalmbok (troligen 1605). De tidiga finskspråkiga psalmböckerna var starkt påverkade av tysk- och svenskspråkiga psalmböcker. Under 1600-talet trycktes flera psalmsamlingar på både svenska och finska, vilka emellertid inte fick officiell ställning. De av konungen stadfästa psalmböckerna på svenska år 1695, samt på finska år 1701, förblev i bruk ända till år 1886.⁷⁹ Deras notförsedda koralböcker togs i bruk år 1697 (*Then Swenska Psalmboken*) respektive 1702 (*Yxi Tarpelinen Nuotti-Kirja*).

I början av 1800-talet, när Finland lösgjordes från svenska riket och införlivades med det ryska imperiet, påbörjades i storfurstendömet Finland ett psalmboksförnyelsearbete på både svenska och finska. Det dröjde dock nästan 70 år innan den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland fick sina första officiella psalmböcker – först år 1886 godkändes psalmböckerna av kyrkomötet, efter att flera tidigare förslag förkastats.⁸⁰ I psalmboksarbetet deltog den tidens mest betydelsefulla kulturpåverkare, bl.a. Johan Ludvig Runeberg, Zacharias Topelius, Elias Lönnrot och August Ahlqvist.⁸¹

Följande av kyrkomötet antagna psalmböcker togs i bruk vid tiden kring andra världskriget. Den finskspråkiga psalmboken godkändes år 1938, och den svenskspråkiga år 1943. Dessa psalmböcker reviderades mycket varsamt. En betydelsefull nyhet var dock, att man i den finskspråkiga psalmboken för första gången införde finska folkliga koralvarianter bland melodierna (s.k. *kansantoisinto*). Fosterländskhet betonades starkt i psalmtexterna.⁸²

1900-talets samhälleliga och kyrkliga förändringar, samt musiklivets utveckling, medförde förändringar i följande psalmboksrevision. I 1986 års psalmböcker infördes bl.a. restaurerade reformationstida koralmelodier (rytmisk koral), väckelserörelsernas andliga sånger, den nya kyrkovisan i sina olika former (däribland det som på finska brukar kallas andlig rytmisk musik eller gospel), och internationella, ekumeniskt spridda psalmer. Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland nuvarande finsk- och svenskspråkiga psalmböcker representerar en helt ny typ av psalmböcker jämfört med sina föregångare. De nuvarande psalmböckerna innehåller psalmtexter och melodier från 300-talet till 1980-talet – t.o.m. ända in på 2000-talet, om man även räknar med de nya gudstjänstbilagorna. Uppfattningen om vad en psalm är och hur den låter förändrades märkbart i och med 1986 års psalmböcker: från att huvudsakligen ha syftat på en traditionell koralstil, blev psalmbegreppet betydligt heterogenerare.

Från och med början av 1990-talet har Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland psalmhistoria blivit språkligt sett mångsidigare. Kyrkomötet antog år 1993 den första samiska psalmboken i Finland, *Sálbmagirji*. Den innehåller 491 psalmer på nordsamiska. Psalmerna 1–360 är tagna från Norges gamla samiska psalmbok (*Salbmagirje* 1897), medan psalmerna 361–491 är från 1986 års finska psalmbok.⁸³ Psalmer från 1986 års finska psalmbok har under 2000-talet även översatts till teckenspråk. 49 psalmer har publicerats med stödtecken, och till 33 psalmer har gjorts instruktioner för stödteckning.⁸⁴

För finskspråkiga och svenskspråkiga psalmböcker har två gånger tidigare gjorts tillägg eller tilläggshäften. Det första finskspråkiga psalmbokstilläggsförslaget färdigställdes år 1923, med det godkändes emellertid inte vid 1928 års kyrkomöte. Även på svenskt håll väcktes under 1920-talet frågan om en förnyelse av 1886 års

psalmbok, eftersom man upplevde de väckelsekristna samlingarna med andliga sånger som konkurrenter till psalmboken. Det första psalmbokstillägget i Finland (svenskspråkigt) utgavs, efter två psalmbokstilläggsförslag 1922 samt 1927, år 1928. Där ingick ett antal finländska, nya svenska, danska och norska psalmer, samt nyskrivna finlandssvenska psalmtexter och -melodier som gjorts med avseende på psalmbokstillägget.

Den finskspråkiga psalmbokens andra tilläggsförslag godkändes och togs i bruk år 1964. Det svenskspråkiga psalmbokstillägget från år 1968 kompletterade 1943 års psalmbok, och tog i bruk restaurerade koralmelodier. Arbetsprocesserna kring psalmbokstilläggen visade sig vara viktiga förberedande skeden, och ledde slutligen till förnyelse av hela psalmböckerna (1986).⁸⁵

När man jämför de orsaker och förhoppningar som ledde till att man påbörjade psalmbokstilläggsprocesserna på 1920- och 1960-talet, med de motiveringar som nämns i Handboksutskottets betänkande rörande psalmbokstillägg 2011, ser man flera likheter. I alla dessa tre sammanhang framfördes mycket likartade önskemål: bl.a. uttrycktes behov av fler psalmer för barn och unga, nya tidsenliga musikaliska uttryck, samt psalmer som behandlar nya, aktuella ämnesområden.⁸⁶

Bilaga 2: Psalmboksförnyelse i Norden, Europa och Nordamerika

I de nordiska länderna har en vid diskussion förts kring psalmböcker och psalmbokstillägg, eftersom det i alla länder pågått psalmförnyelsearbeten under de senaste 20 åren. Danmark fick, efter flera icke officiella psalmbokstillägg och ett officiellt psalmbokstillägg från år 1994, en ny psalmbok år 2003: *Den Danske Salmebog 2002*.⁸⁷ Nyskapandet av psalmer har inte avtagit efter psalmbokens färdigställande, utan fortgår alltjämt – under 2000-talet har många nya psalmhäften publicerats som resultat av samarbete mellan psalmdiktare och tonsättare.⁸⁸

Också i Norge har man nyligen fått en ny psalmbok, efter många år av arbete och olika skeden som inkluderar psalmbokstillägget *Salmer 1997* och ett av kyrkomötet år 2008 förkastat psalmboksförslag: *Norsk Salmebok 2013* togs i bruk den 1 advent 2013. I den nya psalmboken lägger man märke till den omfattande flerspråkigheten, samt den rikliga mångfalden av musikaliska stilar och former. Innehållsmässigt utvidgas psalmboken till att tematiskt innefatta inte bara församlingens gemensamma samlingar, utan också hemmets böneliv. Den mångsidiga psalmboken är också omfångsrik: med sina nästan 1000 psalmer är den störst av de nordiska folkkyrkornas psalmböcker.

År 2013 utgavs i Norden tillägg till två olika psalmböcker: den isländska *Salmár 2013*⁸⁹ (till psalmboken från år 1997) och den färöiska *Sálmabók Føroya Kirkju 2013*⁹⁰.

Svenska kyrkans psalmbok är från år 1986; *Den svenska psalmboken*. Efter det har i Sverige utgetts följande psalmbokstillägg: *EFS-tillägget*⁹¹ från 1986 (psalmnummer 701–800), *Psalmer i 90-talet* (psalmnummer 801–921), *Verbums psalmbokstillägg 2003* (psalmnummer 701–800), samt *Psalmer i 2000-talet* (psalmnummer 801–966). Dessa har inte genomgått behandling i kyrkomötet, men *Psalmer i 90-talet* och *Psalmer i 2000-talet* är beställda och utgivna av Svenska kyrkan. Speciellt i *Psalmer i 2000-talet* har man velat pröva psalmens gränser, och förnya psalmens uttryckssätt, temafär, språk och musikaliska uttryck, ja, hela psalmens utgångspunkt. År 2003 utgavs hela *Den svenska psalmboken* i finsk översättning, varefter dessa psalmer varit i flitig användning även på finska i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Även den katolska kyrkan har nyligen fått nya sångböcker både i på svenska och finska. Den svenskspråkiga *Cecilia – Katolsk gudstjänstbok* togs i bruk i Sverige år 2013. Boken innehåller 513 psalmer och hymner, Kyriale, samt psaltarpsalmer och cantica. Helsingfors katolska stifts sångbok *Cantemus* från år 2012 är den första tryckta finskspråkiga katolska psalmboken någonsin. Den innehåller 314 sånger, av vilka 49 återfinns bl.a. i Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland finskspråkiga psalmbok.

Nya psalmböcker och psalmbokstillägg har getts ut på många andra håll i Europa under de senaste årtiondena. I det här sammanhanget må nämnas några viktiga exempel endast från Tyskland, Holland och England. Tysklands evangeliska kyrkans nuvarande psalmbok, *Evangelisches Gesangbuch* (EG), utkom 1993–1996. Den innehåller en för alla landskyrkor gemensam del (psalmerna 1–535), samt egna delar för de olika landskyrkorna. Senare, under 2000-talet, har flera landskyrkor gett ut olika tillägg.⁹² Även den katolska kyrkan har nyligen tagit i bruk en ny tyskspråkig sångbok, *Gotteslob*, den första advent 2013 i Tyskland, Österrike och Sydtyrolen.

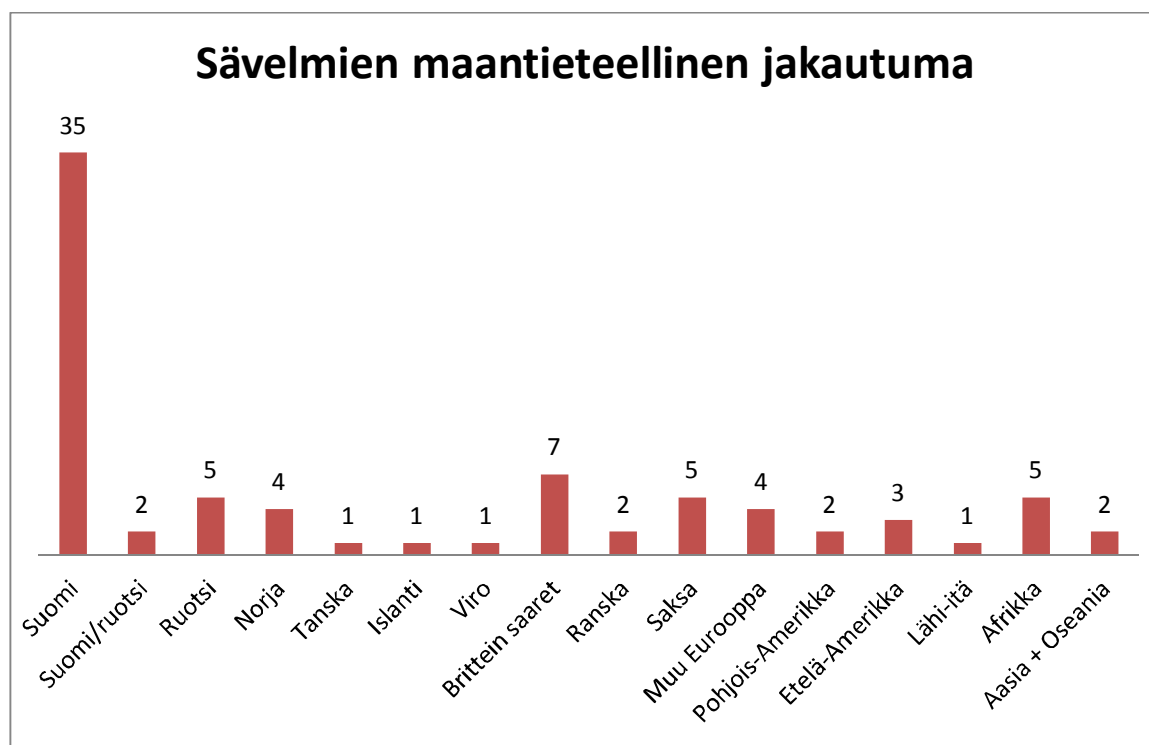
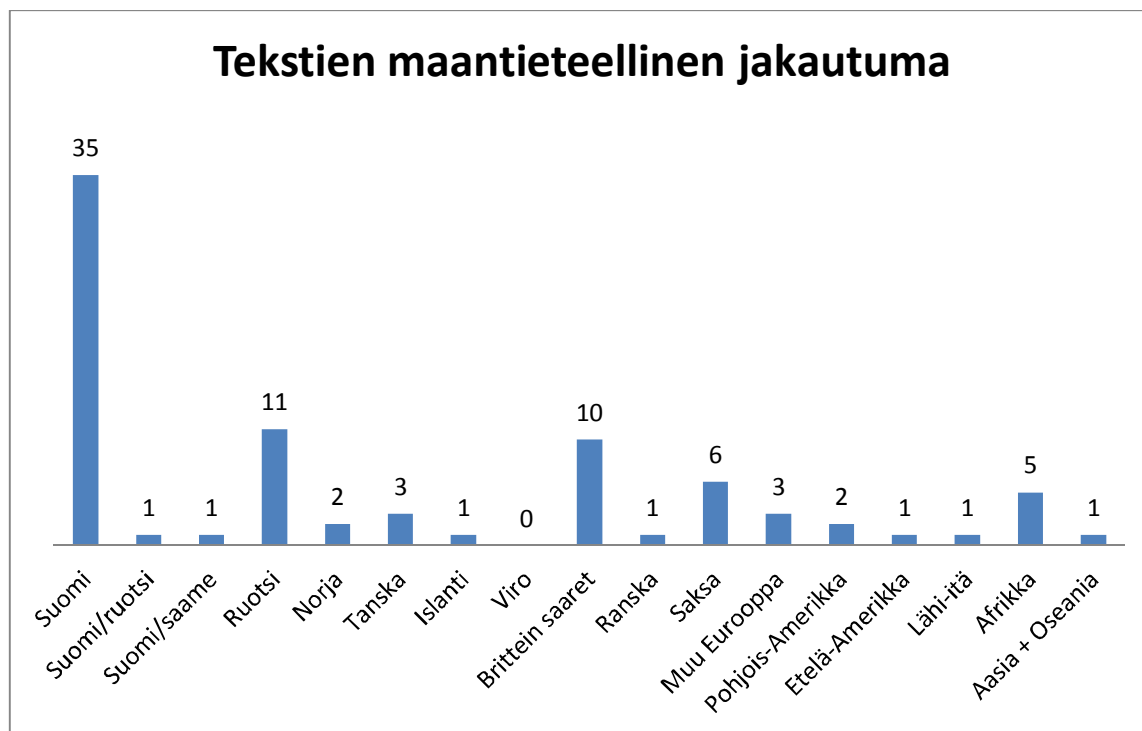
I Holland utkom på våren 2013 en psalmbok gemensam för åtta protestantiska kyrkosamfund: *Liedboek, Bidden*

en zingen in huis en kerk. Arbetet med psalmboken har ledsagats av tre principer: förnyelse, vidgning, förändring. Urvalet av psalmer påverkades dessutom av det sångmaterial som utgetts efter den föregående psalmboken (1973), av gudstjänstlivets och de liturgiska brukens förändringar, samt av kyrkans diversifiering. I den holländska psalmboken noterar man speciellt de ca 150 kortsånger (eng. *short song*) som ingår. Till dessa kan räknas följande typer: kärnordssånger, kanonsånger, pedagogiska sånger, lovsånger, flerspråkiga liturgiska sånger.⁹³

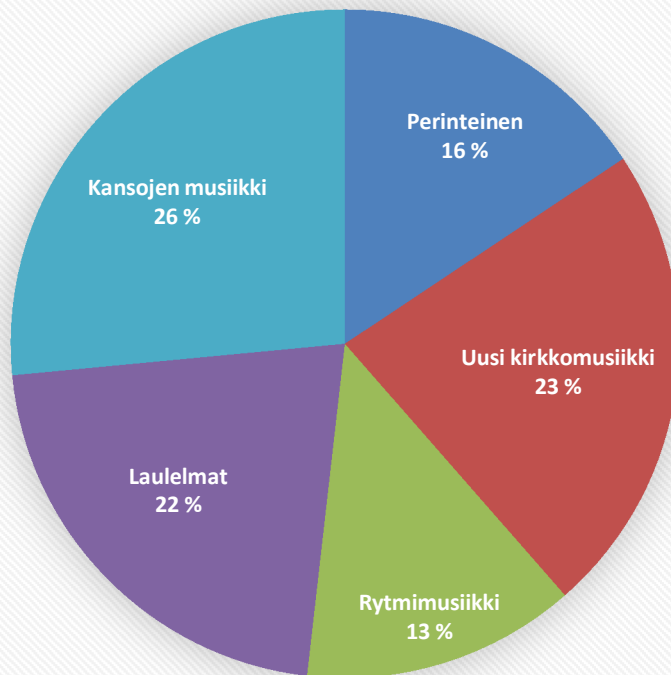
I Storbritannien, med sin egen psalmtradition (*Hymns*) som i ganska liten utsträckning överlappar de tyska och nordiska psalmtraditionerna trots de nära ekumeniska kontakterna mellan Finlands evangelisk-lutherska kyrka och *Church of England* (anglikanska psalmer upptogs på ett märkbart sätt i finsk och finlandssvensk psalmtradition först i och med 1986 års psalmböcker) har det i kölvattnet efter 1970-talets *Hymn Explosion*⁹⁴ utkommit psalmböcker och psalmbokstillägg i jämn takt. I motsats till t.ex. de nordiska folkkyrkorna har *Church of England* inte antagit någon officiell psalmbok. I stället finns flera olika psalmböcker på marknaden, som publicerats med avseende på de anglikanska kyrkorna. En uppräknning av de största ger en uppfattning om bredden: *The New English Hymnal* (1986) med psalmbokstillägget *New English Praise* (2006), *Common Praise* (2000) med komplementet *Sing Praise* (2010), samt senast *Ancient and Modern* (2013). Alla dessa böcker kan ses som en psalmboksfamilj där medlemmarna har lite olika betoningar och balans mellan traditionellt och nytt.

Det är omöjligt att ge en överblick över diversiteten och utbudet i USA. En del kyrkosamfund har antagit officiella psalmböcker, en del stora förlag ger ut egna psalmböcker, eller ett sortiment olika profilerade psalmböcker, riktade till särskilda kyrkosamfund (katolska församlingar kan välja mellan ett tiotal) eller interdenominationella. Ur vår kyrkas synvinkel är *Evangelical Lutheran Worship* (2006, Evangelical-Lutheran Church in America) den som är mest värd att lyfta fram. Att psalmboksutgivningen inte avtagit visas av att de presbyterianska kyrkan liksom bl.a. Church of England, Norska kyrkan, och de holländska protestantiska kyrkorna (se ovan) 2013 fick en ny psalmbok 2013 (*Glory to God: The Presbyterian Hymnal*).

Bilaga 3a: Statistikdiagram över det finskspråkiga tilläggsförslagets psalmer

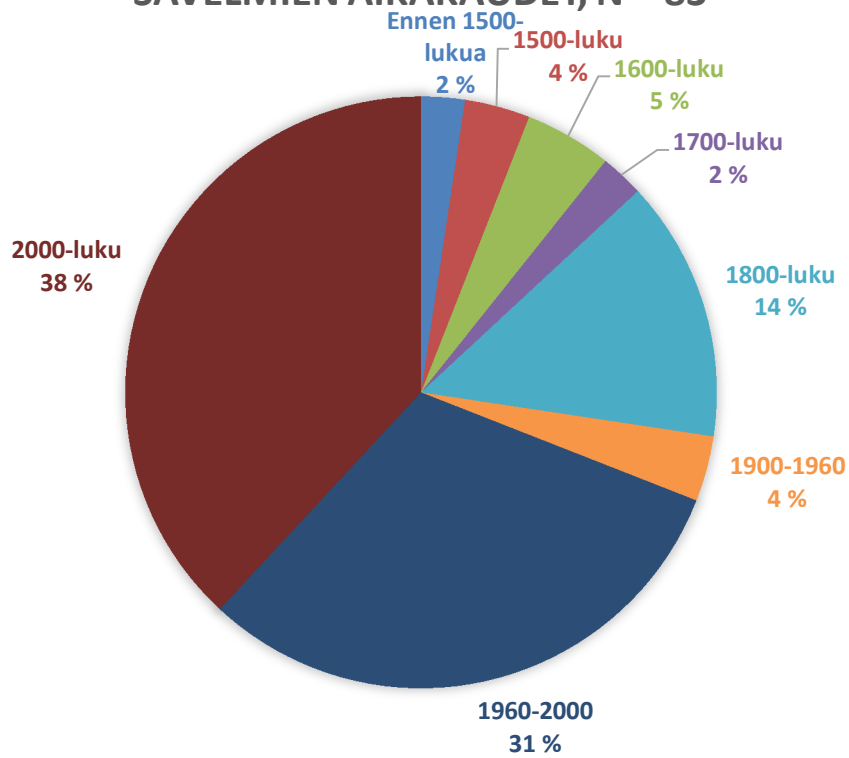

SÄVELMIEN TYYLIT, N = 83

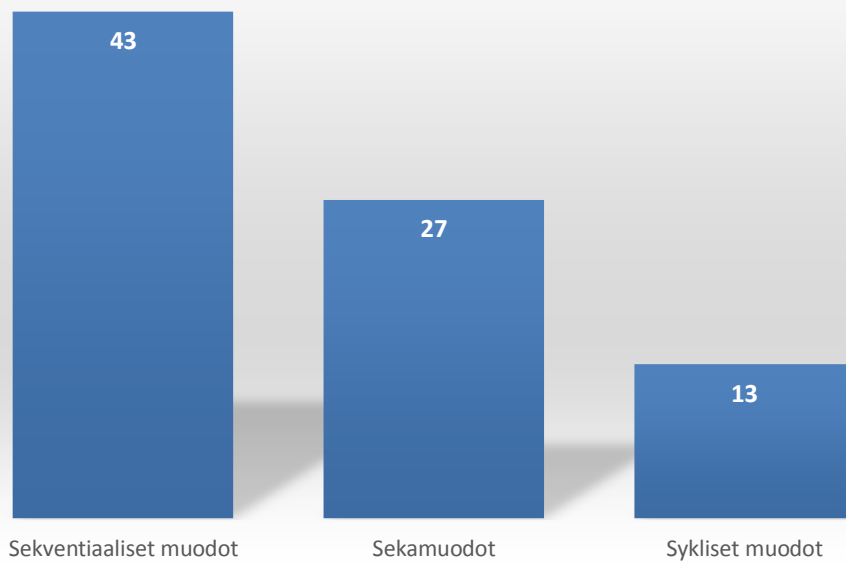

■ Perinteinen ■ Uusi kirkkomusiikki ■ Rytmimusiikki ■ Laulelmat ■ Kansojen musiikki

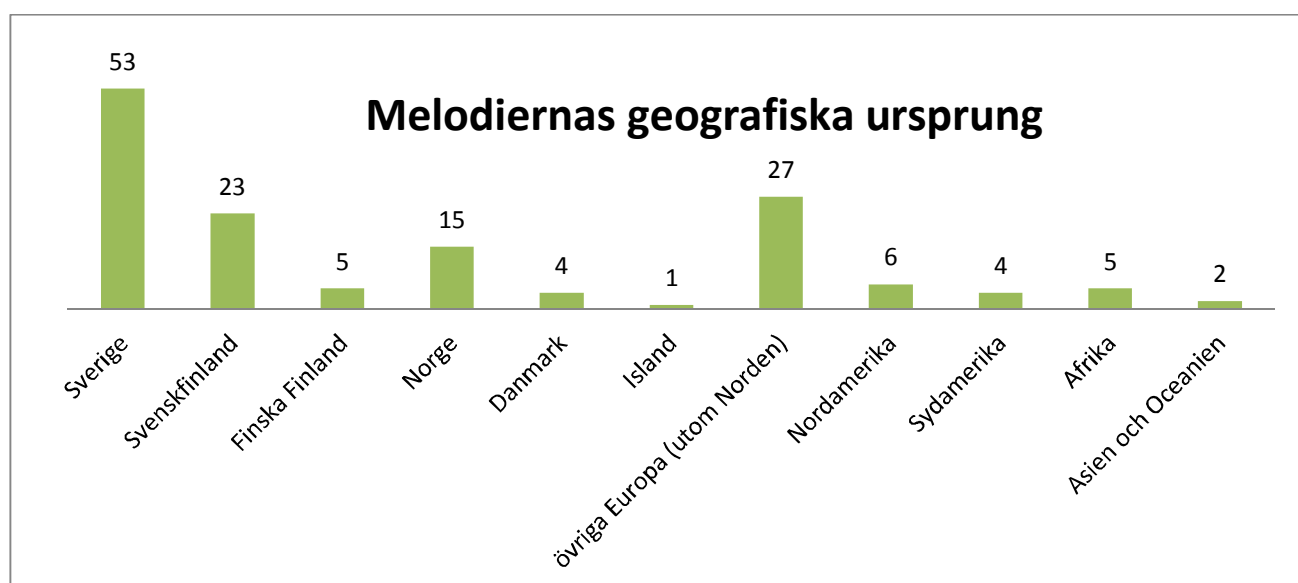
SÄVELMIEN AIKAKAUDET, N = 83

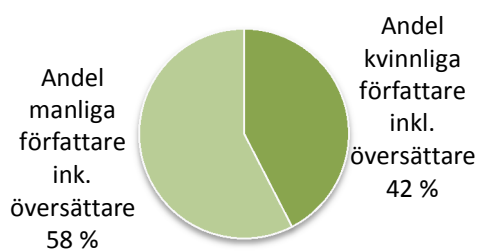
MUSIIKILLISET MUODOT, N = 83

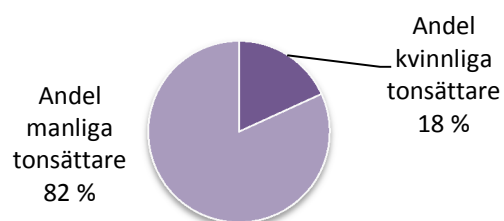
Bilaga 3b: Statistikdiagram över det svenskspråkiga tilläggsförslagets psalmer

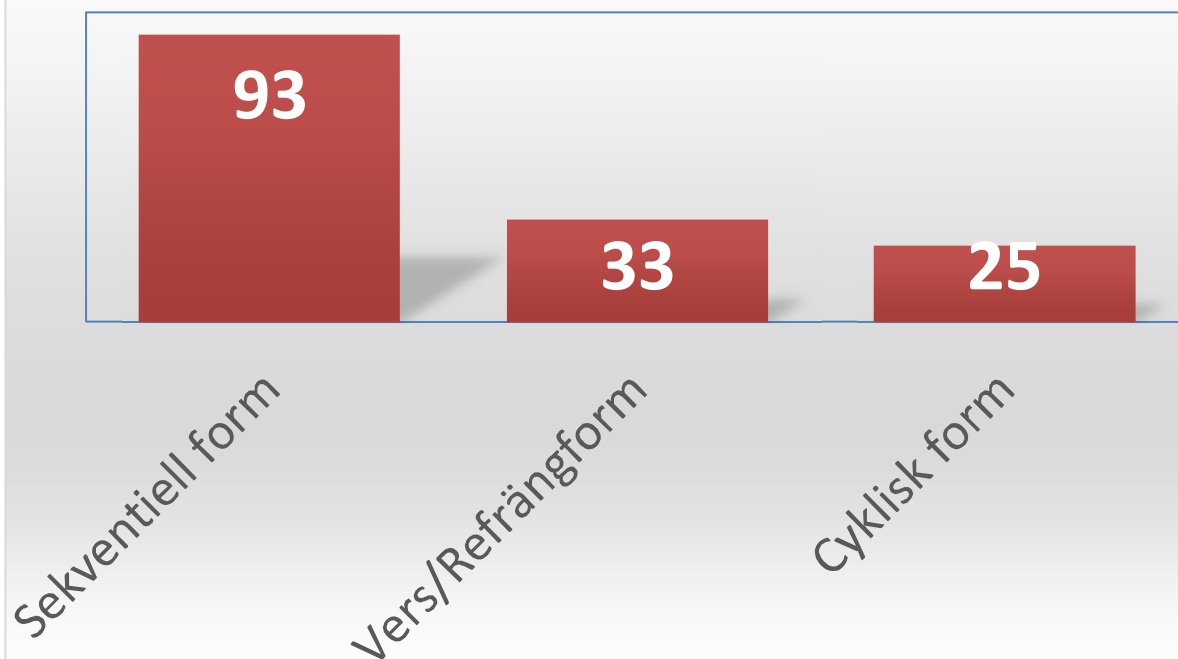
Genusfördelning för texter inklusive översättare

Genusfördelning för melodier

Musikaliska strukturer: Det svenskspråkiga tilläggsförslagets fördelning

Noter

¹ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

² *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

³ Här kan man jämföra med vilka orsakerna till förnyelse var i början av 1900-talet – och konstatera att de på flera punkter är väldigt lika.

⁴ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

⁵ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

⁶ Kyrkostyrelsens plenum, protokoll 134 § <2011-00414>, 17.8.2011. I protokollet konstateras att fast man i handboksutskottet inte diskuterat ett svenskt tillägg, så har kyrkans böcker alltid förnyats parallellt på svenska och finska. Alltså är det motiverat att nu även påbörja ett svenskspråkigt arbete. Beslut på en svenskspråkig arbetsgrupp togs senare, den 28.2.2012.

⁷ Kyrkostyrelsens plenum, protokoll 134 § <2011-00414>, 17.8.2011.

⁸ Kyrkostyrelsens plenum, protokoll 37 § <2011-00414>, 28.2.2012.

⁹ Kyrkostyrelsens plenum, protokoll 134 § <2011-00414>, 17.8.2011 och kyrkostyrelsens plenum, protokoll 37 § <2011-00414>, 28.2.2012.

¹⁰ Stygruppen för psalmbokstilläggsarbetet, protokoll 2-2012, 16.10.2012 ja 2-2014, 11.6.2014. Det att det svenskspråkiga tillägget blir mer omfångsrikt än det finskspråkiga har sin grund i att psalmboken har fler psalmer på finska än på svenska, samt att man på svenskt håll har större behov av nya sånger för barn och ungdom. På finlandssvenskt håll finns inte utgåvor av barn och ungdomspsalmer på samma sätt som på finskt, alltså måste tillägget tillgodose även dessa behov.

¹¹ Kyrkostyrelsens plenum, protokoll 134 § <2011-00414>, 17.8.2011.

¹² Den nuvarande gudstjänstbilagan består av två huvudsakliga delar, "Gudstjänstens texter och sånger" samt "Gudstjänstordningar". Både gudstjänstförnyelsen och förnyelsen av förrättningshandboken inverkade på bilagornas struktur och innehåll. Kyrkomötet antog Evangelieboken år 1999 och Gudstjänstboken år 2000. I samband med godkännandet av den senare boken, godkände man också de nya gudstjänstbilagorna till psalmböckerna samt texter och till den finskspråkiga psalmboken gudstjänstsånger (nummer 700–805). År 2003 antogs de nya förrättningshandböckerna och i bilagorna nya förrättningsånger (nummer 806–856/730–762). Till största delen består bilagornas sånger av nya texter satta till gamla melodier. En del av de finskspråkiga sångerna i bilagorna har brukats frekvent, de svenskspråkiga har dock inte fått något genomslag.

¹³ Beträffande tidigare psalmbokstillägg i Finland och deras förhållande till dåvarande psalmbok, se Bilaga 1: Översikt över psalmböckernas historia i Finland.

¹⁴ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

¹⁵ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010. I betänkandet anses att det till psalmbokstillägget behövs nya psalmer som till tematik och språk är av idag. Vidare menas att psalmerna behöver ett nytt språk och ny stil. Med psalmernas hjälp kan man stärka banden människor emellan och nå även dem som är främmande för traditionellt kyrkligt språk och kyrkomusikalisk stil. Till dettaker kommer att man i betänkandet uppmanar till nyproduktion; man borde till det nya tillägget få nyproducerade psalmer på sådan tematik som fattas i psalmboken.

¹⁶ Av samma orsak har det inte ansetts nödvändigt att restaurera gamla koralmelodier till ursprungligt skick. För koralrestauration, se s. 17 och bilaga 1.

¹⁷ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

¹⁸ *Haastettu Kirkko. Suomen evankelis-lutherilainen kirkko vuosina 2008–2011, 2012*, 25–26. Om man ser på liknande frågor ser de förändrade uppfattningarna ut enligt följande: År 1982 ansåg 56 % av de tillfrågade att homosexualitet strängast möjligt skulle fördömas på en tiogradig skala. År 2009 var motsvarande tal 14 %. Angående skilsmässa föll motsvarande siffror från 18 % till 3 %. Då man frågade om abort var siffrorna 30 % år 1982 och 8 % år 2009.

¹⁹ Kimmo Ketola, Kati Niemelä, Harri Palmu, Hanna Salomäki: *Usko suomalaisten elämässä* 2011.

²⁰ *Haastettu Kirkko. Suomen evankelis-lutherilainen kirkko vuosina 2008–2011, 2012*, 35–37.

²¹ *Haastettu Kirkko. Suomen evankelis-lutherilainen kirkko vuosina 2008–2011, 2012*, 38.

²² *Haastettu Kirkko. Suomen evankelis-lutherilainen kirkko vuosina 2008–2011, 2012*, 40–41. 62 % av de tillfrågade benämnde sig själva som lutheraner och 61 % som kristna.

²³ *Haastettu Kirkko. Suomen evankelis-lutherilainen kirkko vuosina 2008–2011, 2012*, 42–43. De som sade att de inte trodde att någon gud alls finns utgjorde 21 %. Det är det högsta talet för denna fråga under den tid som gallupen utförts, och på fyra år hade andelen fördubblats. År 2007 var det 11 % som svarade så.

²⁴ *Haastettu Kirkko. Suomen evankelis-lutherilainen kirkko vuosina 2008–2011, 2012*, 42–45. Att Jesus är Guds son trodde 41 %. Bara drygt 30 % trodde att Jesu under är sanna, att djävulen existerar eller att Jesus skall återvända för att döma världen

²⁵ *Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020*. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 7. Helsinki: Kirkkohallitus 2014. 20-22.

²⁶ Bland annat mycket diskussion i Kotimaa Oy:s *Jäsen 360°*. I denna har kyrkans medlemmar delats upp i fyra kategorier: de måttliga (Maltilliset), de lösryckta (Irralliset), de frisinna (Avomieliset) och de trogna (Uskolliset). Med segmenteringen vill man uttrycka att tron inte utvecklas bara åt ett håll, utan samtidigt åt flera. Mer om detta t.ex. i: Komulainen, Jyri 2009: Monien uskontojen Suomi i *Luterilaisen Suomen loppu?* Helsinki: Edita. 12-40.

²⁷ *Haastettu Kirkko. Suomen evankelis-lutherilainen kirkko vuosina 2008–2011, 2012*, 48.

²⁸ För en sammanfattning av denna utveckling, se Per Olof Nissers doktorsavhandling *Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle*. Lund: Artos & Norma bokförlag 2005. 214-225. Bl.a. inflytande från 1960-talets protestsånger, från afro-american spirituals och gospel, samt pop och rock spelade en stor roll.

²⁹ Jfr bilaga 2. Exempel på ekumeniska delar av en psalmbok finns i Sverige och Tyskland. Å andra sidan är hela den Holländska psalmboken uppbyggd så att flera samfund skall kunna använda den.

³⁰ Speciellt i den nya Holländska psalmboken *Liedboek* (2013) har man tagit in korta sånger (eng. *short-song*), hela 150 stycken.

³¹ I ekumeniska sammanhang (i häften för kortare tids bruk) har flerspråkighet använts redan länge, men även psalmböcker med många språk för permanent bruk har godkänts. Som exempel kan nämnas Taizékommunitetens sångböcker eller *Colours of Grace* 2007. Den nya norska psalmboken *Norsk Salmebok* 2013 har varit en föregångare angående användningen av flera språk. Förutom de två norska målen, har man i psalmboken uppåt 20 andra språk, dialekter och äldre språkformer. Den svenska psalmboken översattes till finska i sin helhet år 2002, och redan den svenska psalmboken från år 1986 innehåller några psalmer på andra nordiska språk. I den isländska psalmboken *Sálmabók íslensku kirkjunnar* 1997 har man använt sig av stödtecken i några psalmer.

³² Exempel på teman för nya psalmer finner man i de svenska och norska psalmböckerna. I de svenska böckerna *Psalmer i 90-talet* och *Psalmer i 2000-talet* har man sökt nya infallsvinklar redan i 20 år.

³³ Kapitlet bygger i huvudsak på föredraget: Böckerman, Anna Maria & Urponen, Jenni: *Kirchengesänge zugänglich zu machen – Herausforderungen bei der Verarbeitung der Beihefte (2014/2016) für die Kirchengesangbücher in Finnland*.

Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie, 27. IAH-Studentagung – "A Sacred Soundscape [...] – Psalms, Hymns, Spiritual Songs", Amsterdam, Holland 15.8.2013.

³⁴ Häkkinen, Kaisa: *Suomalaiset virret – kenen kulttuuriperintöä?* Den finskspråkiga tilläggsgruppens mötesmaterial 1/2012, 17.1.2012.

³⁵ Laitinen, Heikki: *Alustuspuheenvuoro virsitutkijatapaamisessa*, Kirkkohallitus, Helsinki 8.9.2008.

³⁶ Erkkilä, Lasse, Tuovinen, Ulla, Tuppurainen, Erkki 2003. "Kirkkomusiikin ja liturgian termejä". Ingår i Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen (red.) *Kirkkomusiikin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja. 548.; Pajamo, Reijo 1991. *Hymnologian peruskurssi*. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 2. Helsinki: Sibelius-Akatemia, 9.

³⁷ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010. Den Norska psalmbokskommittén fick följande definition av det norska kyrkomötet: "De texter som väljs till psalmboken bör ha en teologisk dimension, vilket innebär att texterna bör hänvisa till Fadern, Sonen och/eller den Heliga Anden eller så bör de säga någonting om förhållandet mellan Gud och människan eller Gud och skapelsen. Detta betyder inte att sådana sånger som inte har denna teologiska dimension inte skulle passa i gudstjänsten ifall de passar i kontexten, det betyder dock att psalmboken inte är en samling för allmänna texter." Citatet kan läsas på Norska kyrkans websidor: <http://www.gammel.kirken.no/?event=doLink&famID=365794>, (läst 3.11.2014) i svaret på frågan "Hva gjør en sang til en salme?".

³⁸ Pajamo, Reijo 1991. *Hymnologian peruskurssi*. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 2. Helsinki: Sibelius-Akatemia. 129.

³⁹ Till exempel Laakso, Elina 2003. Nuorisomusiikki. Ingår i Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen (red.) *Kirkkomusiikin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja Oy. 410–411.

⁴⁰ Straarup, Jørgen & Hansson, Karl-Johan 2001. Psalmen i kultur och samhälle. Om Nordhymns enkätundersökning. Ingår i Karl-Johan Hansson, Folke Bohlin & Jørgen Straarup (red.). *Dejlig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv*. Åbo: Åbo Akademis förlag. 10.

⁴¹ Innanen, Tapani 2013. "Virren ja hengellisen laulun akateemista tutkimusta Suomessa". Ingår i Tapani Innanen, Teija Pitkänen och Timo Ävist (red.) *Olavin ja Mikaelin jalanjäljissä. Hymnologian ja liturgiikan seuran vuosikirja. Hymnos 2013*. Hymnologian ja liturgiikan seura: Helsinki. 152.

Se även Innanen, Tapani & Salminen, Veli-Matti 2014: "Virsiens ja laulujen tutkimushanke Suomessa vuosina 2010–2014". Ingår i Tapani Innanen, Veli-Matti Salminen (red.): *Virsi ja laulu Suomessa*. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. 14. Innanen et al. Stöder sig på Straarup & Hansson i sina definitioner.

⁴² Hannu Vapaavuori 2003: Virsi luterilaisessa perinteessä. Ingår i Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen (red.) *Kirkkomusiikin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja Oy. 410–411.

⁴³ Även i uppdraget hänvisas till den gemensamma allsången vid sidan av innehållsmässiga och stilistiska kriterier. *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

⁴⁴ I vår psalmtraditions äldsta lager finns exempel på leiser och laudasånger där församlingen stämt in i en kort acklamation: "Kyrie eleison!" eller "Halleluja!" se vidare t.ex. Pajamo, Reijo 1991. *Hymnologian peruskurssi*. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 2. Helsinki: Sibelius-Akademien.

⁴⁵ Goda exempel på detta är de nya psalmböckerna som utkommit i Norge, Holland och Tyskland år 2013. Se ovan i kapitel 1.4 *Psalmens utveckling i ett internationellt perspektiv*, samt bilaga 2: *Psalmboksförnyelse i Norden, Europa och Nordamerika*.

⁴⁶ Hawn, C. Michael 2003. *Gather into One Praying and Singing Globally*. Cambridge: Eerdmans. 225-235.

⁴⁷ Hawn, C. Michael 2003. 230-240.

⁴⁸ Hawn, C. Michael 2003. 238-239.

⁴⁹ Upp. 7:9-10.

⁵⁰ ”Den grundläggande principen är att en psalm är en på Bibeln grundad sång där innehållet, melodin och versformen förmedlar kyrkans tro och människans upplevelse.” *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

⁵¹ Luther, Martin. *Den stora Katekesen*. Ingår i *Lutherin Vähä- ja Isokatekismus sekä Schmalkaldenin opinkohdat*. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 138. Helsinki: STKS. 145. Jfr. också *Kirkolliskokouksen vuonna 1988 asettaman käsikirjakomitean mietinnön perustelut*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto Sarja A 1997: 5.

⁵² Juntunen, Sammeli, 2003. *Jumalan olemus ja työ spiritualiteetin näkökulmasta. – Johdatus luterilaisen spiritualiteetin teologiaan*. Red. Olli Pekka Vainio. Helsinki: Kirjapaja. 48-58.

⁵³ *Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020*. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 7. Helsinki: Kirkkohallitus 2014. 20-22.

⁵⁴ *Kohtaamisen kirkko* 2014. 5, 15-16.

⁵⁵ Reinikainen, Tiina 2013. *Liturgiaa tuoreella kielellä*. Ylemmän pastoraalitutkimuksen tutkielma. Julkaisematon käsikirjoitus. 35-40. Reinikainen definierar inklusivt språk enligt följande: med begreppet menas ett sådant språk och ordval som skapar förutsättningar för gemenskap, inte sådant som utesluter någon. (Käsitteellä tarkoitetaan sellaista puhetapaa ja sellaisia sanavalintoja, jotka luovat yhteyttä eivätkä rajaa ihmisiä ulkopuolelle.) (Reinikainen, Tiina 2013, 36).

⁵⁶ Reinikainen, Tiina 2013. *Liturgiaa tuoreella kielellä*. Ylemmän pastoraalitutkimuksen tutkielma. Julkaisematon käsikirjoitus. 38-39.

⁵⁷ Reinikainen, Tiina 2013. *Liturgiaa tuoreella kielellä*. Ylemmän pastoraalitutkimuksen tutkielma. Julkaisematon käsikirjoitus. 73-74.

⁵⁸ *Handboksutskottets betänkande 3/2010 om ombudsinitiativ 4/2010*. Ärende 2010-00286, 9.11.2010.

⁵⁹ Sariola, Yrjö, 2003. *Kirkkomusiikki ja musiikin teologia*. Ingår i *Kirkkomusiikin käsikirja*. Red. Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja. 32-34.

⁶⁰ Sariola, Yrjö, 2003. *Kirkkomusiikki ja musiikin teologia*. Ingår i *Kirkkomusiikin käsikirja*. Red. Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja. 19, 24.

⁶¹ Ekenberg, Anders, 1984. *Det klingande sakrament. Om musiken i gudstjänsten*. Alvsjö: Verbum. 74-76; Sariola, Yrjö, 2003. *Kirkkomusiikki ja musiikin teologia*. Ingår i *Kirkkomusiikin käsikirja*. Red. Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja. 29-30.

⁶² *Kirkolliskokouksen vuonna 1988 asettaman käsikirjakomitean mietinnön perustelut*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto Sarja A 1997: 5. 77-80; Sariola, Yrjö, 2003. *Kirkkomusiikki ja musiikin teologia*. Ingår i *Kirkkomusiikin käsikirja*. Red. Lasse Erkkilä, Ulla Tuovinen, Erkki Tuppurainen. Helsinki: Kirjapaja. 21-22. Se även Ekenberg, Anders, 1984. *Det klingande sakrament. Om musiken i gudstjänsten*. Alvsjö: Verbum. 57-73.

⁶³ Jämför Hannikainen, Jorma 2012: ”Virren sävelmä – Virsi Suomalaisessa kulttuurissa”. Ingår i Rusama, Jaakko (red.): *Hymnologian ja liturgiikan vuosikirja. Hymnos 2011*. Hymnologian ja liturgiikan seura: Helsinki. 111-119.

⁶⁴ Beräkningarna i detta stycke är hämtade från Tuuli Murajas avhandling pro gradu 2013: *Pyhänä soikohon nimensä veisatessamme: virsisävelmien käyttö Tampereen seurakuntayhtymän päiväjumalanpalveluksissa*. Sibeliussäätiön, avdelningen för klassisk musik. Ett sammandrag ges även i artikeln Muraja, Tuuli: Virsisävelmät Jumalanpalveluskäytössä. Ingår i Tapani Innanen & Veli-Matti Salminen (red.): *Virsi ja laulu Suomessa – tekstit, kokemus ja kasvatus*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Helsingfors 2014. Försöket till klassificering av melodityper som används är Murajas uppdatering (för undersökningen av 1986 års finska psalmbok) av den finska psalmbokskommitténs klassificering 1978 (återgiven i Pajamo, Reijo: *Virsikirjan sävelmistöuudistus 1973–1986*. Kirkkomusiikin osaston

julkaisuja 25. Helsingfors: Sibelius-Akatemin 2001). Murajas melodityper är 1) medeltida melodi (keskiaikainen sävelmä), 2) perinteinen koraali (traditionell koral), 3) finsk folklig koralvariant (koraalitoisinto), 4) väckelserörelsernas andliga sånger (hengellinen laulu), 5) andliga sånger med rötterna i afroamerikansk tradition (afroamerikkalaiseen traditioon perustuva hengellinen laulu), 6) 1900-talets på traditionen grundade nya koral (uusi koraali), samt 7) barnsånger (lasten laulu). Klassificeringen är inte heltäckande, och kan problematiseras, men tjänar sitt syfte i denna kortfattade jämförelse.

⁶⁵ Det finns en mängd bergepp som alla fångar någon aspekt av den väldiga och ständigt skiftande repertoaren av kristen populärmusik. Andlig rytmisk musik ("rytmimusiikki") är en term som endast används i Finland. Det är fråga om andlig sång som grundar sig på afroamerikansk tradition, i sig en kategori med ett oändligt antal underkategorier. Hit räknas även olika former av rockmusik – fastän man i "rytmisk musiks" hemland USA skiljer på kristen rockmusik (som kallas för *Contemporary Christian Music* eller kort och gott *CCM*), och afroamerikansk *Gospel* (som inte är rock utan hör samman med *blues* och *soul*). På finska är termen "gospel" närmast synonym med "andlig rytmisk musik", men har alltså en helt annan betydelse än amerikansk *Gospel*. På svenska och övriga nordiska språk ligger termen "gospel" mycket närmare den afroamerikanska betydelsen. Den "andliga rytmisk musik som bygger på afroamerikansk tradition", som sägas finnas representerad i psalmboken, är en "snäll" variant (företärd av t.ex. Pekka Simojoki), som i Sverige med fördel kunde underordnas begreppet "andlig visa" (se t.ex. Per Olof Nisser: Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle, s. 214-225). Ytterligare finns termer som "ungdomsmusik", vilka inte säger någonting specifikt, och därför bör undvikas. På senare tid (sedan 1990-talet) har man även börjat använda begreppet "lovsång", vilket kan innefatta det mesta av det tidigare nämnda, men till vilken adderas en dimension av känslomässig inlevelse hämtad från pentekostal tradition. En bättre benämning är därför "karismatisk lovsång", eller "pentekostal lovsång".

⁶⁶ I de flesta liturgiska kyrkosamfund (men inte vanligtvis i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland), sjunger församlingen psaltarpsalmer i gudstjänsten. Det lilla urval som presenteras här kan förhoppningsvis så ett frö inför framtida gudstjänstförnyelse.

⁶⁷ Även om idealet är att barn behöver psalmer att växa in i (som håller livet ut), och inte sådana de växer ur, behöver de också psalmer som omedelbart inkluderar dem i psalmsången. Det finns ett andligt värde för vuxna att sjunga dessa psalmer tillsammans med barnen.

⁶⁸ Även i andra nordiska psalmboksarbeten har man försökt observera olika språk. Ett gott exempel är den nya norska psalmboken från 2013. Den har psalmer på engelska, samiska språk, andra nordiska språk, latin och många psalmers ursprungsspråk. På detta sätt har man beaktat den kristna globala enheten och velat inkorporera sig och andra i denna. Man är beredd att öppna upp för influenser från andra kulturer.

⁶⁹ I Finland bodde i slutet på år 2011 ungefär 4,8 miljoner finskspråkiga personer och ungefär 291 000 svenskspråkiga. www.ihmisoikeudet.net. 04.02.2013. Till detta kommer andra språkliga minoriteter, som inte har en motsvarande position: 1870 personer med samiska som modersmål, 54 500 personer med ryska som modersmål, ca 28 500 med estniska som modersmål, och nästan 13 000 med somali som modersmål. År 2011 bodde i Finland ca 183 100 personer med utländskt ursprung. År 2000 var motsvarande tal 91 000, vilket innebär att de invandrades antal har fördubblats under en period på tio år. Om man jämför med Finlands gränsländer, är procenten ändå låg, 4,4 %. Motsvarande siffror i Sverige var år 2009 14,4 %, i Norge 10,9 % och i Danmark 7,5 %.

⁷⁰ Det svenska psalmbokstilläggsförslaget innehåller 21 språk och det finskspråkiga 16 språk. Språken som finns representerade i det svenskspråkiga förslaget är, förutom svenska: finska, finlandssvenskt teckenspråk, finlandssvenskt teckenstöd, engelska, latin, grekiska, kyrkoslaviska, tyska, franska, ryska, spanska, portugisiska, katalanska, hebreiska, arabiska, swahili, shona, xhosa, sotho och zulu. Dessutom förekommer i det finskspråkiga tilläggsförslaget finskt teckenspråk, nordsamiska, enaresamiska, estniska och amhara.

⁷¹ Den svenskspråkiga arbetsgruppen har formulerat sitt målskrivningsdokument enligt följande: "Kommittén har som mål att fram till slutet av 2014 ha sammanställt ett förslag till tillägg för Svensk psalmbok för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland (1986). Samlingen beräknas omfatta ca 150 psalmer och sånger som breddar och fördjupar innehållet i den nuvarande psalmboken och som språkligt och musikaliskt ligger närmare en sekulariserad tids erfarenheter av att hantera tros- och livsfrågor och olika sätt att kommunicera det kristna budskapet. Försummade ämnesområden beaktas. Tilläggsförslaget skulle till en betydande del bygga på de senaste årens rika nordiska och internationella psalmskatt men också inbegripa nyskapade och icke-publicerade sånger, främst finlandssvenskt material och översättningar från finska. Även nytolkningar av hymner från kyrkans äldre historia beaktas. Samlingen förankras i

traditionen och tar sikte på förnyelse. Målen förtydligas och korrigeras efterhand som arbetet framskrider.” Protokoll 25.4.2012.

⁷² Som exempel på utomstående experter som den finskspråkiga gruppen anlitat kan nämnas Pekka Kivekäs och Lasse Halme.

⁷³ Grupperna var indelade i tre: en för textförfattarna, en för kompositörerna och en blandgrupp (s.k. ”singer-songwriters”). Arbetet skedde på tre nivåer: enskilt, i grupperna och i plenum. Grundidén var att alla skulle ha möjlighet att ge respons till alla efter det att lärarna givit klartecken till att föra arbetet vidare. På detta sätt fick deltagarna pröva sina alster med en gång och därtill erhålla respons.

⁷⁴ Den finskspråkiga gruppen ordnade en enkät vid kyrkomusikfesten i Jyväskylä 2012 och vid kantorsdagarna i Villmanstrand 2013. Den svenskspråkiga enkätundersökning som gjordes samlade in data vid Helsingfors bokmässan 2013 och vid två andra tillfällen samma vecka.

⁷⁵ Nyhetströskeln har överskridits bl.a. i Helsingin Sanomat, Iltalehti, Iltasanomat, Aamulehti och i många lokala tidningar. Även Kotimaa och Kyrkpressen har berättat om psalmbokstilläggsarbetet. Arbetet med psalmbokstilläggen presenterades även i Aamu-TV i juni 2013.

⁷⁶ Den svenskspråkiga arbetsgruppen har varit i kontakt med följande referentpersoner, på olika sätt verksamma i Borgå stift: Maria Björkgren-Vikström, Göran Blomqvist, Camilla Cederholm, Mats Fontell, Lena Frilund, Eeva Granström, Ull-Britt Gustafsson-Pensar, Ingmar Hokkanen, Hans Häggblom, Maria Lassila, Hedvig Långbacka, Stefan Myrskog, Jeanette Ribacka-Berg, Birgitta Sarelin, Hans Wiklund, Sebastian Holmgård, Fredrik Erlandsson och Sören Lillkung.

⁷⁷ Framställningen grundar sig i huvudsak på föredraget: Böckerman, Anna Maria & Urponen, Jenni: *Kirchengesänge zugänglich zu machen - Herausforderungen bei der Verarbeitung der Beihefte (2014/2016) für die Kirchengesangsbücher in Finnland*. Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie, 27. IAH-Studentagung – “A Sacred Soundscape [...] – Psalms, Hymns, spiritual Songs”, Amsterdam, Holland 15.8.2013. En mycket klar och koncis genomgång av den finlandssvenska psalmhistorian ges av Karl-Johan Hansson på Evangelisk-lutherska kyrkans i Finland websidor under rubriken *Psalmhistoria*: <http://evl.fi/Psalmbok.nsf/psalmhistoria?OpenPage>.

⁷⁸ De här psalmböckerna är inte officiellt stadfästa, men fick troligtvis biskopligt godkännande (Erkki Tuppurainen).

⁷⁹ Se bl.a. Hansson, Karl-Johan 1988: En liten psalmhistoria. – En ny sång. En bok om psalmboken -86. Vasa.; Lempiäinen, Pentti; Haapalainen, T. Ilmari; Pajamo, Reijo; Suokunnas, Seppo 1988. *Virsi-tieto. Käsikirja virsikirjan käyttäjille*, Helsinki.; Kontio, Sinikka 2001: *Veisuun mahti. Vanha virsikirja ja kansanveisuun tyyli- ja lauluominaisuudet*. Sibelius-Akatemia Kansanmusiikin osaston julkaisuja 7. Helsinki.; Pajamo, Reijo 1991. *Hymnologian peruskurssi*. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 2. Helsinki.; Pajamo, Reijo, Tuppurainen, Erkki 2004. *Suomen musiikin historia. Kirkkomusiikki*. Helsinki.

⁸⁰ Hansson, Karl-Johan 1988: *En liten psalmhistoria – En ny sång. En bok om psalmboken -86*. Vasa. Pajamo, Reijo, Tuppurainen, Erkki 2004: *Suomen musiikin historia. Kirkkomusiikki*. Helsinki.

⁸¹ Vapaavuori, Hannu 1997: *Virsilaulu ja heräävä kansallinen kulttuuri-identiteetti. Jumalanpalveluksen virsilaulua ja -sävelmistä koskeva keskustelu Suomessa 1800-luvun puolivälistä vuoteen 1886*. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 173. Helsinki. 314.; Pajamo, Reijo, Tuppurainen, Erkki 2004. *Suomen musiikin historia. Kirkkomusiikki*. Helsinki.; Asplund, Anneli 2012: Elias Lönnrot ja virsi. Ingår i Jaakko Rusama (red.) *Virsi Suomalaisessa kulttuurissa. Hymnologian ja liturgiikan vuosikirja. Hymnos 2011*. Helsinki. 26–53.

⁸² Kivekäs, Pekka 2004: Talvisodan virsikirja. Ingår i Juhani Haapasalo, Liisa Lauerma, Martti Nissinen, Pekka Suikkanen (red.) *Kirkkomusiikki*. Helsinki: Edita. 55–60.

⁸³ Pekka Lukkari 1998: Saamenkielisen virsikirjan vaiheita. Ingår i *Faravid: Pohjois-Suomen historiallisen yhdistyksen vuosikirja 20/21*, 129–145. Rovaniemi; David Scott Hamnes, Tapio Leinonen, Erkki Tuppurainen 2008: Luthers psalmer i samiska psalmböcker. Ingår i Sven-Åke Selander & Karl-Johan Hansson (red.): *Luthers psalmer i de nordiska folkens liv*;

Karsikas, Päivikki 1997. *Pohjoissaamenkielinen virsikirja ja luterilaiset virsisävelmät: esimerkkinä Utsjoen kunnan Kuolnan kylän veisuuperinne*. Skriftligt arbete, Sibelius-Akatemin, utbildningsprogrammet för kyrkomusik i Kuopio.

⁸⁴ Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland: *Kirkko ja viittomakieliset virret*. <http://www.evl.fi/viittomakieli/virret.html>. (läst 15.8.2014). För närvarande finns bara psalmer på finskt teckenspråk; inga psalmer har översatts till finlandssvenskt teckenspråk.

⁸⁵ Lempiäinen, Pentti; Haapalainen, T. Ilmari; Pajamo, Reijo; Suokunnas, Seppo 1988. *Virsitieto. Käsikirja virsikirjan käyttäjille*, Helsinki.; Hansson, Karl-Johan, 1988. *En liten psalmbok – En ny sång. En bok om psalmboken -86*, Vasa 1988.

⁸⁶ Orsakerna till att man påbörjade arbetet med psalmbokstillägg på finska 1918 och 1958, var bl.a. följande: 1) Otillfredsställelse med i kraft varande psalmbok; 2) Behov av nya psalmer för nya ämnesområden (bl.a. mission, diakoni, gudstjänst); 3) Behov av psalmer för barn och unga; 4) nya melodier (1923: folkliga koralvarianter, nya inhemska och utländska melodier; 1962: välkända andliga sånger); 5) önskan att förbättra psalmbokens ställning i förhållande till andra andliga sångböcker (framför allt de inomkyrkliga väckelserörelsernas sångböcker). Se bl.a. Vapaavuori, Hannu: *Suomalaiset virsikirjat*, <http://evl.fi/Virsikirja.nsf/745ff021168d4a8ac2256ff50049b96e/5b2e2f15e8d6c4d4c2256ffe004c5407?OpenDocument#Suomalaiset%20virsikirjat>; Pajamo 1991.; Suokunnas, Seppo 1994. *Suomalaiset virsikirjat*. Ingår i Reijo Pajamo (red.) *Näkökulmia Suomen kirkkomusiikkiin*. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 6. Helsinki.

⁸⁷ Mm. Kjærgaard, Jørgen 2014. *De danske kirkesalmebøger – en oversigt*. De danske salmebog online. <http://www.dendanskesalmebogonline.dk/side/4>. (Läst 15.8.2014.)

⁸⁸ Ett urval psalmpublikationer: *Hvem kaldte på erantis? – og andre salmer og sange* 2010; *Herrens himmel* 2009; *Gör os til mennesker, Gud* 2008; *Vi som er søgende – salmer til moderne mennisker* 2010; *Salmer og sange i skole og kirke* 2010; *Salmeskat* 2012; *Lysets utålmodighet – Salmer til de gammeltestamentlige læsninger af tolv salmedigtere fra vor tid* 2011.

⁸⁹ Daníelsson, Árni Svanur 2014. *Sálmar 2013 komnir á netið*. 14/5 2014. Þjóðkirkjan. <http://kirkjan.is/2014/05/salmar-2013-komnir-a-netid/> (läst 10.10.2014).

⁹⁰ *Sálmabókaruppskýtið*. Folkakirkjan. <http://www.folkakirkjan.fo/Default.aspx?pageid=20449&NewsItemID=17574> (läst 10.10.2014).

⁹¹ Evangeliska Fosterlandsstiftelsen.

⁹² Esimerkiksi: *Kommt, atmet auf* 2011 (Bayer), *Singt Jubilate* 2012 (Ost-Verbund), *WortLaute* 2007 (Rheinland, Westfalen, Lippe), *Singt von Hoffnung* 2008 (Sachsen).

⁹³ Liedboek, Bidden en zingen in huis en ker, <http://www.liedboek.nl/home>; Ruessink, Wim 2013. Short songs, at home and in liturgy, ritual chants in the new Liedboek. 27th Biennial IAH Conference, Amsterdam, 10.–17.8.2013.

⁹⁴ Begreppet myntades av hymnologen James Sydnor för att beskriva det febrila psalmskapandet i Storbritannien och i viss mån USA under åren efter ca 1970. Den engelska psalmexplosionen påverkade i sin tur psalmskapandet i de nordiska länderna under denna tid – den s.k. nordiska psalmrenässansen.